

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e Adri.Bom-Lemstra; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
 Gert Mulder; 10.2.e @glastuinbouwnederland.nl; 10.2.e 10.2.e @kayb.nl;
 10.2.e 10.2.e 10.2.e @gmail.com; Carin Huet; 10.2.e

Onderwerp: Regiegroep Crisis organisatie vandaag 16.00 uur- 17.30 uur ; stukken ter voorbereiding
Datum: woensdag 10 juni 2020 11:23:28
Bijlagen: [REGIEGROEP Concept besluiten- en actiepuntenlijst GP NL Coronacrisis Tuinbouw d.d. 25 mei 2020.docx](#)
[200609 - position paper - Steunmaatregel tuinbouw vereist verlenging.pdf](#)
[200610 - met opm GP RL - Opzet 25 juni.docx](#)
[Bloembollenhandel - onderbouwing verlenging steunmaatregel fase 2.pdf](#)
[LTO - onderbouwing verlenging steunmaatregel fase 2.pdf](#)
[200610 - met opm GP RL - Opzet 25 juni.docx](#)

Beste allen,

Bij deze nogmaals de agenda en stukken ter voorbereiding,

Agenda ;

- opening en actielijst

- bespreken reactie vanuit “ Brussel” op wijzigingsvoorstellen steunmaatregel vanuit LNV/RVO,

- 1e resultaten vanuit de enquête “ impact coronacrisis voor de tuinbouw”, samenvatting wordt zsm toegestuurd. (mmv 10.2.e PZH)

- Reactie vanuit de tuinbouw op het advies van het aanjaagteam “ arbeidsmigranten” (mmv 10.2.e Glastuinbouw NL)

-verlenging steunmaatregel voor komende 6 maanden (motivatie vanuit verschillende sectoren)

- wat verder ter tafel komt

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e
 M 10.2.e Greenports Nederland

REGIEGROEP

- **VERTROUWELIJK** -

Voortschrijdende besluiten- en actiepuntenlijst GP NL Coronacrisis Tuinbouw

Overleg van: 25 mei 2020
 Aanwezig: Adri Bom (GPNL), Jaap Bond (vz), 10.2.e (LNV), 10.2.e (GPNL), Gert Mulder (GFH), 10.2.e (RFH), Sjaak van der Tak (GT NL) en Carin van Huet (Rabobank)
 Agendalid: 10.2.e (Topsector T&U), 10.2.e, 10.2.e en 10.2.e (actielijst)
 Afwezig: Niek Jan van Kesteren (GPH)
 Gasten: -
 Volgend overleg: 10 juni 2020

Nr.	Datum	Besluit / Actiepunt	Wie
33	14/5	<p>Noodfonds Sierteelt Morgenmiddag nadere afstemming over knelpunten met LNV. Daarna communicatie over de regeling, eventuele verlenging etc.</p> <p>Reactietermijn van 14 dagen door ondernemers als te lang ervaren. 10.2.e gaat dit intern na. Morgen volgt uitsluitel over verlengen van de deadline van 14 juni met 10 tot 14 dagen.</p> <p>Tweede noodpakket VNO-NCW acteert hierop. Aandachtspunt: zijn we goed aangesloten op de regels en lopen de tijdlijnen nog parallel?</p>	10.2.e
61	11/5	<p>Taskforce Scenario's De enquête voor de effectanalyse wordt op 26 mei verstuurd naar de ondernemers, eerste analyse voor de regiegroep is op 3 juni beschikbaar.</p>	Adri / Sjaak
63	11/5	<p>Economische veiligheid (opkopers uit buitenland): vinger aan de pols houden en kijken of er maatregelen zijn te nemen (o.a. via kapitaal). Meenemen met scenario-analyse</p>	Adri
64	13/5	<p>10.2.e vraagt of het artikel van de NOS (de sierteelt krabbelt op) geduid kan worden. Sjaak en 10.2.e geven hier een mondelinge uitleg. Deze zal ook schriftelijk aan 10.2.e worden verstrekt</p>	Sjaak/10.2.e
66	13/5	<p>10.2.e meldt dat topsectoren en LNV een uitvraag gaan doen richting branches welke internationale inzet nodig is voor bedrijfsleven. Sluit ook aan bij internationale actieagenda VNO-NCW.</p>	10.2.e

67	19/5	Volgend overleg: hangt deels samen met bekend worden NOW2. Uitnodiging volgt	Jaap / 10.2.e
68	19/5	Actiepunten komende periode: <ul style="list-style-type: none"> - Steunmaatregel 'vervolmaken' met oplossen knelpunten - Bij onderuitputting budget 600 mln, restbedrag zien te 'behouden' voor periode na 11 juni <ul style="list-style-type: none"> • Optie: voorwaarden (verduurzaming) koppelen aan aanvraag. Kan onontkoombaar zijn. Helpt om eerder gemaakte duurzaamheidsafspraken na te kunnen komen - Vergaderfrequentie overleg kan wellicht omlaag - Als Regiegroep nadenken over criteria om te bepalen wanneer we crisisperiode als 'afgesloten' beschouwen 	Allen
69	25/5	NOW2 is op 20/05 gepubliceerd. Deze houdt beter rekening met de sector: piekarbeid en -omzet. Na bekend worden effect regeling goed bestuderen met TF Arbeid en Financiën, ook om noodzaak vervolg van extra steunmaatregel scherp te krijgen	TF Arbeid en TF Financiën
70	19/5	Terugkoppeling gesprek met LNV / RVO <ul style="list-style-type: none"> - Goed gesprek, sfeer is oplossingsgericht - Intentie: knelpunten binnen huidige kaders oplossen, opdat regeling niet terug hoeft naar Brussel voor akkoord - Knelpunt bedrijven met groei in omzet: is op te lossen - Knelpunt afzet voedingstuinbouw: SBI-codes uitgebreid - Brutowinst piekperiode is te 'extrapoleren' naar periode 12 maart t/m 11 juni - Opbrengstderving licenties (nieuw knelpunt): wordt nog naar gekeken - Kwestie 75%-grens voedingstuinbouw blijft onopgelost - LNV werkt verder uit en zal met tekst komen waarin dit is bevestigd en correct geformuleerd. Afspraak: tot die tijd GEEN communicatie naar buiten. Bericht van LNV te benutten voor informeren achterban - Over gebruik loket (aantal vragen en aanvragen) geen specifieke informatie verkregen. Route is hiervoor: eerst brief naar Tweede Kamer, dan info naar anderen Aandachtspunt: <ul style="list-style-type: none"> - Bewijslast is complex, maken accountants bezwaar tegen (maakt deadline ook lastig haalbaar) 	
71	25/5	Huisvesting, vervoer en besmettingsrisico's zijn binnen de sector vergelijkbaar aan de uitdagingen bij de slachterijen. Actueel: Kamerdebat dat op dit moment gevoerd wordt. Verzoek aan Taskforce Arbeid hierop de acteren ism LTO.	TF Arbeid
72	25/5	Enquête Effectenanalyse is verzonden aan meer dan 7000 mailadressen. Inmiddels zijn 177 reacties ontvangen.	

STEUNMAATREGEL TUINBOUW VEREIST VERLENGING

Kernboodschap

De coronacrisis treft teelt- en handelsbedrijven tuinbouw hard. Door actief en inventief inspelen op marktontwikkelingen, totale schade sector beperkt gebleven. Herstel blijft uit bij aantal markten en producten. Schade duurt voort, liquiditeitsproblemen houden aan en investeringen (in verduurzaming) uitgesteld. Daarom noodzakelijk steunmaatregel te verlengen, op basis van huidige budget dat forse onderuitputting kent.

Kengetallen

De tuinbouw is een Topsector van de Nederlandse economie

- 23.780 bedrijven; 350.000 werknemers (loonsom 2 miljard euro / jaar)
- Productieareaal: 100.000 ha; productiewaarde: jaarlijks 20 miljard euro
- Exportwaarde: jaarlijks 28 miljard euro; importwaarde: 9,7 miljard euro
- Sterke internationale oriëntatie én positie
  - o Export bereik: ruim 150 landen; sourcing import: ruim 130 landen
  - o Als internationale draaischijf cruciaal voor andere landen

Bijzonder karakter

De tuinbouw kenmerkt zich door een cyclus van veredeling, vermeerdering, productie- en verkoop met levend materiaal dat niet plots is uit of aan te zetten. Uitkomst cyclus is een continue stroom producten die in kort en efficiënt teeltproces als vers is te verkopen en te gebruiken. De planning, teelt en afzet vereist zorgvuldig en fijnmazige logistiek proces van zaad en plantgoed tot groente, fruit en sierteeltproduct bij consument.

Impact en aanpak coronacrisis

Wereldwijde maatregelen om verspreiding coronavirus in te dammen, zorgen voor ontwrichting van productie cyclus en het logistieke proces. Dit heeft direct impact op prijsvorming van hele aanbod, met als direct gevolg (forse) omzetsderving, liquiditeitsproblemen en (handels)kredietbeperkingen bij bedrijven. Door het vers-karakter heeft teveel aan product direct (vrijwel) geen waarde. Het afvoeren ervan brengt extra kosten met zich mee. Tegelijkertijd is er de wetenschap dat bij groenten en fruit verstoring in het productieproces nu, impact heeft op de beschikbaarheid van gezond voedsel op de middellange termijn (2-4 maanden). In de sierteelt kennen veel bedrijven continu kort-cyclisch proces (van 6-10 weken) van aanplanten en oogsten om zo een stabiele factor in de markt te zijn. Door acute vraaguitval (m.n. sierteelt en groenten voor horeca en catering) is de schade miljarden euro's. Daarnaast ontstaat uitwaai van effecten naar verwante bedrijvigheid in tuinbouwcluster, zoals toelevering en techniek. Ook daar is vraaguitval wereldwijd. Sector werkte zelf hard aan oplossingen voor knelpunten; gezamenlijk in crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw. Greenports Nederland coördineerde en faciliteerde aanpak door bijeen brengen kennis en netwerk. Thema's:

- *Arbeid; gezondheid en beschikbaarheid personeel*
  - o Protocollen voor coronamaatregelen bij huisvesting, vervoer en werkvloer
  - o Platforms matchen vraag en aanbod; Green Lanes voor arbeidsmigranten
- *Financiën; in de kern gezonde bedrijven mogen niet omvallen*
  - o Uitwerken en benutten noodmaatregelen (Noodkrediet, NOW, uitstel betalingen)
  - o Extra steunmaatregel voor de tuinbouw
  - o Overeind houden 'financiële dragers' import en export (beschikbaarheid en betaalbaarheid exportkredieten e.d.)
- *Logistiek; ontwrichting wereldwijde maatregelen beperken*
  - o Green Lanes voor vrachtransport binnen de EU
  - o Beschikbaarheid vrachtruimte luchtvaart voor in- en uitvoer hoogwaardig product
  - o Betaalbaarheid risico's import en export (kredietverzekeringen e.d.)
  - o Lock downs elders (beperkt bereikbaarheid personeel en beschikbaarheid product)

Extra steunmaatregel tuinbouw

Acute vraaguitval resulteerde in enorme derving omzet (primaire sector) en bruto winst (handel). Circa derde bedrijven stond op omvallen. Generieke noodmaatregelen kabinet boden onvoldoende soelaas, door benodigde continuïteit van productiecycclus en cruciale periode (seizoenspiek in omzet en arbeid). Dit rechtvaardigde extra steunmaatregel, specifiek voor tuinbouw. Budget 600 miljoen euro afdoende; met name vanwege inspanningen van sector (tallose publieks- en afzetcampagnes) zelf en door heropenen afzetkanalen laat markt herstel zien. Geldt niet voor alle afzetmarkten en alle producten; herstel en dus voortduren schade houdt langer aan dan huidige periode steunmaatregel.

Vervolg

Inzet sector komende periode:

- Veilig blijven stellen gezondheid werkenden in de sector en financiële positie bedrijven
- Resterende knelpunten oplossen
  - o Nauwkeurig in beeld gebracht met effectanalyse (enquête bij ondernemers)
    - Essentie: aanhoudende liquiditeitsproblemen, uitstel investeringen
  - o Arbeid
    - Gezondheid en beschikbaarheid personeel
  - o Logistiek
    - Vrachtcapaciteit luchtvaart
    - Exportkredieten (en verzekering ervan)
    - Wereldwijde beperkingen voor reizen personeel
  - o Financiën
    - Optimaal benutten huidige steunmaatregel
      - Knelpunten oplossen voor bedrijven waarvoor regeling bedoeld
    - **Verlengen steunmaatregel**
      - Op basis van nu beschikbaar budget (restant 'oormerken')
      - Let op: (extra) eisen aan steunmaatregel niet nodig en ongewenst
        - o Met Tuinbouwakkoord commitment aan vergaande ambitie
    - Sprake van onderuitputting huidig budget van 600 miljoen euro (circa 50%)
      - Vooral door actief en inventief inspelen op marktontwikkelingen
        - o Leidt tot minder schade dan begin april te voorzien
        - o Sector gaat er dus prudent mee om!
      - Door politieke keuzes met criteria in steunmaatregel
        - o Drempel van 30% schade eigen risico; tegemoetkoming maximaal 70% van restant (= 49% geheel); plafonds in tegemoetkoming; aanvullende criteria voedingstuinbouw (m.n. minimaal 75% afzet in horeca / catering); verrekening met uitkering uit NOW
        - Tot 18 juni nog forse aanvragen te verwachten (aantal en omvang)
          - o Bedrijven wachten op verduidelijking / aanpassing criteria
  - Veilig stellen ambities van het Nationaal Tuinbouwakkoord (lange termijn verkenning loopt)

Vraag aan politiek

- Erkenning voor eigen initiatief en inzet sector
- Erkenning voor positieve inzet ministerie van LNV en goede samenwerking met sector
- Erkenning voor cruciale functie extra steunmaatregel voor behoud bedrijven en cluster
  - o In periode 12 maart t/m 11 juni
  - o **Noodzaak voor verlenging**
- Aandacht voor resterende knelpunten
- Erkenning voor belang van de sector; in Nederland, EU en elders in de wereld
  - o Werkgelegenheid, voedselzekerheid en innovatie op duurzaamheid
  - o Ook in tijd van omvangrijke crisis blijkt: **sector draagt bij aan gezondheid en geluk!**

Webinair “Van corona naar crescendo”

Opname; 25 juni: 12-15 uur

Doelgroep: netwerken GPNL, GPH en Topsector,

Verhaallijn Webinair “Van corona naar crescendo ”;

- Tuinbouwakkoord zet pad uit voor periode 2019 -2030
(dagvoorzitter; welkom, heel beknopte introductie; 3 min)
  - o Verdere uitwerking in zeven tafels
- Na eerste jaar forse interruptie: coronacrisis (“Events, dear boy, events”)
(dagvoorzitter naar eerste ‘gasten’ -> NJvK, AB en JB; 15 min; essentie: duiding !)
  - o Welke inbreuk pleegt crisis -> ervaringen en duiding Regiegroep
    - Wat legt crisissituatie bloot?
      - Arbeid, financiën en logistiek
    - Welke lessen trekken we uit periode crisismangement?
      - Samenwerking (breed netwerk), expertise (kennis), snel schakelen (slagvaardigheid; korte lijntjes tussen bedrijfsleven onderling en tussen bedrijfsleven en LNV) -> opmaat voor meer?
      - Impact crisis bij ondernemers -> resultaten enquête (AB)
      - Ook: actief én inventief inspelen op ontwikkelingen, ook indien onverwachts en ingrijpend
        - o Lees: advies commissie Remkes over stikstof
      - Welk ‘na-ijl-effect’ te verwachten?
- Kracht van het cluster -> divers, weerbaar en flexibel
(dagvoorzitter naar volgende gast -> CBS-woordvoerder; 10 min)
  - o Beschrijving cluster -> presentatie cijfers CBS
  - o Doornemen voornaamste kenmerken cluster
- Reactie vanuit NJvK , JB en AB op deze cijfers.
- Vervolg van Tuinbouwakkoord
(dagvoorzitter met nieuwe gast -> Judith Schueler van ACCEZ; 10 min)
  - o Scenario studie
    - Proces, denklijnen, ondernemers groepen, verbinding met regio’s, transitietafels en Verbinding met transitie thema’s/ tafel(s Wat gaan de transitietafels de komende maanden doen?)
  - o (dagvoorzitter met korte reflectie van AB, (2 minuten)
(dagvoorzitter met AB ; 5 min)
    - o Aankondiging Nationaal Tuinbouw Congres
      - Wat dan te verwachten
        - Presentatie inhoud vanuit scenario aanpak
        - Presentatie resultaten thematafels
        - Doorkijkje naar de toekomst
      - U bent alvast van harte uitgenodigd

Totaal: 55 min; met vijf minuten ‘schakeltijd’ -> in totaal een uur

Fwd: Coronaschade bloembollenhandel in de komende 6 maanden; fase 2

Secretariaat | Greenports Nederland | 10.2.e@greenports-nederland.nl
Aan: 10.2.e @greenports-nederland.nl

Van: Henk Westerhof | 10.2.e @anthos.org
Onderwerp: FW: Coronaschade bloembollenhandel in de komende 6 maanden
Datum: 9 juni 2020 om 13:20:06 CEST
Aan: 10.2.e @greenports-nederland.nl
Kopie: Alfons Zwetsloot | 10.2.e @anthos.org

Beste 10.2.e

Telefonisch heb ik je al laten weten dat de handelsbedrijven in de bloembollensector later dit jaar geconfronteerd worden met stevige problemen die het gevolg zijn van de coronavirus. Dit gaat in het bijzonder op voor de bedrijven in de leliemarkt. Ter toelichting, hun situatie is de volgende: leliebollen worden geoogst in het najaar. In areaal gr omvang het op één na grootste bolgewas (tulp is het grootst). De handelsbedrijven kopen het overgrote deel al in voordat de oogst heeft plaatsgevonden. De bloembollens afspraken in relatie tot leverings- en betalingstermijnen. Als gevolg daarvan zijn de leliekwekers in januari (vrijwel) geheel betaald en dus lopen zij voor oogst 2019 geen enl daarentegen draagt het voorraadrisico. Ter info., afhankelijk van de afzetmarkt is nu plm. 40 á 50% uitgeleverd en de rest volgt in de komende maanden.

Naar schatting wordt ongeveer 80% van het lelieareaal gebruikt voor de export en dan in het bijzonder naar landen buiten de EU. China is de grootste afzetmarkt (275 mln. VS, Mexico, Vietnam, Japan en Columbia. De afnemers van de handel zijn professionele bloemenkwekers, die de bollen gebruiken als uitgangsmateriaal voor de productie v bestemd zijn voor de export (Columbia → VS) óf afgezet worden voor de thuismarkt (Japan, Mexico).

Als gevolg van de uitbraak van het virus is er bij de bloemenkwekers in de betreffende landen een grote onzekerheid ontstaan over de afzet van hun bloemen en hebben zij klappen opgelopen door het ontbreken van afzet. Ter illustratie, de uitbraak van het virus in China was ten tijde van de viering van het Chinees Nieuwjaar. De lelie is in relat belangrijk product, maar door het virus sloten de Chinese bloemenveilingen, was er dus geen aanvoer naar de markten en de winkels en dus bleven de bloemenkwekers m voorraden zitten. Gevolg geen inkomsten en mede daarom staan reeds lang gesloten orders voor oogst 2019 (die in belangrijke mate) in de komende maanden worden uitg druk. Orders worden geannuleerd, uitgesteld, eenzijdig aangepast en uitgeleverde orders worden niet of ten dele betaald. Het risico bij de handelsbedrijven loopt als gevolg,

Wij schatten momenteel in dat de totale schade voor deze bedrijven (gaat om plm. 10 á 15 bedrijven) op kan lopen tot 40, misschien wel 60 miljoen euro! Zoals gezegd, ze onverkochte, geannuleerde voorraden zitten en zullen die aan het einde van het seizoen waarschijnlijk moeten vernietigen. Om uniformiteit aan te brengen in aanvragen v: wij in samenspraak met hen een staatje gemaakt dat als uitgangspunt zou kunnen dienen voor het indienen ervan. Hierin ontbreken het debiteurenrisico en de extra kosten moeten maken als gevolg van de uitbraak van het virus, omdat ons signalen bereikten dat die niet voor een vergoeding in aanmerking komen. Hoewel ik besef dat het debite een ondernemersrisico wordt beschouwd, breek ik toch een lans om deze schadepost mee te nemen in het totale schadebeeld vanwege het effect ervan op de brutomarge

Ik hoop dat het geschetste beeld duidelijk maakt waarom wij om een verlenging van zes maanden vragen!

Groetjes,

Henk

Anthos

H. Westerhof | voorzitter | phone 10.2.e | fax 10.2.e | 10.2.e@anthos.org | www.anthos.org

De inhoud van dit bericht en de eventueel daarbij behorende bijlagen zijn persoonlijk gericht aan en derhalve uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Zij kunnen gegevens met bevatten. De ontvanger die niet geadresseerde is, noch bevoegd is dit bericht namens geadresseerde te ontvangen, wordt verzocht de afzender onmiddellijk op de hoogte te stellen van de de inhoud slechts voor eigen gebruik raadplegen. Elk gebruik van de inhoud van dit bericht en/of van de daarbij behorende bijlagen door een ander dan de geadresseerde is onrecht respectievelijk de geadresseerde. Alle e-mail berichten worden op virussen gescand voor het verzenden.

Hoewel uiterste zorgvuldigheid wordt betracht bij het verzamelen en verstrekken van informatie, kunnen wij daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Bloembollenhandel	12-06-2017 12-12-2017	12-06-2018 12-12-2018	12-06-2019 12-12-2019	Gemiddeld	12-06-2020 12-12-2020
Verkoop	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Gemiddeld</i>	<i>Invullen</i>
Af: Inkoop	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Gemiddeld</i>	<i>Invullen</i>
Af: Vernietigde voorraad	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Gemiddeld</i>	<i>Invullen</i>
Af: Kosten vernietigen voorraad	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Invullen</i>	<i>Gemiddeld</i>	<i>Invullen</i>
Bruto marge	<i>Totaal</i>	<i>Totaal</i>	<i>Totaal</i>	<i>Totaal</i>	<i>Totaal</i>

10.2.e @greenports-nederland.nl>

Fwd: onderbouwing verlenging steunmaatregel; fase 2

1 bericht

10.2.e <10.2.e@greenports-nederland.nl>
Aan: 10.2.e @greenports-nederland.nl>

9 juni 2020 om 14:47

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Greenports Nederland

GREENPORTS
NEDERLAND

Begin doorgestuurd bericht:

Van: 10.2.e @lto.nl>
Onderwerp: onderbouwing verlenging steunmaatregel
Datum: 5 juni 2020 om 11:42:28 CEST
Aan: 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Kopie: Thijs Cuijpers 10.2.e @lto.nl>

Beste 10.2.e

Verlenging van de steunmaatregel met 6 maanden voor de sector bomen, vaste planten en zomerbloemen zou heel welkom zijn. Na aanvankelijk een zeer sterke terugval in de omzet in maart, het sluiten van tuincentra en grensovergangen, vreesden we een sterke omzetzdaling ook in april en mei, met name van producten die via retail en tuincentra worden afgezet. Gelukkig is later de markt weer aangetrokken en zijn de omzetverliezen minder groot dan aanvankelijk geraamd. De komende maanden groeien de producten op het veld, er is wel afzet, maar dit is in de zomermaanden altijd minder dan in de andere maanden van het jaar. Vanaf augustus (na de zomervakantie) neemt meestal de afzet voor de particuliere markt weer toe. Vanaf oktober neemt de afzet voor de institutionele markt (overheden) weer toe. We verwachten dat de omzet voor de particuliere markt, minder zal zijn de afgelopen jaren. Dit voorjaar zijn mensen met tuin en terras bezig geweest. We verwachten dat de belangstelling na de zomervakantie naar andere zaken uitgaat. Voor de institutionele markt, vooral gemeenten, provincies en andere overheden wordt een terugval in vraag verwacht. De overheden hebben het financieel zwaar door de coronamaatregelen en we vrezen dat de besteding aan 'groen' achter blijft. Hoewel we natuurlijk weten dat 'groen' ook heel goed is voor welbevinden van de mensen.

Het is voor ons nu niet mogelijk om deze verwachtingen met cijfers te onderbouwen. Maar hopelijk kun je hier ook al verder mee.

Met vriendelijke groet | Best regards,

10.2.e

Bezuidenhoutseweg 105 | 2594 AC Den Haag

10.2.e

10.2.e @lto.nl | www.lto.nl en www.ltobomenenvastepplanten.nl

Van: Communicatieteam | Crisisorganisatie Corona Tuinbouw 10.2.e@greenports-nederland.nl>
Verzonden: woensdag 27 mei 2020 18:28
Aan: 10.2.e@to.nl>
Onderwerp: Interne Update #33 - Crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw

[Deze e-mail online lezen](#)

Informatie voor u (dus niet voor verdere verspreiding)

Voortgang overleg 'pijnpunten'

Het is nog wachten op uitsluitsel uit het overleg met LNV en RVO over vragen en pijnpunten bij de extra steunmaatregel. Wel werd in een vervolgesprek met LNV en RVO deze week duidelijk dat de openstelling met twee weken wordt verlengd. Aanvragen voor een tegemoetkoming zijn mogelijk tot en met 18 juni (deadline was 4 juni). In het gesprek is aandacht gevraagd voor de incidenteel lange reactietijd bij RVO. Dit is en blijft drie tot vijf werkdagen. Daar waar een vraag juist betrekking heeft op één van de pijnpunten, is het antwoord nog niet te geven in afwachting van het besluit erover.

Volgende fase

Geef op basis van de huidige marktsituatie en (mogelijke) prognoses voor de komende maanden een gedegen onderbouwing voor het verzoek om de extra steunmaatregel met drie (of zes) maanden te verlengen. En houd bij de argumentatie rekening met het huidige maatregelenpakket en de bijgestelde NOW-regeling. De onderbouwing moet uiterlijk 8 juni aangeleverd worden. Dit verzoek van de Regiegroep is uitgezet bij de organisaties die participeren in de crisisorganisatie. De komende weken is de inzet gericht op het optimaal benutten van de extra steunmaatregel (oplossen pijnpunten), het in beeld brengen van de impact van de crisis (onder meer via de enquête) en het streven naar 'een regeling' voor de volgende fase. Daarbij lijkt het (politiek) onhaalbaar om een nieuwe regeling voor te stellen en heeft het de voorkeur om de huidige maatregel te verlengen. Dit vereist wel gedegen onderbouwing, zeker na de recente bijstelling van de NOW-regeling. Maar ook die komt niet geheel tegemoet aan de problemen in de tuinbouw. Daarnaast is geen sprake van herstel van de markt bij alle afzetmarkten en producten. Derving van omzet en brutowinst houdt naar verwachting langer aan dan de periode waarvoor de maatregel nu geldt (12 maart t/m 11 juni).

Position paper

De tuinbouw zet de komende maanden in op:

- Het veilig blijven stellen van de gezondheid van de werkenden in de sector en van de financiële positie van de bedrijven
- Het oplossen van resterende knelpunten veroorzaakt door de coronacrisis (maatregelen)
- Het veilig stellen van de ambities van het Nationaal Tuinbouwakkoord

Die boodschap met verdere uitwerking geeft de crisisorganisatie desgevraagd met een position paper af aan politici. De organisatie vraagt daarbij erkenning voor:

- Het eigen initiatief en de inzet van de sector zelf bij de coronacrisis
- De positieve inzet van het ministerie van LNV en de goede samenwerking met de sector
- Het belang van de sector in Nederland, de EU en elders in de wereld (werkgelegenheid, voedselzekerheid en innovatie op duurzaamheid)
- De cruciale functie van de extra steunmaatregel voor behoud van bedrijven en het cluster

Het position paper is op te vragen bij het secretariaat van Greenports Nederland 10.2.e@greenports-nederland.nl.

Enquête effecten Coronacrisis in de tuinbouw

Vanmiddag stond de teller van de respons op de enquête op 375 ingevulde formulieren. Die enquête is maandagochtend via de brancheorganisaties en regionale Greenports verspreid bij ondernemers. Morgenochtend gaat een reminder uit.

Informatie om te delen

Steun EU voor export kredieten

De Europese Commissie geeft goedkeuring aan de Nederlandse garantieregeling die is

bedoeld om de kredietverzekeringsmarkt voor de handel te ondersteunen tijdens de coronacrisis. Het bericht met het groene licht kwam maandag af. Lees [hier](#) het persbericht van de Europese Commissie, met de toelichting van uitvoerend vicevoorzitter Margrethe Vestager, belast met het mededingingsbeleid.

Luchtvrachtcapaciteit nu opschroeven

Het gebrek aan luchtvrachtcapaciteit en hoge tarieven blijft de internationale handel voor de tuinbouw ontwrichten. Het is gewenst de capaciteit snel op te schroeven om wereldwijd handelsrelaties te behouden, bepleit de Taskforce Logistiek van de crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw. Naar de mening van de Taskforce moet de Nederlandse overheid meer investeren om het proces van internationale handel weer op gang te brengen en stabiel te maken. Die boodschap is aan het eind van de middag [per persbericht](#) kenbaar gemaakt.

De interne Updates zijn bestemd voor iedereen die direct of indirect bij het werk van de GP NL Crisisorganisatie Tuinbouw is betrokken. Het is niet de bedoeling deze e-mails te publiceren of naar externen door te sturen; ze hebben een vertrouwelijk karakter.

[Deze e-mails niet meer ontvangen?](#)

Webinair “Van corona naar crescendo”

Opname; 25 juni: 12-15 uur

Doelgroep: netwerken GPNL, GPH en Topsector,

Verhaallijn Webinair “Van corona naar crescendo”;

- Tuinbouwakkoord zet pad uit voor periode 2019 -2030
(dagvoorzitter; welkom, heel beknopte introductie; 3 min)
  - o Verdere uitwerking in zeven tafels
- Na eerste jaar forse interruptie: coronacrisis (“Events, dear boy, events”)
(dagvoorzitter naar eerste ‘gasten’ -> NJvK, AB en JB; 15 min; essentie: duiding !)
  - o Welke inbreuk pleegt crisis -> ervaringen en duiding Regiegroep
    - Wat legt crisissituatie bloot?
      - Arbeid, financiën en logistiek
    - Welke lessen trekken we uit periode crisismangement?
      - Samenwerking (breed netwerk), expertise (kennis), snel schakelen (slagvaardigheid; korte lijntjes tussen bedrijfsleven onderling en tussen bedrijfsleven en LNV) -> opmaat voor meer?
      - Impact crisis bij ondernemers -> resultaten enquête (AB)
      - Ook: actief én inventief inspelen op ontwikkelingen, ook indien onverwachts en ingrijpend
        - o Lees: advies commissie Remkes over stikstof
      - Welk ‘na-ijl-effect’ te verwachten?
- Kracht van het cluster -> divers, weerbaar en flexibel
(dagvoorzitter naar volgende gast -> CBS-woordvoerder; 10 min)
  - o Beschrijving cluster -> presentatie cijfers CBS
  - o Doornemen voornaamste kenmerken cluster
- Reactie vanuit NJvK , JB en AB op deze cijfers.
- Vervolg van Tuinbouwakkoord
(dagvoorzitter met nieuwe gast -> Judith Schueler van ACCEZ; 10 min)
  - o Scenario studie
    - Proces, denklijnen, ondernemers groepen, verbinding met regio’s, transitietafels en Verbinding met transitie thema’s/ tafel(s Wat gaan de transitietafels de komende maanden doen?)
  - o (dagvoorzitter met korte reflectie van AB, (2 minuten)
(dagvoorzitter met AB ; 5 min)
    - o Aankondiging Nationaal Tuinbouw Congres
      - Wat dan te verwachten
        - Presentatie inhoud vanuit scenario aanpak
        - Presentatie resultaten thematafels
        - Doorkijkje naar de toekomst
      - U bent alvast van harte uitgenodigd

Totaal: 55 min; met vijf minuten ‘schakeltijd’ -> in totaal een uur

10.2.e

Van: 10.2.e namens 10.2.e
Verzonden: woensdag 10 juni 2020 14:41
Aan: 10.2.e PAV
Onderwerp: FW: Regiegroep Crisis organisatie vandaag 16.00 uur- 17.30 uur ; stukken ter voorbereiding
Bijlagen: Tweede periode noodfonds.docx

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2020 11:26
Aan: 10.2.e 10.2.e @minlv.nl; Adri Bom-Lemstra <10.2.e @pzh.nl>; 10.2.e <10.2.e 10.2.e 10.2.e @minlv.nl>; 10.2.e <10.2.e @topsectortu.nl>; Gert Mulder <10.2.e@groentenfruihuis.nl>; 10.2.e @glastuinbouwnederland.nl; 10.2.e <10.2.e @royalfloraholland.com>; 10.2.e @kavb.nl; 10.2.e 10.2.e <10.2.e@10.2.e com>; 10.2.e @gmail.com; Carin Huet <10.2.e @rabobank.nl>; 10.2.e <10.2.e @greenports-nederland.nl>
Onderwerp: Regiegroep Crisis organisatie vandaag 16.00 uur- 17.30 uur ; stukken ter voorbereiding

Allen,

Deze bijlage hoort bij agenda punt "verlenging steunmaatregel"

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e Greenports Nederland
 M 10.2.e 10.2.e

GREENPORTS
 NEDERLAND

Op 10 jun. 2020, om 11:22 heeft 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl> het volgende geschreven:

Beste allen,

Bij deze nogmaals de agenda en stukken ter voorbereiding,

Agenda ;

- opening en actielijst

<REGIEGROEP Concept besluiten- en actiepuntenlijst GP NL Coronacrisis Tuinbouw d.d. 25 mei 2020.docx>

- bespreken reactie vanuit “ Brussel” op wijzigingsvoorstellen steunmaatregel vanuit LNV/RVO,

- 1e resultaten vanuit de enquête “ impact coronacrisis voor de tuinbouw”, samenvatting wordt zsm toegestuurd. (mmv 10.2.e PZH)

- Reactie vanuit de tuinbouw op het advies van het aanjaagteam “ arbeidsmigranten” (mmv 10.2.e Glastuinbouw NL)

-verlenging steunmaatregel voor komende 6 maanden (motivatie vanuit verschillende sectoren)

<200609 - position paper - Steunmaatregel tuinbouw vereist verlenging.pdf>

<200610 - met opm GP_RL - Opzet 25 juni.docx>

- <Bloembollenhandel - onderbouwing verlenging steunmaatregel_ fase 2.pdf>

<LTO - onderbouwing verlenging steunmaatregel_ fase 2.pdf>

-

- wat verder ter tafel komt

<200610 - met opm GP_RL - Opzet 25 juni.docx>

Met vriendelijke groet,

10.2.e

10.2.e

M 10.2.e

Greenports Nederland

<GreenportsNL-logoCMYK-1-2.jpeg>

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2020 17:56
Aan: Sonnema, drs. M. (Marjolijn)
CC: 10.2.e Jaap Bond; Niek Jan van Kesteren; Adri Bom-Lemstra; Sjaak van der Tak; 10.2.e Gert Mulder; Carin Huet; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: Verzoek verlenging steunmaatregel
Bijlagen: 200609 - position paper - Steunmaatregel tuinbouw vereist verlenging.pdf

Beste Marjolijn,

Vanuit de regiegroep van de crisisorganisatie Tuinbouw, stuur ik je het position paper waarin we pleiten voor verlenging van de extra steunmaatregel.

Wij verwachten dat dit morgenochtend ter sprake komt in het debat met Minister Schouten van LNV inzake 2e en 3e incidentele suppletoire begroting en over de gevolgen van de coronacrisis op LNV-terrein.

Wij achten van belang van de Minister op de hoogte is van de inhoud van deze position paper en voorbereid is op mogelijke vragen.

De regie-groepleden,

Jaap Bond (vz)
 Adri Bom Lemstra (Greenports Nederland)
 Niek Jan van Kesteren (Greenports Holland)
 Sjaak van der Tak (Glastuinbouw Nederland)
 Gert Mulder (GroentenFruitHuis)
 10.2.e (Royal FloraHolland)
 Carin van Huet (Rabobank Nederland)

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e Greenports Nederland
 M 10.2.e

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: vrijdag 12 juni 2020 15:37
Aan: 10.2.e Richard Schouten; Sjaak van der Tak; 10.2.e 10.2.e Thijs
 Cuijpers; 10.2.e 10.2.e Niels Louwaars; Eveline Herben; 10.2.e
 Jaap Bond; Ruud Paauwe; Siep Koning; 10.2.e 10.2.e
 ; Matthijs Mesken; 10.2.e @anthos.org; 10.2.e ; 10.2.e ; 10.2.e

Onderwerp: Coördinatie team meeting maandag 15 juni; 9.00 uur
Bijlagen: Coördinatieteam-besluiten-en-actiepuntenlijst-gp-nl-coronacrisis-tuinbouw-d.d.-27-mei-2020 (1).docx

Beste allen,

Bij deze wil ik eenieder uitnodigen voor het eerstvolgende overleg. Voor maandag 15 juni as om 9.00 uur. Jullie kunnen inbellen via Powwownow 10.2.e toegangscode 10.2.e

Het agenda verzoek komt zsm naar jullie toe.

We willen vooral met jullie het net ophalen en richting geven aan de inzet van de crisis organisatie voor de komende periode.

Daarbij zal orde komen:

- enquête uitslag van 600 ondernemers
- verlenging van de extra steunmaatregel, terugblik op kamerdebat, verwachtingen en stand van zaken
- wat verder ter tafel komt,

Bijgaande laatste actiepunten lijst.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e Greenports Nederland
 M^{10.2.e} 10.2.e

GREENPORTS
 NEDERLAND

Op 25 mei 2020, om 17:19 heeft Secretariaat | Greenports Nederland <info@greenports-nederland.nl> het volgende geschreven:

Beste leden van het Coördinatieteam,

Bijgaand de actie- en besluitenlijst naar aanleiding van het overleg van afgelopen woensdag 20 mei.

Het eerstvolgend overleg vindt **woensdag 27 mei plaats om 9.00 uur**. Jullie kunnen inbellen via Powwownow **10.2.e** toegangscode **10.2.e**

Hartelijke groet,
Namens **10.2.e** en **10.2.e**

10.2.e
Secretariaat Greenports Nederland

E: info@greenports-nederland.nl

Tel. 010 - 30 767 94 (tijdens werkdagen van 9.00 - 12.00 uur)

Voortschrijdende besluiten- en actiepuntenlijst GP NL Coronacrisis Tuinbouw
Concept: 27 mei 2020

Overzicht na overleg van:

27 mei 2020

Aanwezigen:

 Jaap Bond, Ruud Paauwe en Sjaak van der Tak (GTNL), 10.2.e
 (GFhuis), Matthijs Mesken (VGB), 10.2.e (LNV), 10.2.e
 (PZH), N. Louwaars (Plantum), 10.2.e 10.2.e
 (verslag) (GPNL) en 10.2.e (Topsector T&U)

Volgend overleg:
15 juni 2020 9.00 uur

(inbellen op Powwow 10.2.e – code 10.2.e)

Nr.	Datum	Besluiten/acties	Wie
130	27/5	Richard: De bedrijven die aan de foodservice leveren hebben grote schade en dit loopt nog steeds niet. Dit komt in de huidige regeling niet terug. GFH wil een gesprek met de minister hierover, wij voelen ons niet gehoord. Jaap; ik ga een gesprek regelen met het ministerie, minister of de DG's.	Jaap
129	27/5	Jaap: we gaan aan de slag met fase 2. Hiervoor is de onderbouwing erg belangrijk. Waarom moet het fonds worden verlengd met 3 maanden. Dit moet vanuit de brancheorganisaties komen. Dit moet voor 8 juni bij 10.2.e worden ingeleverd. Henk; bij ons gaat het om de lange termijn schade, dus voorkeur zou hebben om het naar 6 maanden te verlengen. Het wordt lastig om dit te onderbouwen met harde cijfers.	branches
128	27/5	10.2.e De reactietermijn van het loket zou te lang duren (meer dan 3 dagen) dit is alleen voor complexe vragen.	
127	20/5	Jaap; de contouren van NOW2 worden duidelijk maar moet nog bestudeerd worden. Dit heeft invloed op de voorbereiding van fase 2. Als NOW 2 niet voldoet gaan we aan de slag met een tweede fonds. Henk vraagt of inzichtelijk is hoeveel gebruik er nu gemaakt wordt van het fonds en vraagt zich af of een tweede fonds realistisch is. Is ook niet goed voor je imago, kan op de lange termijn tegen je werken. Jaap geeft aan dat dit nog niet inzichtelijk is. Voorkeur heeft om het huidige fonds ook bij onderuitputting te behouden voor het tuinbouwcluster.	TF financiën
126	27/5	Het loket van RVO blijft langer open. Gesprek met RVO en LNV was positief, hopelijk komt men binnen een week terug met een uitkomst over de aangegeven knelpunten.	

		<p>~~De urgente knelpunten zijn besproken met LNV en RVO, dit was een positief gesprek, oplossingsgericht. We willen niet terug hoeven naar Europa.~~ LNV bereidt een persbericht voor, tot die tijd zal er geen communicatie zijn over het gesprek met LNV en RVO.</p> <p>Er is een nieuwe casus bijgekomen; bedrijven die licenties afgeven hebben nu geen inkomsten. Nieuwe casussen blijven doorgeven.</p> <p>Matthijs: het berekenen van de schade voor handelsbedrijven met halve maanden is erg ingewikkeld. Jaap: dit is ook meegenomen richting LNV.</p> <p>Niels: het lijkt er op dat niet veel veredelingsbedrijven gebruik kunnen maken van de regeling.</p> <p>Richard: Het punt over de bewijsvoering is nog niet opgelost.</p>	
125	12/5	Overleg Brussel over flexibilisering mededingingsregels. Betreft verruiming regels, geen budget. Toegezegde 76 mln betreft steun voor private opslag vlees en zuivel; geen plantaardig product. Lobby voor gewenste aanpassing loopt door	Allen
124	12/5	Bij Rabo is bedrag tegemoetkoming te gebruiken voor boetevrij aflossen. Navraag gedaan bij andere banken naar hun beleid	TF Fin
121	12/5	Minister Koolmees (SZW) is bezig met aanpassing NOW. Via LTO en VNO/NCW zorgen aangehaakt te zijn	Allen/Jaap

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: maandag 15 juni 2020 13:21
Aan: 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: Fwd: steunmaatregel sierteelt

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e
 M 10.2.e Greenports Nederland

GREENPORTS
NEDERLAND

Begin doorgestuurd bericht:

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Onderwerp: Antw: steunmaatregel sierteelt
Datum: 12 juni 2020 om 11:18:20 CEST
Aan: Niels Louwaars <10.2.e @plantum.nl>
Kopie: Jaap Bond <10.2.e @topsectortu.nl>, 10.2.e
 <10.2.e @plantum.nl>

Hi Niels,

We hadden elkaar gisteren en zojuist aan de lijn, ik lees het ook met verbazing." Met verschillende sectoren gesproken"

Het is voor mij een raadsel hoe deze tekst ontstaat. ...

De enige redenering die ik kan volgen is die van : er zijn politieke keuzes gemaakt, in de benadering van seizoensmatig schade (= mijn vertaling)" dwz verlies aan stek productie wordt wel gezien als seizoensschade en verlies aan royalties niet.

Naar mijn mening is dat een vertaling geweest van de regeling door de juristen van LNV/RVO.

Daarnaast merkte we in het proces dat aanvullingen / vragen (tussen Plantum en RVO/LNV) in het tijdsframe niet aansloten. (oa laatste calls 14 mei en 26 mei)

Vind je reactie richting Greenports Nederland, niet terecht. Wij faciliteren de crisis organisatie. De crisis organisatie is het gehele georganiseerde netwerk ,GPH en GPNL ism Topsector.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e
M^{10.2.e} 10.2.e Greenports Nederland

Op 12 jun. 2020, om 09:38 heeft Niels Louwaars <10.2.e @plantum.nl> het volgende geschreven:

Jaap,

De Minister gisteren:

“De heer Weverling vroeg nog specifiek naar de overweging om de plantveredelaars niet in aanmerking te laten komen. Dat hebben we destijds ook besproken met de verschillende sectoren die bij het steunpakket betrokken waren. Maar in maart bleek de situatie vooral acuut bij de vermeerderaars die aan de uitgangspunten van de regeling voldoen. Er moet sprake zijn van eigen productie, waarbij kosten tijdens het piekseizoen doorlopen, terwijl sprake is van acute vraaguitval bij producten die slecht of niet houdbaar zijn. Daar voldoen de telers allemaal wel aan, maar dat is niet specifiek het geval bij de veredelaars. Dat staat ook gewoon in de voorwaarden van de regeling.”

Jullie snappen, dat ik hier helemaal niet blij van werd – ik heb me in het logistieke team flink ingezet voor de hele tuinbouwketen, en mocht, dacht ik, toch wel verwachten dat in de andere thema-groepen en zeker ook het regieteam de problemen van de hele keten in beschouwing genomen zou worden. Dit kan ik niet uitleggen naar mijn bedrijven.

Dit schaadt mijn vertrouwen in het gezamenlijk optreden heel serieus, dus ik ga bekijken en met mijn leden bespreken hoeveel energie ik nog in GreenPorts Nederland ga steken.

Met vriendelijke groet,

Niels Louwaars

Directeur
Plantum

address Vossenburchkade 68, 2805 PC Gouda
telephone +31 182 68 86 68 reg . no. Rotterdam 24319599
fax +31 182 68 86 67 VAT NL809984738B01
website www.plantum.nl

De informatie in dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u dit bericht ten onrechte ontvangt, wordt u verzocht de inhoud niet te gebruiken en de afzender direct te informeren door het bericht te retourneren en het daarna te verwijderen. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van de in de e-mail ontvangen informatie aan derden is niet toegestaan.

The information contained in this e-mail is intended solely for the use of the individual or the entity to whom it is addressed. If you are not the intended recipient, you are requested not to use the content of this message, and to inform the sender by returning the message and deleting it. The disclosure, copying, distribution or providing of the information contained

---

Van: Niek van Kesteren <10.2.e [redacted]@gmail.com>

Verzonden: donderdag 4 juni 2020 18:53

Aan: Niels Louwaars <10.2.e [redacted]@plantum.nl>

CC: Jaap Bond <10.2.e [redacted]@topsectortu.nl>; 10.2.e [redacted]
<10.2.e [redacted]@plantum.nl>

Onderwerp: Re: steunmaatregel sierteelt

Niels, hier moeten we induiken. Ik neem contact op met Jaap. Je hoort zsm. Hg Niek Jan

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 4 jun. 2020 om 18:01 heeft Niels Louwaars <10.2.e [redacted]@plantum.nl> het volgende geschreven:

Jaap, Niek-Jan,

Mijn collega Jaap [redacted] 10.2.e [redacted] heeft nog eens met 10.2.e [redacted] gesproken, Hij meldt aan mij:

Vanmiddag 10.2.e [redacted] gesproken. Bleef bij de afwijzing dat licentie inkomsten niet te maken hebben met de productie hier in Nederland en niet in aanmerking kunnen komen. Ze melde ook dat aangegeven was dat Veredeling er niet onder hoorde te vallen.

De hele sierteelt keten geholpen maar veredeling in de kou?

Dat leert me dat ook bij de eventuele uitbreiding naar het volgende kwartaal we nog steeds buiten de boot vallen. Hebben jullie een idee hoe dit rechtgezet kan worden?

Met vriendelijke groet,

Niels Louwaars
Directeur
Plantum

address Vossenburchkade 68, 2805 PC Gouda
telephone +31 182 68 86 68 reg . no. Rotterdam 24319599
fax +31 182 68 86 67 VAT NL809984738B01
website www.plantum.nl

De informatie in dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Indien u dit bericht ten onrechte ontvangt, wordt u verzocht de inhoud niet te gebruiken en de afzender direct te informeren door het bericht te retourneren en het daarna te

verwijderen. Openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van de in de e-mail ontvangen informatie aan derden is niet toegestaan.

The information contained in this e-mail is intended solely for the use of the individual or the entity to whom it is addressed. If you are not the intended recipient, you are requested not to use the content of this message, and to inform the sender by returning the message and deleting it. The disclosure, copying, distribution or providing of the information contained

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: woensdag 17 juni 2020 11:14
Aan: 10.2.e Ruud Paauwe; Niels Louwaars; Alfons Zwetsloot; Prisca Kleijn; Richard Schouten;
 10.2.e 10.2.e
CC: Jaap Bond; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: Opzet werkgroep fase 2 , extra steunmaatregel

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Beste allen,

Vanochtend is in het coördinatie team een proces- aanpak voor het vervolg besproken.

1. Er zal een oriënterend gesprek plaatsvinden over de haalbaarheid en de insteek van een "fase-2 extra steunmaatregel" met de top van LNV. Jaap Bond zal dit vanuit de regiegroep zsm organiseren.
2. Onderwijl formeren we een werkgroep die een brief/ notitie voorbereid voor de motivatie van deze steunmaatregel , dit met een stevige onderbouwing vanuit de branches. Daarvoor is al wat materiaal aangereikt, maar deze moet op onderdelen verder verdiept worden.

Ik stel voor om morgen of maandag as een eerste call te organiseren. Met elkaar te beoordelen wat binnen is en vervolgspraken te maken. Zie graag dat LNV zsm hierbij aansluit om te voorkomen dat In de opbouw van onze onderbouwing essentiële onderdelen gaan missen.

Graag jullie beschikbaarheid, ik zal daarvoor zsm een datum prikker uitsturen,

Donderdag 18 juni as : 9.00 uur
 Donderdag 18 juni : 14.00 uur
 Maandag 22 juni ; 12.00 uur
 Maandag 22 juni : 14.00 uur

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e Greenports Nederland
 M^{10.2.e} 10.2.e

Van: Secretariaat | Greenports Nederland
Aan: 10.2.e @gmail.com; 10.2.e 10.2.e Jaap Bond; 10.2.e@groentenfruihuis.nl; Sjaak van der Lak; 10.2.e @rabobank.nl; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
Cc: 10.2.e ; Secretariaat Adri Bom; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: REGIEGROEP - Concept Actie- en Besluitenlijst d.d. 10 juni 2020
Datum: woensdag 17 juni 2020 14:08:02
Bijlagen: [Regiegroep concept besluiten en actiepuntenlijst GPNL Coronacrisis Tuinbouw d.d. 10 juni 2020.docx](#)

Beste leden van de Regiegroep,

Bijgaand de concept actie- en besluitenlijst naar aanleiding van het overleg van woensdag 10 juni.

Het eerstvolgend overleg vindt **vandaag plaats om 16.30 uur**.
Mogelijkheid tot inbellen via Powwownow 10.2.e
toegangscode 10.2.e

Hartelijke groet,
Namens 10.2.e en 10.2.e

10.2.e
Secretariaat Greenports Nederland

E: info@greenports-nederland.nl
Tel. 010 - 30 767 94 (tijdens werkdagen van 9.00 - 12.00 uur)

REGIEGROEP

- **VERTROUWELIJK** -

Voortschrijdende besluiten- en actiepuntenlijst GP NL Coronacrisis Tuinbouw

Overleg van: 10 juni 2020

Aanwezig: Adri Bom (GPNL), Jaap Bond (vz), 10.2.e (LNV), 10.2.e (GPNL), Gert Mulder (GFH), 10.2.e (RFH), Sjaak van der Tak (GT NL) en Carin van Huet (Rabobank)

Agendalid: 10.2.e (Topsector T&U), 10.2.e, 10.2.e en 10.2.e (actielijst)

Afwezig: Niek Jan van Kesteren (GPH)

Gasten: 10.2.e en 10.2.e

Volgend overleg: 17 juni 2020

Nr.	Datum	Besluit / Actiepunt	Wie
33	14/5	<p>Noodfonds Sierteelt Morgenmiddag nadere afstemming over knelpunten met LNV. Daarna communicatie over de regeling, eventuele verlenging etc.</p> <p>Reactietermijn van 14 dagen door ondernemers als te lang ervaren. 10.2.e gaat dit intern na. Morgen volgt uitsluitel over verlengen van de deadline van 14 juni met 10 tot 14 dagen.</p> <p>Tweede noodpakket VNO-NCW acteert hierop. Aandachtspunt: zijn we goed aangesloten op de regels en lopen de tijdlijnen nog parallel?</p>	10.2.e
63	11/5	Economische veiligheid (opkopers uit buitenland): vinger aan de pols houden en kijken of er maatregelen zijn te nemen (o.a. via kapitaal). Meenemen met scenario-analyse	Adri
66	13/5	10.2.e meldt dat topsectoren en LNV een uitvraag gaan doen richting branches welke internationale inzet nodig is voor bedrijfsleven. Sluit ook aan bij internationale actieagenda VNO-NCW.	10.2.e
68	19/5	<p>Actiepunten komende periode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Steunmaatregel 'vervolmaken' met oplossen knelpunten - Bij onderuitputting budget 600 mln, restbedrag zien te 'behouden' voor periode na 11 juni <ul style="list-style-type: none"> • Optie: voorwaarden (verduurzaming) koppelen aan aanvraag. Kan onontkoombaar zijn. Helpt om eerder gemaakte duurzaamheidsafspraken na te kunnen komen 	Allen

		<ul style="list-style-type: none"> - Als Regiegroep nadenken over criteria om te bepalen wanneer we crisisperiode als 'afgesloten' beschouwen 	
69	25/5	<p>NOW2 is op 20/05 gepubliceerd. Deze houdt beter rekening met de sector: piekarbeid en -omzet. Na bekend worden effect regeling goed bestuderen met TF Arbeid en Financiën, ook om noodzaak vervolg van extra steunmaatregel scherp te krijgen</p>	TF Arbeid en TF Financiën
73	10/6	<p>Morgenavond geeft Roemer zijn (korte en lange termijn) advies aan Koolmees over arbeidsmigratie in de volle breedte. Donderdag of vrijdag gaat het advies naar de Kamer waarna de kamer 14 dagen heeft om te reageren. 10.2.e geeft een toelichting.</p> <p>Het team van Roemer heeft een drietal bezoeken gebracht te weten aan Westland, Brabant en Limburg en nog één in de planning in het Rivierengebied.</p> <p>Belangrijke aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - invulling geven aan het begrip gezamenlijke huishouding - bepalen van de handhavende bevoegdheid (werkgever, uitzendbureau of gemeente). Voor gezamenlijke huishouding zal dit de gemeente zijn. Denk aan het verstrekken van vergunningen. - Inspectie controleert de RIVM-richtlijn en niet de privaat ontwikkelde protocollen. - vaststellen van de besmettingshaard in de vleessector en de mogelijke gevolgen voor de agrarische sector. - in kaart brengen van verantwoordelijkheden tussen inlener (opdrachtgever), uitzendbureau (werkgever) en de uitzendkracht. - publieke opinie <p>Actie:</p> <p>Taskforce Arbeid bereidt een gezamenlijk concept persbericht voor van LTO en Greenports NL. Concepttekst gaat via 10.2.e en 10.2.e naar Regiegroep. Vervolgens in overleg met LTO NL snel met ministerie in overleg over vervolgstappen</p>	
74	10/6	<p>Enquête Effectanalyse</p> <p>Begin komende week wordt het definitief rapport overhandigd aan de Regiegroep ter vaststelling.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 600 respondenten nav 6000 mailadressen (inclusief dubbelingen) - boomkwekerij, volle grondsgroente en fruitproductiebedrijven onvoldoende respondenten om conclusies te kunnen trekken. <p>Conclusies op hoofdlijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Worden goede omzetten gemaakt vergelijkbaar aan vorig jaar in deze periode. Hoewel de eerste gevolgen achter de rug zijn, is de rek er wel uit en kunnen op korte of langere termijn liquiditeitsproblemen ontstaan (denk aan de 	

		<p>terugbetalingsverplichting) . Een tweede coronagolf zou desastreus zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Huidige crisis lijkt gepaard te gaan met een groot najaarseffect. - Wordt goed gebruik gemaakt van de huidige steunmaatregelen, maar deze zijn ook op langere termijn nodig. <p>Concept aanbevelingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgvuldige communicatie: grote weerbaarheid betekent niet dat de gevolgen van corona niet desastreus zijn - Informatie uit enquête ‘verrijken’ met informatie van RVO en banken - Verlenging van de steunmaatregelen tot in 2021 (onderuitputting, rek in de regeling) - Maatwerk binnen sectoren - Resultaten van de enquête worden gebruikt als bouwsteen voor de lange termijn. - Verwachting is dat innovatie m.n. op het gebied van verduurzaming stil komt te liggen. - Het onderzoek nogmaals uitvoeren op een later moment om vinger aan de pols te houden <p>10.2.e → impulsagenda RVO met ruimte voor meer maatwerk. Hier aandacht voor vanuit de tafel Internationalisering. Goed om daar de resultaten van de enquête te bespreken.</p> <p>Actie: 10.2.e stemt met 10.2.e tekst af die in de Update is mee te nemen over de uitkomst van de enquête</p>	
75	10/6	<p>Nog geen definitieve bevestiging uit Brussel. Openstelling loket nu tot 18 juni. Mocht uitsluitel uit Brussel nog even op zich laten wachten dan verzoekt Jaap of openstelling van kracht kan blijven t/m 24 juni.</p> <p>Zodra bericht uit Brussel is ontvangen komt de Regiegroep bij elkaar indien Jaap dat nodig acht (bij akkoord op ‘alle punten’ is overleg niet nodig en volstaat een app-bericht).</p>	
76	10/6	<p>Tweede termijn Noodfonds De branches zijn uitgenodigd een motivatie in te dienen. Nog niet alle reacties zijn ontvangen. Position paper benoemt de onderuitputting en de redenen om de openstelling van het noodfonds te verlengen. De Regiegroep stemt in met de inhoud. 10.2.e verzorgt verzending aan de minister. Morgen vindt het plenair debat plaats. Er zijn korte lijnen met de minister.</p> <p>Actie: Vorbereiden persbericht.</p>	

		Veredelingsbedrijven kunnen geen aanspraak maken op de regeling (valt buiten de kaders). Kwestie is bekend, is al enkele keren besproken met LNV. Betreft m.n. het uitblijven van licentiebetalings. Argumentatie LNV: geen sprake van 'piek', maar gelijkmatig over jaar te innen omzet. Dus, wel reactie gehad, maar die is niet bevredigend. Er is intensief overleg met LNV over geweest	
77	10/6	Volgende week weer overleg regiegroep; onderwerpen o.m. uitkomst Kamerdebat, reactie van de minister op onze oproep en uitkomst enquête	
78	10/6	Er is bij gemeenten sprake van 'wildgroei' bij wijze waarop ze omgaan met huisvesting arbeidsmigranten (staat los van corona). Kwestie is bekend en blijft punt om aan te werken. Dit raakt ons altijd in de beeldvorming	

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: woensdag 17 juni 2020 14:28
Aan: 10.2.e Niels Louwaars; Adri Bom-Lemstra; 10.2.e Henk
 Westerhof; 10.2.e 10.2.e Gert Mulder;
 10.2.e @glastuinbouwnederland.nl; 10.2.e 10.2.e @kavb.nl;
 10.2.e @gmail.com; Carin van Huët
CC: 10.2.e ; 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: Agenda en stukken voor regiegroep 16.30 uur
Bijlagen: 200617 - concept - Liquiditeitsproblemen houden aan in tuinbouw, herstel fragiel.docx;
 Enqueterapport effecten coronacrisis op de tuinbouw in Nederland - definitief.pdf; 20200616
 EINDRAPPORTAGE enquête Effecten Coronacrisis op de tuinbouw in Nederland
 DEF_CONCEPT.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Beste regiegroep,

Bijgaand de agenda voor regiegroep van vanmiddag 16.30 u

- opening en mededelingen
- besluiten lijst vorig overleg
- besluit vorming over persbericht en communicatie proces mbt de resultaten en de verspreiding , zie bijlagen (10.2.e en 10.2.e
- vervolg proces voor extra steunmaatregel
- wat verder ter tafel komt

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e Greenports Nederland
 M 10.2.e

GREENPORTS

NEDERLAND

PERSBERICHT

VERTROUWELIJK; concept, versie 17-06-2020

Liquiditeitsproblemen houden aan in tuinbouw, herstel fragiel

In de tweede helft van 2020 houden liquiditeitsproblemen aan in de tuinbouw. Een groot deel van de bedrijven voorziet ook dan (fors) lagere omzet. De sector toonde veerkracht, maar het herstel geldt niet voor alle bedrijven en blijkt fragiel. Dit beeld rijst op uit de enquête die de crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw uitzette. Verder wijst de enquête uit dat 85% van de bedrijven preventieve maatregelen nodig had om verspreiding van het virus te voorkomen. Een beperkt deel ondervond problemen met de beschikbaarheid van arbeidsmigranten (15%).

De veiligheid en beschikbaarheid van personeel lijkt onder controle. De financiële situatie is kritisch en herstel is ongewis. De coronacrisis bracht en brengt circa 30% van de bedrijven in liquiditeitsproblemen. Dit is een fors aantal, gezien het brede pakket noodmaatregelen. Het aantal bedrijven met (toekomstige) problemen zal samenhangen met het marktherstel en de omzetverwachting voor de tweede helft van 2020. Een grote groep ondernemers is daarin niet optimistisch. Zowel in het derde als in het vierde kwartaal verwacht bijna 30% van de bedrijven tot 25% lagere omzet dan in 2019. Een nog grotere omzetsdaling ligt in het verschiet, verwacht 20% voor het derde kwartaal en ruim 10% voor het vierde kwartaal. Dit terwijl een algemene economische recessie op de loer ligt.

Noodmaatregelen

Een minderheid van de bedrijven maakte gebruik van het pakket noodmaatregelen van de overheid (NOW: 45%, TOGS: 12% en extra steunmaatregel voor de tuinbouw: 34%). Een deel stelt ze niet nodig te hebben (gehad), terwijl gemiddeld circa een derde aangeeft er niet voor in aanmerking te komen. Ruim 35% geeft aan nog niet te weten of in 2020 een vergelijkbare regeling nodig is; bijna 15% geeft nu al aan van wel. De getallen geven weer dat het marktherstel dat voor een groot aantal producten optrad nog niet de 'financiële ravage' van de crisis herstelt. Bijna een kwart van de bedrijven geeft nu al aan investeringen in onder meer verduurzaming uit te stellen. De verwachting is dat de crisis na ijlt; een 'tweede golf' met nieuwe *lock downs* in binnen- of buitenland zal de situatie snel verslechteren.

Effect peilen

De crisisorganisatie peilde in de week van 25 mei t/m 2 juni het effect van de coronacrisis op de tuinbouw. Gevraagd werd naar welke maatregelen zijn of nog worden genomen en welke verwachtingen ondernemers hebben. Er stuurden 572 ondernemers het vragenformulier in. De crisisorganisatie gebruikt de enquêteresultaten bij haar vervolgaanpak van de coronacrisis bij de tuinbouw.

Met opmerkingen [GPI]: Link naar resultaat enquête

Coronacrisis Tuinbouw

Greenports Nederland coördineert en faciliteert voor tuinbouworganisaties de aanpak van de Coronacrisis. Hierbij inventariseren deelnemende organisaties de impact en het schadebeeld in de sector als gevolg van wereldwijde maatregelen om de Coronapandemie in te dammen. Ze werken vervolgens samen aan oplossingen voor collectieve knelpunten.

Noot voor de redactie, niet voor publicatie:

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met [10.2.e](mailto:10.2.e@greenports-nederland.nl) van Greenports Nederland: [10.2.e](mailto:10.2.e@greenports-nederland.nl) / [10.2.e](mailto:10.2.e@greenports-nederland.nl) @greenports-nederland.nl.

Aan het GP NL overleg Coronacrisis Tuinbouw nemen de volgende organisaties deel: ABN AMRO, Anthos, AVAG, Glastuinbouw Nederland, Greenport Holland, GroentenFruit Huis, Greenports Nederland, KAVB, LTO Nederland, ministerie van EZK & LNV, NFO, Plantum, Rabobank, Royal FloraHolland, Topsector Tuinbouw & Uitgangsmateriaal, VBN en VGB.

provincie **HOLLAND**
ZUID

Uitkomst enquête ‘Effecten coronacrisis op de tuinbouw in Nederland’

Enquête gehouden in de periode van 25 mei t/m 2 juni 2020

Opdrachtgever

Namens de crisisorganisatie Corona Tuinbouw,
Adri Bom-Lemstra, Voorzitter Greenports Nederland
Sjaak van der Tak, Voorzitter Glastuinbouw Nederland

Opdrachtnemer

Eenheid Audit en Advies van de provincie Zuid-Holland,
10.2.e

Onderzoekers

10.2.e met bijdragen van 10.2.e
en 10.2.e

Definitief

10 juni 2020

Inhoudsopgave

INLEIDING, VERANTWOORDING, RESPONS EN LEESWIJZER	4
1 WAT IS DE HOOFDACTIVITEIT VAN UW BEDRIJF?	6
2 OMZET EN FTE VAN UW BEDRIJF	7
2.1 Wat was de omzet van uw bedrijf in 2019?	7
2.2 Hoeveel medewerkers heeft uw bedrijf in vaste dienst, uitgedrukt in FTE?	7
2.3 Hoeveel medewerkers, omgerekend naar FTE, huurt uw bedrijf in voor seizoenswerk in een regulier jaar?	7
3 IN WELKE GREENPORT IS UW BEDRIJF (GROTENDEELS) GEVESTIGD?.....	8
4 DE OVERHEID KONDIGDE MAATREGELEN AF OM DE VERSPREIDING VAN HET CORONAVIRUS ZOVEEL MOGELIJK TE VOORKOMEN. WELKE AANPASSINGEN HEEFT UW BEDRIJF DOORGEVOERD?.....	9
5 WAT IS DE IMPACT VAN DE 1,5 METER MAATREGEL OP HET VERVOER VAN UW PERSONEEL?	10
6 IN WELKE MATE KAN UW BEDRIJF BESCHIKKEN OVER VOLDOENDE ARBEIDSMIGRANTEN?.....	11
7 IN WELKE MATE ONDERVINDT UW BEDRIJF PROBLEMEN MET CONTRACT- VERPLICHTINGEN MET UITZENDBUREAUS OF PAYROLLINGBEDRIJVEN?.....	12
8 HOE IS UW BEDRIJFSOMZET EN HOE ONTWIKKELT DEZE ZICH NAAR VERWACHTING TEN OPZICHTE VAN HETZELFDE KWARTAAL IN 2019?.....	13
9 HEEFT U OF VERWACHT U PROBLEMEN TE KRIJGEN MET DE LIQUIDITEIT VAN UW BEDRIJF?.....	15
10 WELKE MAATREGELEN HEEFT UW BEDRIJF GETROFFEN OF ZULLEN DE KOMENDE MAANDEN WORDEN GETROFFEN OM DE BEDRIJFSECONOMISCHE SITUATIE TE VERBETEREN?	16
11 IS UW BEDRIJF INTERNATIONAAL ACTIEF DOOR MIDDEL VAN IMPORT EN/OF EXPORT?.....	17
11.1 In welke mate heeft uw bedrijf problemen met het importeren van goederen?	17
11.2 In welke mate heeft uw bedrijf problemen met het exporteren van goederen?	17
11.3 In welke mate heeft uw bedrijf problemen met het internationale transport?.....	18
11.4 Verwacht u hulp nodig te hebben bij het opstarten of op het oude niveau brengen van uw internationale activiteiten zodra dit weer mogelijk is?.....	18

12	IN HOEVERRE HEEFT DE CORONACRISIS INVLOED OP INVESTERINGEN IN UW BEDRIJF?	19
13	VAN WELKE REGELINGEN HEEFT UW BEDRIJF GEBRUIK GEMAAKT OF VERWACHT GEBRUIK TE MAKEN?	20
14	VERWACHT U DAT VOOR UW BEDRIJF, NA AFLOOP VAN DEZE REGELINGEN, VERGELIJKBARE REGELINGEN IN 2020 NODIG BLIJVEN?	22
15	DE OVERHEID HEEFT VOOR BEDRIJVEN DIE IN LIQUIDITEITSPROBLEMEN ZIJN GERAAKT EEN AANTAL NOODKREDIETMAATREGELEN GETROFFEN. HEEFT U EEN OF MEERDERE VAN DEZE REGELINGEN AANGEVRAAGD, OF BENT U VAN PLAN DIT TE DOEN?	23
16	ONDERVINDT UW BEDRIJF PROBLEMEN BIJ HET AANVRAGEN VAN EXTRA KREDIET?	24
17	MAAKT UW BEDRIJF GEBRUIK VAN ANDERE REGELINGEN DAN DE HIERVOOR GENOEMDE REGELINGEN, BIJVOORBEELD UITSTEL VAN BETALING BTW?	25
18	KUNT U DE DRIE BELANGRIJKSTE MAATREGELEN AANVINKEN DIE UW BEDRIJF HEEFT GETROFFEN OF BINNENKORT ZAL TREFFEN?	26
19	OPEN VRAAG: WELKE KANSEN ZIET U VOOR UW BEDRIJF IN RELATIE TOT DE CORONACRISIS?	27
20	OPEN VRAAG: WAT WILT U VERDER IN HET KADER VAN DIT ONDERZOEK MEEGEVEN?	29

Inleiding, verantwoording, respons en leeswijzer

Inleiding

De landelijke crisisorganisatie Corona Tuinbouw heeft behoefte om inzicht te krijgen in de effecten van de Coronacrisis op de tuinbouw in Nederland. De onder de crisisorganisatie opererende Taskforce Scenario's heeft vervolgens de Eenheid Audit en Advies van de Provincie Zuid-Holland gevraagd ondersteuning te verlenen bij het verkrijgen van het verlangde inzicht door middel van een enquête onder de Nederlandse tuinbouwbedrijven.

Verantwoording

Enquêtevragen zijn vanuit verschillende partijen aangereikt en na meerdere bewerkingen en filteringen vastgesteld door de Taskforce Scenario's op 19 mei 2020. Verzending vanuit een centraal punt werd door de Taskforce niet tot de mogelijkheden gerekend en daarom is gekozen voor decentrale verspreiding door middel van een algemene link naar de enquête.

Dit heeft als nadeel dat er geen directe regie is op de adresbestanden (verschillende personen binnen hetzelfde bedrijf kunnen de link ontvangen of naar elkaar doorspelen, waardoor het betreffende bedrijf meerdere keren in de uitslag kan voorkomen). Daarnaast is er geen zicht op wie de enquête heeft ingevuld en wie nog niet (dit maakt het onmogelijk om gerichte reminders te versturen).

Het is niet nauwkeurig bekend geworden aan hoeveel bedrijven of personen de enquête is verzonden. Wel is een inschatting gemaakt en die komt uit op ca. 7.000 e-mailadressen. Het staat vast dat hierin een aantal e-mailadressen dubbel is opgenomen, alleen kan niet aangegeven worden hoeveel. Op grond van het voorgaande kan geen zuiver responspercentage worden gegeven.

Respons en representativiteit

Maandagochtend 25 mei is de enquête uitgezet door de tuinbouworganisaties en de Greenports onder de leden. Op donderdag 28 mei is een algemene reminder verzonden naar alle geënquêteerden. Na ruim 1 week opengestaan te hebben is de enquête gesloten op dinsdag 2 juni met een respons van 572.

Voor een aantal vragen is een uitsplitsing gemaakt in sectoren, die door de Taskforce is bepaald. Deze uitsplitsing is afwijkend van de CBS-indeling. Er zijn 3 sectoren waarvoor minder dan 10 enquêtes zijn ingevuld. Dit zijn 'Veredeling groente en fruit', 'Vollegrondsgroenten productiebedrijf' en 'Fruit productiebedrijf'. Voor de duidelijkheid is bij de uitsplitsing in sectoren steeds het aantal respondenten per sector vermeld. De vraag rijst hoe representatief de uitkomsten zijn voor de relatief weinig genoemde sectoren.

Aan de respondenten is gevraagd of zij de resultaten van de enquête willen ontvangen door middel van het invullen van het e-mailadres. Van de respondenten heeft 37% (212) het e-mailadres ingevuld.

De invultijd van de enquête was vooraf bepaald op 15 minuten op basis van proefinvullingen. In werkelijkheid heeft 54% (309) van de respondenten de enquête ingevuld in 10 minuten of korter. Exact 10% hiervan heeft de enquête in 5 minuten of korter ingevuld.

Leeswijzer

In vraag 1 van de enquête is geïnformeerd naar de hoofdactiviteit - of als het niet anders kan de hoofdactiviteiten - van het bedrijf. De hoofdactiviteit is van belang om te kunnen bepalen hoe het gesteld is met de verschillende sectoren binnen de tuinbouw. Meerdere respondenten hebben meer dan 1 hoofdactiviteit (sector) aangegeven. Per saldo is 677 keer een sector genoemd door de 572 respondenten. Waar dit relevant is zijn vragen zowel op het niveau van sectoren als op het niveau van respondenten geanalyseerd. Dit betekent wel dat er afrondingsverschillen zijn, waardoor niet altijd de cijfers exact op elkaar aansluiten.

Ook bij andere meerkeuzevragen is het aantal keuzes en het aantal respondenten naast elkaar geplaatst.

Voor de leesbaarheid zijn in de tabellen de opvallende afwijkingen naar boven **donker oranje** gemarkeerd en de opvallende afwijkingen naar beneden **licht oranje**. Omdat de antwoordcategorieën per vraag verschillen, is voor het definiëren van de 'opvallende afwijkingen' geen vaste norm gehanteerd, maar zijn de afwijkingen telkens per vraag bepaald.

Aan elke enquêtevraag is een hoofdstuk gewijd, te beginnen met hoofdstuk 1. Voorafgaand aan de vraag werd steeds aangegeven om het antwoord te relateren aan de Coronaproblematiek. Zie de inhoudsopgave voor alle vragen.

1 Wat is de hoofdactiviteit van uw bedrijf?

(meerdere antwoorden mogelijk, alleen als er meerdere hoofdactiviteiten zijn)

	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Veredeling sierteelt	28	5%	4%
Veredeling groente en fruit	7	1%	1%
Vermeerdering en opkweek	23	4%	3%
Boomkwekerij	27	5%	4%
Bollenkwekerij	42	7%	6%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	46%	39%
Glasgroenten productiebedrijf	77	13%	11%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	2%	1%
Fruit productiebedrijf	8	1%	1%
Handelsbedrijf sierteelt	57	10%	8%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	9%	7%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	6%	5%
Overig	52	9%	8%
Totaal aantal sectoren genoemd	677		100%
Totaal aantal respondenten	572	118%	

Nota bene: Het percentage bij 'totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat er respondenten zijn die meerdere sectoren hebben ingevuld.

- Als in de volgende vragen geen uitsplitsing wordt gemaakt in sectoren, dan zegt de uitkomst van de enquête met name iets over de sector 'Sierteelt productiebedrijf onder glas', omdat bijna de helft (46%) van de respondenten deze sector heeft genoemd. De volgende 'grote' sector is 'Glasgroenten productiebedrijf' met 13%.
- Onder 'overig' zijn onder andere genoemd: sierteelt op volle grond (7x), bollen op pot (3x), snijheesters (2x), zaadveredeling (2x) en vervolgens veel verschillende aanpalende bedrijfstakken zoals detailhandel, groothandelsbedrijf, adviesorgaan, tuinbouwcoöperatie, loonbedrijf en logistiek.

2 Omzet en FTE¹ van uw bedrijf

2.1 Wat was de omzet van uw bedrijf in 2019?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Minder dan € 500.000	86	15%
Tussen € 500.000 en € 1.000.000	86	15%
Tussen € 1.000.000 en € 5.000.000	179	31%
Tussen € 5.000.000 en € 10.000.000	75	13%
Tussen € 10.000.000 en € 25.000.000	57	10%
Meer dan € 25.000.000	89	16%
Totaal	572	100%

- Bijna drie kwart van de respondenten geeft aan dat het bedrijf in 2019 een omzet had van minder dan € 10.000.000.

2.2 Hoeveel medewerkers heeft uw bedrijf in vaste dienst, uitgedrukt in FTE?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Minder dan 5 FTE	224	39%
Tussen 5 en 10 FTE	102	18%
Tussen 10 en 25 FTE	86	15%
Tussen 25 en 50 FTE	67	12%
Tussen 50 en 100 FTE	41	7%
Meer dan 100 FTE	52	9%
Totaal	572	100%

- Ruim 80% van de respondenten geeft aan dat er minder dan 50 FTE in vaste dienst is.

2.3 Hoeveel medewerkers, omgerekend naar FTE, huurt uw bedrijf in voor seizoenswerk in een regulier jaar?

	Aantal respondenten	% van aantal respondenten
Minder dan 5 FTE	262	46%
Tussen 5 en 10 FTE	87	15%
Tussen 10 en 25 FTE	98	17%
Tussen 25 en 50 FTE	50	9%
Tussen 50 en 100 FTE	37	6%
Meer dan 100 FTE	38	7%
Totaal	572	100%

- Bijna 80% van de respondenten geeft aan dat er minder dan 25 fte wordt ingehuurd voor seizoenswerk in een regulier jaar.

---

¹ Fulltime-equivalent

3 In welke Greenport is uw bedrijf (grotendeels) gevestigd?

(als uw bedrijf niet grotendeels onder één gebied valt, dan kunt u voor meerdere opties kiezen)

	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Greenport Aalsmeer	79	14%	13%
Greenport Boskoop	16	3%	3%
Greenport Duin- en Bollenstreek	44	8%	7%
Greenport Gelderland	21	4%	4%
Greenport Noord-Holland Noord	46	8%	8%
Greenport Venlo	43	8%	7%
Greenport West-Holland	220	38%	37%
Het bedrijf valt buiten een Greenport	129	23%	22%
Totaal aantal keer genoemd	598		100%
Totaal aantal respondenten	572	105%	

Nota bene: Het percentage bij 'totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat er respondenten zijn die meerdere Greenports hebben ingevuld.

- Als een bedrijf buiten een Greenport valt, dan kon de respondent de naam van een gemeente invullen. De volgende gemeenten zijn 3 of meer keer genoemd:

- 6 x Westland
- 6 x Breda
- 4 x Noordoostpolder
- 4 x Pijnacker Nootdorp
- 4 x Andijk
- 3 x Bleiswijk
- 3 x Deurne
- 3 x Meierijstad
- 3 x Zaltbommel

Het buitenland is 6 keer als vestigingsgebied genoemd.

- Voor de respondenten die Westland en Andijk hebben ingevuld, was het niet duidelijk dat zij onder een Greenport vallen, respectievelijk Greenport West-Holland en Greenport Noord-Holland Noord. Zonder aanzienlijke inspanningen was het niet mogelijk deze respondenten onder de betreffende Greenport te scharen.

4 De overheid kondigde maatregelen af om de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk te voorkomen. Welke aanpassingen heeft uw bedrijf doorgevoerd?

(meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Er waren geen aanpassingen nodig	85	15%	5%
Personeel werkt (meer) in ploegdienst	95	17%	5%
Er is minder personeel tegelijk aan het werk	153	27%	8%
Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen	206	36%	11%
Instructies voor het personeel ter preventie van coronabesmetting	415	73%	23%
Kantoormedewerkers werken zoveel als mogelijk thuis	147	26%	8%
Inrichting van kantoor is aangepast	107	19%	6%
Inrichting van bedrijfsruimte is aangepast	198	35%	11%
Inrichting van kantine is aangepast	344	60%	19%
Nog niet alle noodzakelijke aanpassingen zijn doorgevoerd	18	3%	1%
Andere doorgevoerde aanpassingen	62	11%	3%
Totaal aantal keer genoemd	1830		100%
Totaal aantal respondenten	572	320%	

Nota bene: Het percentage bij 'Totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat er respondenten zijn die meerdere aanpassingen hebben ingevuld.

- 15% van de respondenten geeft aan dat er geen aanpassingen nodig waren.
- Onder 'Andere doorgevoerde aanpassingen' zijn genoemd:
  - 16 x Werkroosters aanpassen (pauzes spreiden, eerder beginnen en later eindigen)
  - 10 x Attentie voor 1,5 meter afstand
  - 7 x Geen derden meer op het bedrijf, ook uitzendkrachten naar huis gestuurd
  - 7 x Vaker schoonmaken
  - 5 x Persoonlijke hygiëne
  - 4 x Schermen bij machines e.d.
  - 2 x Productiebeperking
  - 2 x Looproutes aangebracht en sensoren geplaatst ter vervanging van knoppen
  - 9 x Verschillende overige punten (1 x genoemd)

5 Wat is de impact van de 1,5 meter maatregel op het vervoer van uw personeel?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Geen	179	31%
Beperkt	311	54%
Ernstig	38	7%
Niet van toepassing	44	8%
Totaal	572	100%

- 85% van de respondenten geeft aan dat de 1,5 meter maatregel geen of een beperkte impact heeft op het vervoer van personeel.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat de 1,5 meter maatregel voor het vervoer van personeel een probleem vormt (15x). Respondenten geven aan dat hierdoor uitzendorganisaties meer busjes hebben moeten inzetten, worden bedrijfsvoertuigen voor personenvervoer gebruikt en is aan personeel gevraagd om met eigen vervoer (auto of fiets) naar het bedrijf te komen.

Uitgesplitst naar sector

	Aantal keren genoemd	Geen	Beperkt	Ernstig	Niet van toepassing	Totaal
Veredeling sierteelt	28	18%	71%	4%	7%	100%
Veredeling groente en fruit	7	0%	71%	14%	14%	100%
Vermeerdering en opkweek	23	22%	65%	9%	4%	100%
Boomkwekerij	27	44%	41%	0%	15%	100%
Bollenkwekerij	42	21%	64%	10%	5%	100%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	39%	50%	4%	8%	100%
Glasgroenten productiebedrijf	77	16%	74%	6%	4%	100%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	22%	33%	22%	22%	100%
Fruit productiebedrijf	8	0%	38%	63%	0%	100%
Handelsbedrijf sierteelt	57	30%	54%	4%	12%	100%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	29%	41%	18%	12%	100%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	23%	66%	9%	3%	100%
Overig, te weten:	52	38%	48%	4%	10%	100%
Totaal gemiddeld		30%	55%	7%	8%	100%

Nota bene: De percentages bij 'Totaal gemiddeld' kunnen afwijken van de percentages uit de voorgaande tabel, omdat een respondent meerdere sectoren kon kiezen bij de eerste vraag uit de enquête, over de aard van het bedrijf.

- Vijf respondenten (63%) uit de sector 'Fruit productiebedrijf' geven aan dat het effect van de 1,5 meter maatregel op het vervoer van personeel 'ernstig' is. Voor de overige sectoren is het steeds een kleine minderheid die dat aangeeft.

6 In welke mate kan uw bedrijf beschikken over voldoende arbeidsmigranten?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Voldoende	283	49%
Beperkt	69	12%
Onvoldoende	15	3%
Niet van toepassing	205	36%
Totaal	572	100%

- Van de respondenten maakt 36% geen gebruik van arbeidsmigranten. 15% kan beperkt of onvoldoende over arbeidsmigranten beschikken.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden geven enkele respondenten aan dat het lastig is om ervaren mensen, waarvoor tijdelijk geen werk was, weer terug te krijgen. Er worden nu meer scholieren en studenten ingezet. Een enkele respondent geeft aan geen migranten op het bedrijf te willen in verband met bescherming van het eigen personeel tegen besmetting met het Coronavirus.

Uitgesplitst naar sector

	Aantal keer genoemd	Voldoende	Beperkt	Onvoldoende	Niet van toepassing	Totaal
Veredeling sierteelt	28	50%	14%	4%	32%	100%
Veredeling groente en fruit	7	0%	29%	0%	71%	100%
Vermeerdering en opkweek	23	57%	13%	0%	30%	100%
Boomkwekerij	27	44%	7%	0%	48%	100%
Bollenkwekerij	42	43%	21%	5%	31%	100%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	51%	13%	2%	35%	100%
Glasgroenten productiebedrijf	77	79%	10%	3%	8%	100%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	22%	22%	0%	56%	100%
Fruit productiebedrijf	8	75%	13%	0%	13%	100%
Handelsbedrijf sierteelt	57	37%	14%	5%	44%	100%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	43%	6%	2%	49%	100%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	20%	11%	6%	63%	100%
Overig, te weten:	52	42%	12%	2%	44%	100%
Totaal gemiddeld		49%	13%	3%	36%	100%

Nota bene: De percentages bij 'Totaal gemiddeld' kunnen afwijken van de percentages uit de voorgaande tabel, omdat een respondent meerdere sectoren kon kiezen bij de eerste vraag uit de enquête, over de aard van het bedrijf.

- Voor alle sectoren geldt dat er relatief zeer weinig respondenten zijn die aangeven dat het bedrijf onvoldoende kan beschikken over arbeidsmigranten.

7 In welke mate ondervindt uw bedrijf problemen met contractverplichtingen met uitzendbureaus of payrollbedrijven?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Geen problemen	341	60%
Beperkt	30	5%
Ernstig	9	2%
Niet van toepassing	192	34%
Totaal	572	100%

- Van de respondenten geeft 7% aan beperkte of ernstige problemen te ondervinden met de betreffende contractverplichtingen.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden blijkt een aantal respondenten problemen te hebben met de contracten wegens onvoldoende werk voor het afgesproken aantal in te huren arbeidskrachten (10x), te weinig goede arbeidskrachten (10x) en te hoge kosten voor het vervoer van arbeidskrachten omdat er minder in een busje mogen (10x).

Uitgesplitst naar sector

	Aantal keer genoemd	Geen problemen	Beperkt	Ernstig	Niet van toepassing	Totaal
Veredeling sierteelt	28	71%	7%	0%	21%	100%
Veredeling groente en fruit	7	57%	29%	0%	14%	100%
Vermeerdering en opkweek	23	70%	4%	0%	26%	100%
Boomkwekerij	27	52%	4%	4%	41%	100%
Bollenkwekerij	42	57%	7%	0%	36%	100%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	61%	4%	2%	33%	100%
Glasgroenten productiebedrijf	77	82%	6%	3%	9%	100%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	22%	22%	0%	56%	100%
Fruit productiebedrijf	8	63%	25%	0%	13%	100%
Handelsbedrijf sierteelt	57	53%	7%	2%	39%	100%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	53%	4%	0%	43%	100%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	40%	6%	0%	54%	100%
Overig	52	54%	2%	4%	40%	100%
Totaal gemiddeld		60%	6%	1%	33%	100%

Nota bene: De percentages bij 'Totaal gemiddeld' kunnen afwijken van de percentages uit de voorgaande tabel, omdat een respondent meerdere sectoren kon kiezen bij de eerste vraag uit de enquête, over de aard van het bedrijf.

- Voor alle sectoren geldt dat het merendeel van de respondenten aangeeft dat het bedrijf geen problemen ondervindt met contractverplichtingen met uitzendbureaus of payrollbedrijven.

8 Hoe is uw bedrijfsomzet en hoe ontwikkelt deze zich naar verwachting ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2019?

In aantallen

	1e kwartaal 2020	2e kwartaal 2020	3e kwartaal 2020	4e kwartaal 2020	Totaal
Meer dan 50 % daling	27	94	25	15	161
25 – 50 % daling	67	132	66	41	306
Tot 25 % daling	153	121	138	132	544
Nagenoeg gelijk	233	149	212	240	834
Tot 25 % stijging	60	51	26	24	161
25 – 50 % stijging	2	7	1	1	11
Meer dan 50 % stijging	3	1	1	2	7
Totaal	545	555	469	455	2024

Nota bene: De totalen onderaan zijn lager dan het totaal aantal respondenten (572), omdat er respondenten zijn die deze vraag of delen ervan niet hebben ingevuld. Deze vraag kon om systeemtechnische redenen niet verplicht worden gemaakt.

In percentages

	1e kwartaal 2020	2e kwartaal 2020	3e kwartaal 2020	4e kwartaal 2020	Totaal gemiddeld
Meer dan 50 % daling	5%	17%	5%	3%	8%
25 – 50 % daling	12%	24%	14%	9%	15%
Tot 25 % daling	28%	22%	29%	29%	27%
Nagenoeg gelijk	43%	27%	45%	53%	41%
Tot 25 % stijging	11%	9%	6%	5%	8%
25 – 50 % stijging	0%	1%	0%	0%	1%
Meer dan 50 % stijging	1%	0%	0%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

- De helft van de respondenten geeft aan dat er een daling (te verwachten) is in de bedrijfsomzet over 2020 t.o.v. 2019. De daling is relatief groot in het tweede kwartaal
- Ruim 40% van de respondenten geeft aan dat de bedrijfsomzet over 2020 nagenoeg gelijk zal blijven aan 2019
- 9% van de respondenten verwacht een stijging in de bedrijfsomzet over 2020 ten opzichte van 2019

Uitgesplitst naar sector: Hoe is uw bedrijfsomzet en hoe ontwikkelt deze zich naar verwachting ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2019?

	Aantal keer genoemd	1e kwartaal			2e kwartaal			3e kwartaal			4e kwartaal		
		Daling	Gelijk	Stijging	Daling	Gelijk	Stijging	Daling	Gelijk	Stijging	Daling	Gelijk	Stijging
Veredeling sierteelt	28	38%	31%	31%	79%	18%	4%	56%	40%	4%	48%	48%	4%
Veredeling groente en fruit	7	17%	17%	67%	29%	43%	29%	33%	50%	17%	33%	50%	17%
Vermeerdering en opkweek	23	43%	43%	14%	43%	48%	9%	38%	57%	5%	32%	68%	0%
Boomkwekerij	27	59%	33%	7%	42%	35%	23%	37%	53%	11%	37%	58%	5%
Bollenkwekerij	42	69%	28%	3%	76%	24%	0%	69%	31%	0%	68%	32%	0%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	58%	37%	5%	77%	18%	5%	48%	48%	4%	40%	55%	4%
Glasgroenten productiebedrijf	77	16%	71%	13%	28%	55%	16%	30%	67%	3%	28%	69%	3%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	44%	44%	11%	33%	44%	22%	50%	33%	17%	50%	50%	0%
Fruit productiebedrijf	8	0%	50%	50%	13%	13%	75%	0%	83%	17%	0%	67%	33%
Handelsbedrijf sierteelt	57	62%	22%	16%	73%	18%	9%	48%	38%	15%	39%	48%	13%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	23%	42%	35%	32%	28%	40%	35%	40%	26%	28%	53%	19%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	37%	46%	17%	69%	26%	6%	77%	20%	3%	65%	29%	6%
Overig	52	46%	42%	12%	61%	29%	10%	63%	33%	5%	56%	38%	5%
Totaal gemiddeld		47%	40%	13%	62%	27%	11%	48%	45%	7%	42%	52%	6%

- De sector 'Sierteelt productiebedrijf onder glas' is verreweg met het grootste aantal respondenten vertegenwoordigd. Dat geeft een extra dimensie aan de percentages voor deze sector.
- De sector 'Bollenkwekerij' laat over nagenoeg alle kwartalen de grootste relatieve omzetsdaling zien.

9 Heeft u of verwacht u problemen te krijgen met de liquiditeit van uw bedrijf?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Ja, op dit moment of op korte termijn (voor 1 juli)	54	9%
Ja, in het derde kwartaal van 2020	69	12%
Ja, in het vierde kwartaal van 2020	57	10%
Nee, geen problemen met de liquiditeit (tot eind 2020)	392	69%
Totaal	572	100%

Uitgesplitst naar sector

	Aantal keer genoemd	Ja, op dit moment of op korte termijn (voor 1 juli)	Ja, in het derde kwartaal van 2020	Ja, in het vierde kwartaal van 2020	Nee, geen problemen met de liquiditeit in 2020	Totaal
Veredeling sierteelt	28	14%	7%	14%	64%	100%
Veredeling groente en fruit	7	29%	0%	0%	71%	100%
Vermeerdering en opkweek	23	4%	13%	9%	74%	100%
Boomkwekerij	27	4%	4%	15%	78%	100%
Bollenkwekerij	42	12%	21%	31%	36%	100%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	14%	15%	11%	60%	100%
Glasgroenten productiebedrijf	77	1%	4%	5%	90%	100%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	11%	11%	22%	56%	100%
Fruit productiebedrijf	8	0%	0%	13%	88%	100%
Handelsbedrijf sierteelt	57	7%	9%	11%	74%	100%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	4%	10%	6%	80%	100%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	9%	11%	9%	71%	100%
Overig, te weten:	52	13%	12%	8%	67%	100%
Totaal gemiddeld		10%	12%	11%	67%	100%

Nota bene: De percentages bij 'Totaal gemiddeld' kunnen afwijken van de percentages uit de voorgaande tabel, omdat een respondent meerdere sectoren kon kiezen bij de eerste vraag uit de enquête, over de aard van het bedrijf.

- Van de respondenten heeft 33% problemen met de liquiditeit of verwacht deze in 2020 te krijgen. Dit treft met name de sector 'Bollenkwekerij' en 'Vollegrondsgroenten productiebedrijf', gevolgd door de sectoren 'Sierteelt productiebedrijf onder glas' en 'Veredeling sierteelt'.
- De sectoren die relatief weinig liquiditeitsproblemen (verwachten te) ervaren zijn de Glasgroenten productiebedrijven, de Fruitproductiebedrijven en de Handelsbedrijven groenten en fruit. Het betreft bedrijven die etenswaren produceren.

10 Welke maatregelen heeft uw bedrijf getroffen of zullen de komende maanden worden getroffen om de bedrijfseconomische situatie te verbeteren?

(meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Geen	178	31 %	13%
Vacaturestop	80	14%	6%
Verkleinen of afschaffen van de flexibele schil arbeidskrachten	120	21%	9%
Niet verlengen tijdelijke contracten	60	10%	4%
Ontslag van medewerkers in eigen dienst	13	2%	1%
Korting op salarissen	8	1%	1%
Herinrichting van processen	100	17%	7%
Uitstel levering materiaal	42	7%	3%
Productiebeperking	107	19%	8%
Energiebesparing	71	12%	5%
Het schrappen of uitstellen van investeringen	247	43%	18%
Extra financiering aanvragen	128	22%	9%
Nieuwe afzetmarkten bedienen	83	15%	6%
Nieuwe of andere producten/diensten produceren en leveren	60	10%	4%
Samenwerken of fuseren met ander bedrijf	26	5%	2%
Sluiten van één of meerdere vestigingen	11	2%	1%
Andere maatregelen	41	7%	3%
Totaal aantal keer genoemd	1375		100%
Totaal aantal respondenten	572	240%	

Nota bene: Het percentage bij 'Totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat er respondenten zijn die meerdere maatregelen hebben ingevuld.

- Bij 'Andere maatregelen' zijn meer dan 1 keer genoemd:
  - 10 x Strakker sturen op de bedrijfsvoering
  - 6 x Uitstel van betalingen
  - 2 x Overuren later uitbetalen/geen overuren meer draaien
  - 2 x Kapitaal van derden
  - 2 x Schaalvergroting
  - 2 x Geen dividend uitkeren en bonussen schrappen
  - 2 x Bedrijfspromotie

In een enkele reactie klinkt door dat het belangrijk is om positief te blijven en te zorgen dat je in goede jaren reserves opbouwt.

11 Is uw bedrijf internationaal actief door middel van import en/of export?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Nee of zeer beperkt	250	44%
Ja, maar overwegend binnen de EU	171	30%
Ja, mondiaal	151	26%
Totaal	572	100%

Nota bene: De volgende (sub)vragen zijn alleen beantwoord door de 322 respondenten die die 'Ja, ...' hebben geantwoord op de bovenstaande vraag.

11.1 In welke mate heeft uw bedrijf problemen met het importeren van goederen?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Niet tot zeer beperkt	139	43%
Beperkt	89	28%
Ernstig	19	6%
Niet van toepassing	75	23%
Totaal	322	100%

11.2 In welke mate heeft uw bedrijf problemen met het exporteren van goederen?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Niet tot zeer beperkt	132	41%
Beperkt	80	25%
Ernstig	86	27%
Niet van toepassing	24	7%
Totaal	322	100%

- Ruim 40% van de respondenten geeft aan niet tot zeer beperkt problemen te hebben met het importeren en het exporteren van goederen.
- 27% van de respondenten geeft aan dat het (internationaal actieve) bedrijf in ernstige mate problemen heeft met het exporteren van goederen. Ten aanzien van het importeren van goederen is dit percentage veel lager, namelijk 6%.
- In de enquête is ook gevraagd met welke landen er problemen zijn voor zowel de export als de import. Dit zou op deze plaats leiden tot een uitgebreide opsomming, maar de kern is dat problemen ondervonden worden met landen die in 'lockdown' zijn.

11.3 In welke mate heeft uw bedrijf problemen met het internationale transport?

In aantallen

	Niet tot zeer beperkt	Beperkt	Ernstig	Niet van toepassing	Totaal
Luchttransport	64	53	77	128	322
Zeetransport	93	58	6	165	322
Wegtransport	179	80	17	46	322
Totaal	336	191	100	339	966

In percentages

	Niet tot zeer beperkt	Beperkt	Ernstig	Niet van toepassing	Totaal
Luchttransport	20%	16%	24%	40%	100%
Zeetransport	29%	18%	2%	51%	100%
Wegtransport	56%	25%	5%	14%	100%
Totaal	35%	20%	10%	35%	100%

- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt het volgende naar voren:
  - 20 x luchttransport door beperkt passagiersvluchten, daardoor hoge kosten
  - 6 x grenzen op slot
  - 5 x hoge kosten van (ander) vervoer
  - 4 x havens dicht
  - 3 x onvoldoende beschikbaarheid van containers

11.4 Verwacht u hulp nodig te hebben bij het opstarten of op het oude niveau brengen van uw internationale activiteiten zodra dit weer mogelijk is?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Nee	285	89%
Ja	37	11%
Totaal	322	100%

- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komen de volgende punten naar voren die van belang worden geacht: subsidies (12x), verlaging kosten luchtvracht (4x), extra PR voor Nederlandse producten (2x) en stimulerende overheidsmaatregelen (2x).

12 In hoeverre heeft de coronacrisis invloed op investeringen in uw bedrijf?

In aantallen

Investeringen in	Worden versneld	Worden vertraagd	Geen invloed	Niet van toepassing	Totaal
Productinnovaties	52	132	254	134	572
Bedrijfsinnovaties	44	205	220	103	572
Verduurzaming van gewasbescherming	9	106	292	165	572
Verduurzaming van energie	15	171	258	128	572
Watermanagement	6	99	290	177	572
Opleiding van personeel	32	110	289	141	572
Verduurzaming van verpakkingen	12	133	249	178	572
Verduurzaming van logistiek	21	118	253	180	572
Totaal	191	1074	2105	1206	4576

In percentages

Investeringen in	Worden versneld	Worden vertraagd	Geen invloed	Niet van toepassing	Totaal
Productinnovaties	9%	23%	44%	23%	100%
Bedrijfsinnovaties	8%	36%	38%	18%	100%
Verduurzaming van gewasbescherming	2%	19%	51%	29%	100%
Verduurzaming van energie	3%	30%	45%	22%	100%
Watermanagement	1%	17%	51%	31%	100%
Opleiding van personeel	6%	19%	51%	25%	100%
Verduurzaming van verpakkingen	2%	23%	44%	31%	100%
Verduurzaming van logistiek	4%	21%	44%	31%	100%
Totaal gemiddeld	4%	23%	46%	26%	100%

- Van de respondenten geeft 26% aan dat deze vraag niet van toepassing is. Deze respondenten hebben blijkbaar geen investeringen in 2020 gepland.
- Van de respondenten geeft 23% aan dat investeringen in het bedrijf worden vertraagd. Dit geldt relatief vaak voor investeringen in bedrijfsinnovaties en verduurzaming van energie. De volgende sectoren vertragen de investeringen bovengemiddeld.

Veredeling sierteelt	30%
Bollenkwekerij	37%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	28%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	32%

- De uitkomst van 23% voor vertraging van investeringen sluit onvoldoende aan bij het genoemde percentage van 43% voor uitstel of vertraging van investeringen bij vraag 10.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat investeringen worden belemmerd door het gebrek aan liquide middelen (12x).

13 Van welke regelingen heeft uw bedrijf gebruik gemaakt of verwacht gebruik te maken?

In aantallen

	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Totaal
Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Betreft tegemoetkoming in loonkosten bij omzetsdaling van > 20 % in 3 maanden in maart t/m juli.	260	114	198	572
Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS). Eenmalige uitkering van €4000 bij schade door noodgedwongen sluiting, inperking van bijeenkomsten en/of negatief reisadvies naar buitenland.	66	272	234	572
Extra Steunmaatregel (Aanvullende tegemoetsregeling Sierteelt en onderdelen Voedingstuinbouw)	192	166	214	572
Totaal	518	552	646	1716

In percentages

	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Totaal
Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Betreft tegemoetkoming in loonkosten bij omzetsdaling van > 20 % in 3 maanden in maart t/m juli.	45%	20%	35%	100%
Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS). Eenmalige uitkering van €4000 bij schade door noodgedwongen sluiting, inperking van bijeenkomsten en/of negatief reisadvies naar buitenland.	12%	48%	41%	100%
Extra Steunmaatregel (Aanvullende tegemoetsregeling Sierteelt en onderdelen Voedingstuinbouw)	34%	29%	37%	100%
Totaal gemiddeld	30%	32%	38%	100%

- Bijna de helft van de respondenten maakt (binnenkort) gebruik van de NOW en ruim een derde van de respondenten van de Extra Steunmaatregel. De respondenten maken in mindere mate gebruik van de TOGS.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat men door minder daling dan 30% van de omzet als gevolg van investeringen geen bijdrage krijgt. Dat wordt niet als redelijk gezien, omdat de kosten wel zijn toegenomen (ca. 25x). Ook is genoemd dat seizoensinvloeden niet worden meegerekend (4x) en geen vergoeding voor uitzendkrachten wordt verstrekt (3x). Tenslotte zijn aanvragen niet gehonoreerd omdat de SBI code bij de KvK niet correct is opgenomen (4x).

Uitgesplitst naar sector: Van welke regelingen heeft uw bedrijf gebruik gemaakt of verwacht gebruik te maken?

	Aantal keer genoemd	Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)			Tegemoetkoming Ondernemers Betroffen Sectoren (TOGS)			Extra Steunmaatregel (Aanvullende tegemoetsregeling Sierteelt en onderdelen Voedingstuinbouw)		
		Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig
Veredeling sierteelt	28	46%	25%	29%	7%	64%	29%	39%	36%	25%
Veredeling groente en fruit	7	29%	0%	71%	29%	0%	71%	14%	0%	86%
Vermeerdering en opkweek	23	22%	30%	48%	9%	43%	48%	13%	43%	43%
Boomkwekerij	27	26%	37%	37%	15%	44%	41%	33%	30%	37%
Bollenkwekerij	42	60%	21%	19%	7%	67%	26%	38%	40%	21%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	61%	21%	18%	10%	64%	27%	55%	25%	20%
Glasgroenten productiebedrijf	77	4%	27%	69%	3%	25%	73%	4%	27%	69%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	11%	22%	67%	33%	22%	44%	22%	22%	56%
Fruit productiebedrijf	8	0%	0%	100%	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Handelsbedrijf sierteelt	57	54%	18%	28%	39%	30%	32%	42%	25%	33%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	27%	20%	53%	12%	31%	57%	12%	24%	63%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	66%	0%	34%	9%	40%	51%	0%	46%	54%
Overig, te weten:	52	42%	13%	44%	17%	33%	50%	21%	27%	52%
Totaal gemiddeld		45%	20%	34%	12%	47%	40%	34%	28%	38%

- De sector 'Sierteelt productiebedrijf onder glas' is verreweg met het grootste aantal respondenten vertegenwoordigd. Deze sector maakt relatief veel gebruik van de NOW en de extra steunmaatregel. Het percentage respondenten dat aangeeft deze twee regelingen niet nodig te hebben, is bij deze sector het laagst (en voor TOGS het op één na laagst).
- De sector 'Fruit productiebedrijf' heeft geen van de regelingen nodig, maar door het relatief geringe aantal respondenten rijst de vraag in hoeverre deze uitkomst representatief is.
- De sector 'Glasgroenten productiebedrijf' maakt over het algemeen geen gebruik van de regelingen; volgens ruim tweedere van de respondenten zijn deze niet nodig en circa een kwart zegt er niet voor in aanmerking te komen.

14 Verwacht u dat voor uw bedrijf, na afloop van deze regelingen, vergelijkbare regelingen in 2020 nodig blijven?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Nee	280	49%
Ja	79	14%
Weet ik nog niet	213	37%
Totaal	572	100%

- Bij 37% van de respondenten is sprake van onzekerheid. Zij weten niet of regelingen nodig blijven.
- Van de respondenten geeft 14% aan dat regelingen nodig blijven. Als een uitsplitsing naar sectoren wordt gemaakt, vinden de volgende sectoren het bovengemiddeld belangrijk dat regelingen blijven.

Veredeling sierteelt	21%
Vermeerdering en opkweek	17%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	16%
Technische toelevering	20%

- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat de noodzaak van steunmaatregelen sterk afhankelijk is van de marktontwikkelingen (16x).

15 De overheid heeft voor bedrijven die in liquiditeitsproblemen zijn geraakt een aantal noodkredietmaatregelen getroffen. Heeft u een of meerdere van deze regelingen aangevraagd, of bent u van plan dit te doen?

In aantallen

	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Totaal
Borgstellingskrediet voor MKB (BMKB-C)	32	113	427	572
Borgstellingskrediet voor de Landbouw (BL-C)	54	91	427	572
Staatsgarantie op middelgrote leningen (GO-regeling)	32	105	435	572
Overbruggingsregeling (TOZO) Kleine ondernemingen kunnen lening van ruim €10.000 aanvragen	11	126	435	572
Totaal	129	435	1724	2288

In percentages

	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Totaal
Borgstellingskrediet voor MKB (BMKB-C)	6%	20%	75%	100%
Borgstellingskrediet voor de Landbouw (BL-C)	9%	16%	75%	100%
Staatsgarantie op middelgrote leningen (GO-regeling)	6%	18%	76%	100%
Overbruggingsregeling (TOZO) Kleine ondernemingen kunnen lening van ruim €10.000 aanvragen	2%	22%	76%	100%
Totaal gemiddeld	6%	19%	75%	100%

- Drie kwart van de respondenten geeft aan dat het niet nodig is (geweest) om noodkredietmaatregelen aan te vragen vanwege liquiditeitsproblemen.
- 6% geeft aan wel regelingen te hebben aangevraagd of is van plan dit te doen. Dit betreft relatief vaak de BL-C en in mindere mate de TOZO.
- Een vijfde van de respondenten komt niet in aanmerking voor de regelingen.

16 Ondervindt uw bedrijf problemen bij het aanvragen van extra krediet?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Nee	508	89%
Ja	64	11%
Totaal	572	100%

Nota bene: In de enquête is verzuimd de optie 'niet van toepassing' op te nemen. Hierdoor kan het aantal respondenten dat 'nee' heeft ingevuld een te grote rol spelen bij de onderstaande analyse. Het heeft overigens geen invloed op percentages in de kolom 'Ja'.

Uitgesplitst naar sector

	Aantal respondenten	Nee	Ja
Veredeling sierteelt	28	89%	11%
Veredeling groente en fruit	7	71%	29%
Vermeerdering en opkweek	23	83%	17%
Boomkwekerij	27	85%	15%
Bollenkwekerij	42	86%	14%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	85%	15%
Glasgroenten productiebedrijf	77	97%	3%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	78%	22%
Fruit productiebedrijf	8	100%	0%
Handelsbedrijf sierteelt	57	84%	16%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	94%	6%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	94%	6%
Overig	52	88%	12%
Totaal gemiddeld		88%	12%

- In de sector 'Veredeling groente en fruit' en 'Vollegrondsgroenten productiebedrijf' ondervindt respectievelijk 29% en 22% problemen bij het aanvragen van extra krediet. Dit is relatief veel t.o.v. het gemiddelde. Bij 'Verdeling van groente en fruit' gaat het om een acuut probleem. Bij 'Vollegrondsgroenten productiebedrijf' wordt vooral in het 4^e kwartaal van 2020 een probleem verwacht. Zie hoofdstuk 9.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat de problemen als volgt zijn:
  - 18 x Bank doet moeilijk
  - 17 x Aanvraag kost veel geld/tijd
  - 11 x Bedrijf heeft geen goede cijfers
  - 6 x Twijfels of het wel goed komt
  - 2 x Rente relatief te hoog

17 Maakt uw bedrijf gebruik van andere regelingen dan de hiervoor genoemde regelingen, bijvoorbeeld uitstel van betaling BTW?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Nee	404	71%
Ja	168	29%
Totaal	572	100%

- In hoofdstuk 9 komt naar voren dat aan het einde van 2020 33% naar verwachting liquiditeitsproblemen zal hebben. Uit het bovenstaande overzicht komt naar voren dat 29% zich inspant om (tijdelijk) over meer liquide middelen te kunnen beschikken.
- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat van de volgende andere regelingen gebruik is gemaakt:
  - 46 x Uitstel van betaling BTW
  - 38 x Uitstel van betaling van Loonheffing
  - 32 x Uitstel aflossingen op leningen
  - 29 x Uitstel van betaling van (andere) belastingen
  - 10 x Uitstel van betaling van Vennootschapsbelasting
  - 9 x Uitstel betaling energie/energiebelasting
  - 3 x Uitstel van betaling van inkomstenbelasting
  - 2 x Uitstel van betaling van gemeentelijke heffingen

18 Kunt u de drie belangrijkste maatregelen aanvinken die uw bedrijf heeft getroffen of binnenkort zal treffen?

Kunt u de drie belangrijkste maatregelen aanvinken die uw bedrijf heeft getroffen of binnenkort zal treffen?	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Investeringen om coronabesmetting binnen het bedrijf te voorkomen of te beperken	180	31%	15%
Afslanken van het bedrijf, productiebeperving, sluiten van één of meerdere vestigingen, herinrichting van processen	87	15%	7%
Investeringen vertragen of versnellen	225	39%	18%
Nieuwe afzetmarkten vinden	121	21%	10%
Nieuwe of andere producten/diensten	77	13%	6%
Rijksmaatregelen (NOW, TOGS, Steunmaatregelen)	210	37%	17%
Kredietregelingen (Borgstellingskrediet MKB-C, BL-C, GO-regeling, TOZO)	60	10%	5%
Andere regelingen dan de rijks- en kredietmaatregelen	34	6%	3%
Samenwerken of fuseren met ander bedrijf	50	9%	4%
Andere eerder door u genoemde maatregelen (zie eerdere vraag over maatregelen ter verbetering van de bedrijfseconomische situatie)	56	10%	5%
Geen	128	22%	10%
Totaal aantal keer genoemd	1228		100%
Totaal aantal respondenten	572	215%	

Nota bene: Het percentage bij 'Totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat respondenten meerdere maatregelen hebben ingevuld.

- De drie meest genoemde maatregelen betreffen het versnellen of vertragen van investeringen, het gebruik maken van de Rijksmaatregelen en het doen van investeringen om coronabesmetting binnen het bedrijf te voorkomen of te beperken.
- Respondenten hebben de enquête niet altijd nauwgezet ingevuld. Dit blijkt uit de aantallen die in deze tabel zijn opgenomen. Zo is bij 'Nieuwe afzetmarkten vinden' een aantal van 120 genoemd, terwijl eerder een aantal van 83 is genoemd. Dit aantal van 83 is daarmee het maximum dat bovenstaand ingevuld had kunnen worden. Ook bij 'Samenwerken of fuseren met een ander bedrijf' en 'Andere eerder door u genoemde maatregelen' doen zich een vergelijkbare situatie voor. Zie de tabel in hoofdstuk 10.

19 Open vraag: Welke kansen ziet u voor uw bedrijf in relatie tot de Coronacrisis?

Ca. 60% van de respondenten heeft deze vraag niet ingevuld of ziet geen kansen. De kansen die door de resterende ca. 40% zijn ingevuld, zijn in de onderstaande tabel opgenomen. Het aantal keer dat een kans is genoemd is opgenomen in kolom '#'.

Hoofdgroep	Detailering en uitleg	#
Vergroting afzet en uitbreiding afzetmarkt	Mensen blijven meer thuis en dit heeft positief effect op afzet tuinproducten en bloemen. Afzet van nieuwe producten en diensten, duidelijker verschil met concurrentie, vervangingsvraag van import bloemen, meer vraag naar voorverpakt eten, nieuwe exportlanden, nieuwe afzetmarkten, meer verkoop aan particulieren. Meer afzet van groenten en fruit door meer bewustzijn gezonde voeding.	53
Innovatie processen en producten	De beste leverancier worden door procesinnovatie en professionalisering, vertical farming, efficiënter werken, nieuwe producten en diensten ontwikkelen en daardoor nieuwe afzetmarkt vinden, duurzamer, minder inleenkrachten/arbeidsbesparing, automatisering en robotisering, kostenbesparingen, andere wijze van productverpakking.	31
Minder concurrenten op de markt	Sanering van de markt door faillissementen.	20
Meer aandacht voor gezonde voeding en duurzaamheid	Trend van gezonde en veilige voeding leidt tot toegenomen vraag naar (biologische) groenten en fruit.	17
Online verkoop en dienstverlening neemt toe	Verkoop en dienstverlening gebeurt meer online.	16
Werken op afstand	Zaken doen op afstand i.p.v. (internationale) reizen, deelname aan beurzen. Efficiënter werken vanuit huis. Meer overlaten aan medewerkers, saamhorigheid.	13
Dwingt om te veranderen	Veranderingen worden versneld, dwingt om kritisch te kijken naar bedrijfsmodel en strategie. Makkelijkere acceptatie van plannen, vergroot creatief denken, meer efficiency.	11
Verschuiving naar meer lokale markt	Local for local en particuliere verkoop, meer Nederlandse handel.	11
Andere relatie met de klant	Betere relatie met de klant, meer begrip en commitment, meer samenwerking met afnemers, customer intimacy en goodwill.	7
Meer beschikbaarheid personeel	Betere onderhandelingspositie op de arbeidsmarkt, binden vast en flexibel personeel, loonkosten stijgen minder hard, personeel makkelijker te vinden.	7
Minder aanbod op de markt	Minder aanbod vanuit het buitenland door dure luchtvracht (met name rozen uit Afrika). Zie ook code "Minder concurrenten op de markt".	6

Hoofdgroep	Detailering en uitleg	#
Betere prijsvorming doorerschikking markt	Door veranderingen in de markt (bv. minder concurrenten) is een betere prijs mogelijk, minder produceren tegen een hogere prijs.	5
Meer waardering voor de sector en de kwaliteit product	Meer waardering voor kwaliteit van producten en daardoor hogere prijs mogelijk, meer waardering bij overheid en consument voor de sector.	4
Wijziging in verkoopwijze (van klok naar...)	Verschuiving van klok naar retail/bemiddeling. Aanbodplafond instellen voor klok.	4
Fusies van bedrijven	Mogelijkheden om bedrijf over te nemen, meer bereidheid en openheid tot overnames en samenwerking.	3
Leerervaring opgedaan	Geleerd door te helpen in de operatie, inzicht gekregen in consumentenverkoop.	3
Grondstoffen voordeliger en sneller leverbaar	Betreft grondstoffen voor de teelt en ook energieprijzen.	2
Meer samenwerking	Niet aangegeven met wie de samenwerking wordt gezien.	2
Bewustwording bij personeel van schaarste	Personeel wordt bewuster dat de gouden eeuw voorbij is en op de kleintjes moet worden gelet.	1
Gelijk speelveld in de markt door zelfde omstandigheden	De omstandigheden gelden voor alle bedrijven, ook in het buitenland.	1
Opslagruimte verhuren	Mogelijkheid om meer opslagruimte te verhuren doordat er meer vraag is naar ruimte.	1
Productie verplaatst op termijn naar buitenland	Buiten Nederland gaan produceren waardoor ook het bedenken van patenten naar het buitenland verschuift	1
Stop groene projecten	Stopzetten groene geldslurende projecten zoals energietransitie	1
Tijd voor onderhoud	Tijd om onderhoud te doen	1
Vermindering milieubelasting	Beperking files e.d.	1
Versterken import positie	Versterken import positie vanuit Azië	1

20 Open vraag: Wat wilt u verder in het kader van dit onderzoek meegeven?

Ca. 80% van de respondenten heeft deze vraag niet ingevuld. De punten die de resterende ca. 20% hebben genoemd, zijn in de onderstaande tabel opgenomen.
Het aantal keer dat een kans is genoemd is opgenomen in kolom '#'.
#

Hoofdgroep	Detailtering en uitleg	#
Tijdelijke regeling: verbetering regeling	Diverse suggesties voor aanpassing van de regelingen: NOW niet verrekenen met noodfonds, regelingen baseren op BTW-aangifte, regelingen voor VOF's en eenmanszaken, groei meenemen, aanpassen grens van 30%, noodfonds voor voedingstuinbouw die levert aan horeca, noodfonds voor stoppers.	33
Rol Overheid	Uiteenlopende meningen over de rol van de overheid. Lof voor de snelheid van handelen en de getroffen maatregelen (NOW en noodfonds), maar ook respondenten die buiten de maatregelen vallen en de maatregelen overdreven vinden.	22
Tijdelijke ondersteuning: niet voor in aanmerking	Respondenten komen niet in aanmerking voor de steunmaatregelen door bijvoorbeeld 30% grens. Gevoel dat bedrijven die proactief handelen minder worden gecompenseerd dan bedrijven die dit niet doen.	20
Omzetvermindering	Respondenten ervaren omzetvermindering die niet voldoende wordt gecompenseerd door de steunmaatregelen die worden gegeven.	19
Negatief effect op bedrijfsvoering	Respondenten ondervinden grote financiële gevolgen: omzetverlies, onverkoopbaarheid producten, kleine winstmarges, facturen worden niet betaald, uitstel van investeringen van afnemers, opvangen van meerdere tegenslagen is moeilijk, steunmaatregelen zijn onvoldoende.	17
Invloed van seizoenen	Jammer dat geen rekening wordt gehouden met invloed seizoenen. Gemiste omzet in periode waarin normaal een piek is. Geïnvesteed voor feestdagen (Pasen, Moederdag) die niet worden terugverdiend. Geen leveranties gedurende het jaar. Piek in januari, maar door crisis annuleringen. Piek in augustus, onzekerheid over afzet. Invloed regentekort.	11
Rol Brancheorganisaties	Overwegend positieve meningen over de inzet van brancheorganisaties. Ook is er kritiek op LTO (enkele keren).	11
Het gaat goed	Geen gevolgen van de Coronacrisis ondervonden. Respondent zit in sector die nog goed draait (groente, perkplanten). Tevreden met handelen veiling.	10
Kans voor innovatie	Innovatie-instrumentarium van de overheid is nodig om te blijven innoveren. Er moet worden nagedacht over: toekomst megabedrijven, veilingsysteem, mono cultuur, wat belangrijk is (luxe producten belangrijk?), duurzaamheid hele keten, promotie van de sector, aanleggen van financiële buffers voor crises. Innovatieve producenten verliezen door teruggang investeringen.	9

Hoofdgroep	Detailering en uitleg	#
Rol Veiling	Lof voor het handelen van de veiling (Royal Flora Holland). Wel kritiek op de aanvoerrestricties.	8
Tijdelijke ondersteuning: investeringen	Bedrijven die eerder hebben geïnvesteerd vallen buiten de regelingen.	6
Rol banken	Banken denken onvoldoende mee, hanteren hoge rentes.	5
Tijdelijke ondersteuning: grote bedrijven	Gevoel dat grotere bedrijven meer profiteren dan kleinere van de steunmaatregelen.	5
Tijdelijke ondersteuning: personeel	Geen compensatie voor loonkosten uitzendkrachten. Tussentijdse verandering van NOW regeling ten aanzien van loonkosten.	5
Tijdelijke ondersteuning: misbruik	De 30% drempel voor het noodfonds leidt tot misbruik.	4
Tijdelijke ondersteuning: belastingvoordeel	Voorstel om bedrijven die geen steun willen ontvangen, belastingvoordeel te geven.	1

Effecten Coronacrisis op de tuinbouw in Nederland

Eindrapportage

EFFECTANALYSE VAN CORONA OP DE TUINBOUW IN NEDERLAND

Eindrapportage uitkomsten enquête Effecten Coronacrisis op de tuinbouw in Nederland

Projectteam Effectanalyse Landelijke Crisisorganisatie Corona Tuinbouw, maandag 15 juni 2020.

1. Inleiding

Door middel van een Enquête voor ondernemers in het tuinbouwcluster heeft het Team Effectanalyse van de landelijke crisisorganisatie Corona voor de tuinbouw inzichtelijk gemaakt welke effecten er zijn in de tuinbouwsector, welke maatregelen er zijn of nog worden genomen, en wat de verwachtingen zijn voor tuinbouwbedrijvigheid voor de rest van dit jaar.

In totaal hebben 572 respondenten de enquête voor de effectanalyse Coronacrisis Tuinbouw ingevuld. Deze respons is gerealiseerd op een populatie van meer dan 6.000 adressen, waarbij rekening moet worden gehouden dat er ook sprake is geweest van een onbekend aantal dubbellingen in het mailingbestand. Bij sommige sectoren is het aantal respondenten te laag om uitspraken over te kunnen doen, te weten de subsectoren boomkwekerij, het vollegrondsgroenten productiebedrijf en het fruit productiebedrijf.

Dit memo is als volgt opgebouwd. In paragraaf twee treft u de hoofdconclusies die door het projectteam zijn gemaakt op basis van de analyse van de Eenheid Audit en Advies van de provincie Zuid-Holland (zie bijlage).¹ Paragraaf 3 geeft een detaillistisch overzicht hiervan per thema waarop de respondenten zijn bevraagd. Paragraaf 4 doet tenslotte aanbevelingen voor het vervolg op deze effectanalyse.

2. Conclusies op hoofdlijnen: een veerkrachtige sector, maar...

Ten tijde van deze Coronacrisis toont de tuinbouwsector eens te meer zijn veerkracht. Er worden door de bank genomen momenteel weer redelijk goede omzetten gerealiseerd, die af lijken te stevenen op het niveau van voor de crisis. Dit wil echter niet zeggen dat de crisis er niet flink heeft ingehakt. Ruim 30% van de respondenten geeft aan dit jaar in liquiditeitsproblemen te zijn gekomen, of nog te geraken.

Ondanks dat de eerste klappen zijn opgevangen, er gebruik gemaakt wordt van de steunmaatregelen van het Rijk², bedrijven op zoek zijn gegaan naar alternatieve afzetkanalen en hun bedrijfsvoering

---

¹ EAA is de onafhankelijke audit- en onderzoekseenheid van de provincie Zuid-Holland.

² Hierbij moet worden opgemerkt, dat de extra steunmaatregel nog openstaat tot 18 juni 2020, en dat nog niet iedereen in de looptijd van deze enquête de aanvraag heeft gedaan of kunnen doen. Tijdens de analyseperiode van het onderzoek werd duidelijk dat er aanspraak is gemaakt op €156miljoen op het totaal beschikbare budget van €600miljoen voor het tuinbouwcluster.

kostenefficiënter maken , lijkt het vet wel van de botten. Daarbij zijn verschillen zichtbaar in de diverse subsectoren. (met name de sierteelt en zeker de bollenkwekerijen springen momenteel in het oog in negatieve zin). De draagbare pijngrens is bereikt. Een tweede pandemiegolf zou desastreus zijn voor grote delen van het Nederlandse tuinbouwcluster, een verscherping van lockdowns bij buitenlandse handelspartners en het wegvallen of duurder worden van luchtvrachten zal voor veel bedrijven ernstige gevolgen hebben.

In het samenspel van de thema's waarnaar ondernemers is gevraagd, komt ondanks de veerkracht en de overlevingsdrang die er is, het beeld naar voren dat de huidige crisis voor de tuinbouw, net als voor andere sectoren, een na-ijleffect zal hebben. Het lijkt nog lang te gaan duren voordat ook investeringen (23% van de ondervraagden verwacht een daling hiervan), in bijvoorbeeld innovaties, energiehuishouding en verduurzaming weer op peil gaan komen.

Van de huidige steunmaatregelen wordt gebruik gemaakt, maar daarvan wordt ook aangegeven dat ze wellicht langer of in een andere vorm nodig zijn. Gegeven de diversiteit van de Nederlandse tuinbouw ontstaat uit de enquête het beeld van een behoefte aan meer maatwerk per subcluster, of type ondernemer.

De liquiditeitsproblematiek is een belangrijk signaal. In de sierteelt is de situatie ernstig te noemen. Informatie vanuit de banken en RvO kan helpen bij het scherper valideren van het liquiditeitsprobleem. Het is vanzelfsprekend dat de liquiditeit sterk afhankelijk is van de marktvraag, nationaal en internationaal; hier is maar beperkt op te sturen.

De liquiditeitsproblematiek en de relatieve lage solvabiliteit³ in de sector (hoewel de spreiding groot is) zorgt voor veel bedrijven voor een spannende, onzekere toekomst.

3

Bron: Agrimatie

<https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2265&sectorID=7228&indicatorID=2009>

3. Bevindingen van het projectteam op de enquêtethema's

Onderstaande biedt een overzicht van concluderende uitspraken van het projectteam op de thema's waarop de ondernemers in de tuinbouw zijn bevestigd. Deze lijst is niet uitputtend; de vragen waarop de respons niet leidde tot een resultaat op basis waarvan uitspraken gedaan kunnen worden, zijn hierin weggelaten. De volgorde van de thema's is aangehouden, zoals deze in de enquête is uitgevraagd. De eerste basisgegevens waarnaar is gevraagd, zijn in concluderende zin minder relevant en zij in onderstaand overzicht weggelaten.

A) De overheid kondigde maatregelen af om de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk te voorkomen. Welke aanpassingen heeft uw bedrijf doorgevoerd?

De meeste bedrijven zijn goed bezig, en hebben maatregelen om verspreiding van het virus tegen te gaan op het bedrijf zo goed mogelijk doorgevoerd.

B) Wat is de impact van de 1,5 meter maatregel op het vervoer van uw personeel?

Ondernemers geven aan, dat de impact van de 1,5 meter maatregel op het vervoer geen of beperkt zijn. En dit heeft dus relatief weinig impact. De verantwoordelijkheid van het vervoer ligt ook vaak bij uitzendbureaus; dit gegeven is niet meegenomen in de enquête.

C) In welke mate kan uw bedrijf beschikken over voldoende arbeidsmigranten?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Voldoende	283	49%
Beperkt	69	12%
Onvoldoende	15	3%
Niet van toepassing	205	36%
Totaal	572	100%

Hier valt op, dat 36 % geen gebruik maakt van arbeidsmigranten. De ondernemers die wel gebruik maken van arbeidsmigranten, kunnen hierover in 15% van de respondenten onvoldoende beschikken. De crisis heeft een beperkte impact gehad op de beschikbaarheid van arbeidsmigranten voor de tuinbouw.

Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden geven enkele respondenten aan dat het lastig is om ervaren mensen, waarvoor tijdelijk geen werk was, weer terug te krijgen. Er worden nu meer scholieren en studenten ingezet. Een enkele respondent geeft aan geen migranten op het bedrijf te willen in verband met bescherming van het eigen personeel tegen besmetting met het Coronavirus.

D) In welke mate ondervindt uw bedrijf problemen met contractverplichtingen met uitzendbureaus of payrollbedrijven?

De ondernemers die gebruik maken van uitzendbureaus of payrolling ondervinden door de bank genomen weinig problemen. Slechts 7% van de geënquêteerden geeft aan hier wel problemen mee te hebben.

E) Hoe is uw bedrijfsomzet en hoe ontwikkelt deze zich naar verwachting ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2019?

In percentages

	1e kwartaal 2020	2e kwartaal 2020	3e kwartaal 2020	4e kwartaal 2020	Totaal gemiddeld
Meer dan 50 % daling	5%	17%	5%	3%	8%
25 – 50 % daling	12%	24%	14%	9%	15%
Tot 25 % daling	28%	22%	29%	29%	27%
Nagenoeg gelijk	43%	27%	45%	53%	41%
Tot 25 % stijging	11%	9%	6%	5%	8%
25 – 50 % stijging	0%	1%	0%	0%	1%
Meer dan 50 % stijging	1%	0%	0%	0%	0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

De helft van de respondenten geeft aan dat er een daling (te verwachten) is in de bedrijfsomzet over 2020 t.o.v. 2019. De daling is relatief groot in het tweede kwartaal.

En 9% van de respondenten verwacht een stijging in de bedrijfsomzet over 2020 ten opzichte van 2019.

Voor de ontwikkeling van de bedrijfsomzet per kwartaal springen met name de bollenkwekerij en sierteelt onder glas eruit in negatief opzicht, waarbij de verwachtingen voor de bollenkwekerij zelfs dramatisch kunnen worden genoemd.⁴ Wat hier ook opvalt, is dat de technische toelevering in het 3^e kwartaal een daling verwacht. Verdiepende onderzoek kan verklaren welke impact uiteindelijk tijdelijk opgeschorte betalingen van facturen, maar ook kostenefficiënt handelen in de productie hebben op het cluster; ook investeringen in teelttechniek en verduurzaming lijken nu voor een deel uitgesteld of zelfs geschrapt.

Een deel van de handelsbedrijven in groenten en fruit, te weten 40%, is positiever gestemd. Zij verwachten een stijging voor het 2^e kwartaal. Het wegvallen van de horeca komt hier onvoldoende in tot uiting. Het algemene beeld is dat de tuinbouw een tik heeft gekregen in het 2^e kwartaal, en dat het gevoel leeft dat ook in het 3^e en 4^e kwartaal nog effecten van de crisis op zullen treden. De markt trekt weer aan, maar de sector heeft nog zijn zorgen; ook hier geldt dat verdiepend onderzoek voor de hand ligt om meer zicht te krijgen op de effecten.

F) Heeft u of verwacht u problemen te krijgen met de liquiditeit van uw bedrijf?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Ja, op dit moment of op korte termijn (voor 1 juli)	54	9%
Ja, in het derde kwartaal van 2020	69	12%
Ja, in het vierde kwartaal van 2020	57	10%
Nee, geen problemen met de liquiditeit (tot eind 2020)	392	69%
Totaal	572	100%

⁴ Voor een uitsplitsing naar sector verwijzen wij u naar de bijlage, en wel de dwarse tabel op pagina 14 van het rapport van de Eenheid Audit en Advies van de provincie Zuid-Holland, *Uitkomsten enquête coronacrisis op de tuinbouw in Nederland*, versie 0.3, 10 juni 2020.

Uitgesplitst naar sector

	Aantal keer genoemd	Ja, op dit moment of op korte termijn (voor 1 juli)	Ja, in het derde kwartaal van 2020	Ja, in het vierde kwartaal van 2020	Nee, geen problemen met de liquiditeit in 2020	Totaal
Veredeling sierteelt	28	14%	7%	14%	64%	100%
Veredeling groente en fruit	7	29%	0%	0%	71%	100%
Vermeerdering en opkweek	23	4%	13%	9%	74%	100%
Boomkwekerij	27	4%	4%	15%	78%	100%
Bollenkwekerij	42	12%	21%	31%	36%	100%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	263	14%	15%	11%	60%	100%
Glasgroenten productiebedrijf	77	1%	4%	5%	90%	100%
Vollegrondsgroenten productiebedrijf	9	11%	11%	22%	56%	100%
Fruit productiebedrijf	8	0%	0%	13%	88%	100%
Handelsbedrijf sierteelt	57	7%	9%	11%	74%	100%
Handelsbedrijf groenten en fruit	49	4%	10%	6%	80%	100%
(Technische) toelevering tuinbouw	35	9%	11%	9%	71%	100%
Overig, te weten:	52	13%	12%	8%	67%	100%
Totaal gemiddeld		10%	12%	11%	67%	100%

Nota bene: De percentages bij 'Totaal gemiddeld' kunnen afwijken van de percentages uit de voorgaande tabel, omdat een respondent meerdere sectoren kon kiezen bij de eerste vraag uit de enquête, over de aard van het bedrijf.

Een derde van de bedrijven heeft of verwacht liquiditeitsproblemen te krijgen in 2020. Dit is een serieus knelpunt voor de sector, de rek is eruit en klappen kunnen niet meer worden opgevangen. De liquiditeitsproblemen, gekoppeld aan de reeds eerder genoemde beperktere solvabiliteit, gelden met name voor de productiebedrijven in de sierteeltsector, waarbij de bollenkwekers er het meest negatief uit springen.

G) Welke maatregelen heeft uw bedrijf getroffen of zullen de komende maanden worden getroffen om de bedrijfseconomische situatie te verbeteren?

	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Geen	178	31 %	13%
Vacaturestop	80	14%	6%
Verkleinen of afschaffen van de flexibele schil arbeidskrachten	120	21%	9%
Niet verlengen tijdelijke contracten	60	10%	4%
Ontslag van medewerkers in eigen dienst	13	2%	1%
Korting op salarissen	8	1%	1%
Herinrichting van processen	100	17%	7%
Uitstel levering materiaal	42	7%	3%
Productiebeperking	107	19%	8%
Energiebesparing	71	12%	5%
Het schrappen of uitstellen van investeringen	247	43%	18%
Extra financiering aanvragen	128	22%	9%
Nieuwe afzetmarkten bedienen	83	15%	6%
Nieuwe of andere producten/diensten produceren en leveren	60	10%	4%
Samenwerken of fuseren met ander bedrijf	26	5%	2%
Sluiten van één of meerdere vestigingen	11	2%	1%
Andere maatregelen	41	7%	3%
Totaal aantal keer genoemd	1375		100%
Totaal aantal respondenten	572	240%	

Nota bene: Het percentage bij 'Totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat er respondenten zijn die meerdere maatregelen hebben ingevuld.

Wat opvalt is dat investeringen worden uitgesteld of geschrapt. Dit kan tot na-ijleffecten van de crisis in de sector leiden. Ook de vraag en naar extra financiering is aanwezig of wordt verwacht: 22% van de bedrijven maakt hier reeds gebruik van, of verwacht hier gebruik van te moeten maken. Van de respondenten geeft 21% ook aan in de flexibele arbeidsschil te snijden.

H) Is uw bedrijf internationaal actief door middel van import en/of export?

De grootste problemen bij het internationaal zaken doen worden ondervonden met luchtvracht. Het is duidelijk dat dit komt omdat landen in een lockdown situatie zitten en vanwege de beschikbaarheid van vrachtcapaciteit, waarvan wij ook weten dat de kosten ervan enorm zijn gestegen. Deze vraag heeft in een volgende fase meer verdieping nodig.

Helder is, dat op lockdowns van andere landen, net zoals een mogelijke tweede pandemiegolf, niet of nauwelijks is te sturen. De relatie met het Rijk, en het gezamenlijk als cluster inzetten op het openhouden van de grenzen is hier wel van belang.

I) In hoeverre heeft de coronacrisis invloed op investeringen in uw bedrijf?

Investerings in	Worden versneld	Worden vertraagd	Geen invloed	Niet van toepassing	Totaal
Productinnovaties	9%	23%	44%	23%	100%
Bedrijfsinnovaties	8%	36%	38%	18%	100%
Verduurzaming van gewasbescherming	2%	19%	51%	29%	100%
Verduurzaming van energie	3%	30%	45%	22%	100%
Watermanagement	1%	17%	51%	31%	100%
Opleiding van personeel	6%	19%	51%	25%	100%
Verduurzaming van verpakkingen	2%	23%	44%	31%	100%
Verduurzaming van logistiek	4%	21%	44%	31%	100%
Totaal gemiddeld	4%	23%	46%	26%	100%

Met name de verduurzaming van energie wordt vertraagd, maar ook bedrijfsinnovaties en verduurzaming blijven nu achterwege. Dit geldt ook in aanzienlijke mate voor de sierteeltveredeling en sierteeltproductiebedrijven onder glas. Waarschijnlijk zullen bedrijven die liquiditeitsproblemen hebben investeringen, die niet direct noodzakelijk zijn, uitstellen of hebben uitgesteld. Vier sectoren springen hier uit: de veredeling van de sierteelt, de bollenkwekerij, het sierteelt productiebedrijf onder glas en het vollegrondsgroente productiebedrijf.

J) Van welke regelingen heeft uw bedrijf gebruik gemaakt of verwacht gebruik te maken?

	Ja, gedaan of wordt binnenkort gedaan	Nee, kom hiervoor niet in aanmerking	Nee, niet nodig	Totaal
Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Betreft tegemoetkoming in loonkosten bij omzetsdaling van > 20 % in 3 maanden in maart t/m juli.	45%	20%	35%	100%
Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS). Eenmalige uitkering van €4000 bij schade door noodgedwongen sluiting, inperking van bijeenkomsten en/of negatief reisadvies naar buitenland.	12%	48%	41%	100%
Extra Steunmaatregel (Aanvullende tegemoetsregeling Sierteelt en onderdelen Voedingstuinbouw)	34%	29%	37%	100%
Totaal gemiddeld	30%	32%	38%	100%

Wat opvalt is dat 45 % de NOW regeling heeft aangevraagd; dit is meer dan verwacht, gegeven het feit dat de regeling nog onvoldoende was ingericht op seizoensarbeid. Daarnaast is het logisch om de informatie van de respondenten op de maatregelen en de liquiditeitspositie te vergelijken met de informatie van de RvO en de banken.

Ook geeft een 32% aan geen gebruik te kunnen maken van de regelingen. Ten aanzien van de extra steunmaatregel geldt, dat gegeven het relatief snelle herstel van de markt in termen van omzet, veel bedrijven weer onder de grens van 30% omzet terecht zijn gekomen. Uit de facultatieve toelichting

die bij deze vraag mogelijk was, is vijftientig maal de 30%-grens genoemd als belemmerend voor de aanvraag. Dit wordt onredelijk gevonden, omdat de kosten wel zijn toegenomen. Ook de NOW-regeling lijkt nog suboptimaal te zijn als het gaat om werknemers (veel seizoensgebonden) werkzaam in de Nederlandse tuinbouw.

Het uiteindelijke percentage dat gebruik maakt van de regeling kan nog iets hoger komen te liggen. Bij het uitvoeren van de analyse was de mogelijkheid voor aanvragen nog niet gesloten.

K) Verwacht u dat voor uw bedrijf, na afloop van deze regeling, vergelijkbare regelingen in 2020 nodig blijven?

	Aantal respondenten	% van totaal aantal respondenten
Nee	280	49%
Ja	79	14%
Weet ik nog niet	213	37%
Totaal	572	100%

- Bij 37% van de respondenten is sprake van onzekerheid. Zij weten niet of regelingen nodig blijven.
- Van de respondenten geeft 14% aan dat regelingen nodig blijven. Als een uitsplitsing naar sectoren wordt gemaakt, vinden de volgende sectoren het bovengemiddeld belangrijk dat regelingen blijven.

Veredeling sierteelt	21%
Vermeerdering en opkweek	17%
Sierteelt productiebedrijf onder glas	16%
Technische toelevering	20%

- Uit de facultatieve toelichting op de antwoorden komt naar voren dat de noodzaak van steunmaatregelen sterk afhankelijk is van de marktontwikkelingen (16x).

Het percentage 'ja' op deze vraag, te weten 14 % lijkt hier erg laag, maar het percentage 'weet niet' is met 37 % erg hoog. Ondernemers zijn ook niet allemaal tevreden met de huidige regeling, wat het hoge percentage nee (49 %) kan verklaren.

L) De overheid heeft voor bedrijven die in liquiditeitsproblemen zijn geraakt een aantal noodkredietmaatregelen getroffen. Heeft u één of meerdere van deze regelingen aangevraagd, of bent u dit van plan te doen?

Bij deze vraag is het van belang om de antwoorden te vergelijken met de RVO en de banken, hetgeen door de Taskforce Financiën van het landelijk crisisteam kan worden meegenomen. Daarnaast zal het vergeleken moeten worden met wat er in een 'normaal' jaar aan financieringen wordt aangevraagd waardoor het lastig is hier vergaande conclusies aan te verbinden.

M) Ondervindt uw bedrijf problemen bij het aanvragen van extra krediet?

Waar er op deze vraag 'ja' is ingevuld, is het moeilijk te bepalen in hoeverre kredieten al dan niet terecht niet worden verstrekt. Wel wordt door een aantal ondernemers aangegeven, dat de houding

van de banken niet altijd bereidwillig en medewerkend is, dat men zo nu en dan schrikt van de rentepercentages en dat het soms lang duurt voordat er kan worden uitbetaald.

N) Maakt uw bedrijf gebruik van andere regelingen dan de hiervoor genoemde regelingen, bijvoorbeeld uitstel van betaling BTW?

Uit de enquête komt naar voren, dat aan het einde van 2020 naar verwachting 33% van de respondenten liquiditeitsproblemen zal hebben. Ook komt naar voren, dat 29% zich inspant om (tijdelijk) over meer liquide middelen te kunnen beschikken.

O) Kunt u de drie belangrijkste maatregelen aanvinken die uw bedrijf heeft getroffen of binnenkort zal treffen?

Kunt u de drie belangrijkste maatregelen aanvinken die uw bedrijf heeft getroffen of binnenkort zal treffen?	Aantal keer genoemd	% van totaal aantal respondenten	% van totaal aantal keer genoemd
Investerings om coronabesmetting binnen het bedrijf te voorkomen of te beperken	180	31%	15%
Afslanken van het bedrijf, productiebeperking, sluiten van één of meerdere vestigingen, herinrichting van processen	87	15%	7%
Investerings vertragen of versnellen	225	39%	18%
Nieuwe afzetmarkten vinden	121	21%	10%
Nieuwe of andere producten/diensten	77	13%	6%
Rijksmaatregelen (NOW, TOGS, Steunmaatregelen)	210	37%	17%
Kredietregelingen (Borgstellingskrediet MKB-C, BL-C, GO-regeling, TOZO)	60	10%	5%
Andere regelingen dan de rijks- en kredietmaatregelen	34	6%	3%
Samenwerken of fuseren met ander bedrijf	50	9%	4%
Andere eerder door u genoemde maatregelen (zie eerdere vraag over maatregelen ter verbetering van de bedrijfseconomische situatie)	56	10%	5%
Geen	128	22%	10%
Totaal aantal keer genoemd	1228		100%
Totaal aantal respondenten	572	215%	

Nota bene: Het percentage bij 'Totaal aantal respondenten' is hoger dan 100%, omdat respondenten meerdere maatregelen hebben ingevuld.

Ook hier komt het uitstellen van investeringen weer naar voren. Vervolgens scoren ook de rijksmaatregelen, coronapreventiemaatregelen en het vinden van nieuwe afzetmarkten hoog. Echter is bij dat laatste niet goed duidelijk wat hiermee wordt bedoeld: zijn dat grote alternatieve afzetkanalen, of is het de bekende kar of kraam aan de straatkant? Wel geeft dit de veerkracht van de sector weer. De financiële rijksmaatregelen springen er ook uit met 37%: er wordt dus van de regelingen gebruik gemaakt zoals ook strookt met de vragen over het gebruikmaken van de regelingen.

P) Welke kansen ziet u voor uw bedrijf in relatie tot de coronacrisis?

Op deze open vraag is de top 5 qua antwoorden:

- Vergroten afzet en uitbreiding afzetmarkt
- Innovatie processen en producten
- Minder concurrenten op de markt
- Meer aandacht voor gezonde voeding en duurzaamheid
- Online verkoop en dienstverlening neemt toe

Q) Wat wilt u verder in het kader van dit onderzoek meegeven?

Op deze open vraag is de top 5 qua antwoorden:

- Tijdelijke regeling; verbeter de regeling
- Rol van de overheid (het antwoord hierop is heel divers)
- Tijdelijke ondersteuning; niet aanmerking komen voor de steunmaatregelen levert veel problemen op
- Omzetvermindering wordt niet voldoende gecompenseerd
- Negatief effect op bedrijfsvoering; de crisis heeft grote financiële gevolgen

4. Aanbevelingen

Deze enquête is midden in de crisis, twee maanden na de uitbraak, om precies te zijn van 25 mei tot 2 juni, uitgevoerd. De studie moet inzicht geven in de effecten van de coronacrisis op de tuinbouw en de maatregelen die er binnen en voor de Nederlandse tuinbouw zijn genomen om als sector de crisis het hoofd te kunnen bieden.

Ondanks dat de sector zich weerbaar toont en de omzetten weer stijgen, verkeert nog steeds een groot deel van de ondernemingen in liquiditeitsproblemen, die ook nog voor het derde en vierde kwartaal van 2020 worden verwacht. Daarom is het nodig dat er voorlopig nog in enige vorm een crisisorganisatie actief blijft, die in gezamenlijkheid zich hard maakt voor het herstel van het tuinbouwcluster in Nederland. Vanuit dit perspectief, en op basis van deze analyse, doen we aan de Landelijke Crisisorganisatie Corona Tuinbouw de volgende aanbevelingen.

1. Het verdient aanbeveling, mede gegeven de na-ijleffecten van de huidige pandemie en de langdurige slechte liquiditeitspositie van veel ondernemers, de lobby in te zetten voor verlenging van de extra steunmaatregel tot in 2021.
2. We adviseren stellig om verdiepende analyses uit te voeren, naar:
  - de na-ijleffecten van de huidige pandemie en
  - helderheid in specifieke omzetzalingen als het gevolg van het opschorten van investeringen, het scherp dalen van licentie-inkomsten, en de langdurige slechte liquiditeitspositie van veel ondernemers
  - en de betekenis van bovenstaande analyses voor verlenging en/of bijstelling van de extra steunmaatregel.
3. Aanbevolen wordt, in het verlengde van aanbeveling 2, nader te onderzoeken of er extra maatregelen, dan wel een aanpassing van de bestaande maatregelen mogelijk is om meer maatwerk binnen subsectoren mogelijk te maken. De grens van 30% omzetzaling binnen de extra steunmaatregel lijkt voor veel ondernemers te hoog, en ook de NOW voldoet niet altijd voor alle ondernemers die die steun wel nodig zouden hebben. De Coronacrisis pakt niet voor iedereen hetzelfde uit, en slaat ook niet voor iedereen toe op hetzelfde moment. Daarnaast zijn er wellicht andere bronnen denkbaar die de positie van het Nederlandse tuinbouwcluster kunnen versterken.
4. Het verdient aanbeveling om de aanvragen voor steunmaatregelen en kredieten, maar ook de liquiditeitspositie van ondernemingen zoals in dit rapport genoemd, te verrijken met informatie vanuit de RvO en de banken.
5. Het strekt ter aanbeveling deze effectenanalyse te gebruiken als een bouwsteen voor de lange termijn scenario's die in de gelijknamige taskforce worden uitgevoerd, met name daar waar het gaat om de na-ijleffecten van uitgestelde of afgestelde investeringen, consequenties in de im- en export en de activiteiten ten aanzien van nieuwe afzet (keteninnovatie), en mogelijke gevolgen van bedrijfsbeëindigingen voor het totale tuinbouwcluster.
6. De landelijke crisisorganisatie blijft in zijn gezamenlijke actie nodig in relatie met het Rijk, Europa en daarbuiten, als het gaat om het open houden van de grenzen voor vervoer van

handel en personen. Deze activiteit is niet mogelijk vanuit een enkele stakeholder of brancheorganisatie.

7. Voor veel ondervraagden geldt dat er in het vierde kwartaal van 2020 nog de nodige ontwikkelingen worden verwacht. Het is daarom aan te raden om, wellicht in kleinere of gewijzigde vorm, een analyse als deze in oktober 2020 te herhalen. Hiermee wordt een monitoring op korte termijn bewerkstelligd.

Landelijke Corona Cisisorganisatie Tuinbouw,

Projectteam Effectanalyse,

Dinsdag 16 juni 2020

Colofon

EFFECTANALYSE VAN CORONA OP DE TUINBOUW IN NEDERLAND

Den Hoorn, Juni 2020.

Opdrachtgever: Landelijke Crisisorganisatie Corona Tuinbouw, Greenports Nederland

Adri Bom-Lemstra, voorzitter Greenports Nederland

Sjaak van der Tak, voorzitter Glastuinbouw Nederland

Opdrachtnemer: Projectteam effectanalyse Taskforce Scenario's:

- 10.2.e [redacted] 10.2.e [redacted] Glastuinbouw Nederland
- 10.2.e [redacted] provincie Zuid-Holland (projectleider)
- 10.2.e [redacted], 10.2.e [redacted] Greenport West-Holland
- 10.2.e [redacted] provincie Zuid-Holland
- 10.2.e [redacted] 10.2.e [redacted] Greenports Nederland
- 10.2.e [redacted]
- 10.2.e [redacted] Greenport Noord-Holland Noord
- 10.2.e [redacted] Wageningen Economic Research (WEcR)
- 10.2.e [redacted], 10.2.e [redacted] Greenports Nederland

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: dinsdag 19 mei 2020 15:24
Aan: 10.2.e Adri Bom-Lemstra; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
 Gert Mulder; 10.2.e @glastuinbouwnederland.nl; 10.2.e 10.2.e @kavb.nl;
 10.2.e @gmail.com; Carin Huet; 10.2.e ; 10.2.e 10.2.e -
 10.2.e

Onderwerp: Agenda en Stukken regie groep 16.30 uur
Bijlagen: notitie groei inclusief teeltwissel langdurig karakter.docx; Inventarisatie SBI codes voedingstuinbouw 19 mei 2020.pdf; Uitbreiding schaderegeling voedingstuinbouw 19 mei 2020.pdf; 20200517 - Actielijst Crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw 15 mei 2020.docx

Beste regiegroep,

Bij deze de stukken voor onze meeting van vanmiddag

Agenda

1. Terugkoppeling gesprekken met LNV inzake "extra steunmaatregel"
Oa adv volgende Bijlage
2. Actiepunten en vervolg richting fase 2 voor de crisis organisatie uit brede overleg met crisis organisatie 15 mei jl
 Samengevat:
  - Herstellen van hiaten / pijnpunten in extra steunmaatregel
  - Het 'veiligstellen' van het oormerk aan de 600 mln euro
  - Het (verder) onderbouwen van de bijzondere positie van de tuinbouw
  - Het verder invullen van de agenda voor fase 2 (mede op basis van resultaten Effectenanalyse)
  - Wanneer zien we 'crisis' als beëindigd? Wat zijn daarbij onze "indicatoren" (wanneer is sprake van nieuwe normaal en is acute ontwrichting markt afdoende hersteld / voorbij en ebt urgentie weg), en we als crisisorganisatie met de evaluatie en nazorg van start kunnen gaan en langzaam maar zeker taken overdragen aan 'staande organisaties' en eigen organisatie afbouwen. (Ondertussen niet vergeten: mijlpalen markeren en successen vieren)
3. Vergader frequentie komende weken.
4. Wat verder ter tafel komt

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e Greenports Nederland
 M 10.2.e

Notitie

Aan: Marije Beens, 10.2.e van LNV
Van; Crisis organisatie Tuinbouw (10.2.e RFH, Ruud Paauwe Glastuinbouw Nederland, 10.2.e GreenportsNederland)
Betreft; voorstellen voor verdieping van de regeling inzake groei bij bedrijven.

Beste allen,

Bijgaand de voorstellen, inzake het verbeteren van de regeling om bedrijven die de laatste jaren op een duurzame wijze gegroeid zijn op reële gronden onder te brengen in de kaders van de regeling.

Allereerst willen we de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit complimenteren met de getoonde daadkracht bij het tot stand komen van de 'Regeling tegemoetkoming land- en tuinbouwondernemers COVID-19'. Deze regeling geeft vele bedrijven uit de sierteelt en voedingstuinbouw de mogelijkheid om hun bedrijf te kunnen continueren.

Tegelijkertijd is er veel zorg over het buiten de regeling vallen van 30 vooraanstaande sierteeltbedrijven. Deze bedrijven vallen nu buiten de boot door de wijze waarop de 30 % omzetverlies aangetoond moet worden. Niet het verlies, maar de overblijvende omzet is daarbij leidend. Bij een sterk gestegen omzet voorafgaand aan de corona crisis of bij een teeltwissel met langdurig karakter (zoals bijvoorbeeld rozen) leidt deze wijze van berekenen tot problemen.

Omschrijving problematiek bij groei

Bedrijven moeten de gemiddelde omzet uit 2017 - 2019 vergelijken met die van 2020 en dan minder dan 70 % van hun gemiddelde omzet over houden.

Bedrijven die in de afgelopen jaren fors gegroeid zijn hebben een omzet die fors hoger ligt dan het gemiddelde van de omzet in 2017 - 2019. Zij hebben daardoor een grotere omzetzijging dan 30 % nodig om in aanmerking te komen voor de regeling.

Als voorbeeld:

- Een bedrijf van 6 ha. is in 2020 uitgebreid met 3 ha. Oftewel een 50 % uitbreiding
- Ervan uitgaande dat zijn gemiddelde omzet evenveel stijgt heeft hij een omzetzijging van 50 %
- Zonder corona crisis zou zijn omzet in 2020 dan 150 % zijn van de gemiddelde omzet over de periode 2017 – 2019
- Uit artikel 2.1 van de regeling blijkt dat een bedrijf in 2020 (tussen 12 maart en 11 juni) minimaal 30 % omzetverlies moet hebben geleden
- In artikel 2.2 wordt bepaald dat de 30 % omzetverlies aangetoond moet worden door de overdracht van een berekening waaruit blijkt dat de omzet in 2020 70 % of lager is dan die van het gemiddelde over de periode 2017 – 2019

- Een bedrijf toont dus niet aan dat hij 30 % omzetverlies heeft, maar dat hij maximaal 70 % van de omzet heeft die hij eerder had. Deze ‘gespiegelde’ manier van aantonen pakt voor bedrijven dit bedrijf met groei echter volledig verkeerd uit.
- Als hij 30 % omzetverlies heeft (wat eigenlijk bedoeld is als drempelwaarde) komt hij uit op 120 % van de gemiddelde omzet van 2017 – 2019. Hij komt dan – ondanks de 30 % omzetsdaling - niet in aanmerking voor het noodfonds.
- Om wel in aanmerking te komen moet hij in 2020 minimaal 80 % omzetverlies geleden hebben (150 % - 80 % = 70 %)
- Als hij 79 % of minder omzet verlies heeft geleden komt hij niet in aanmerking voor het noodfonds.

Volgens ons is dit nooit de bedoeling van de regeling geweest. Sterker, we hebben – om de discussie die nu speelt te voorkomen – dit groeiscenario de afgelopen weken meerdere malen onder de aandacht gebracht.

Omschrijving teeltwissel langdurig karakter zoals bijvoorbeeld rozen)

Voor teeltwissel met een langdurig karakter (zoals bijvoorbeeld rozen) geldt dat het een gewas is dat langjarig gebruikt wordt (tussen de 5 en 10 jaar afhankelijk van gewas). Bij een teeltwissel wordt het oude gewas vervangen door nieuwe planten. Het duurt enkele jaren voordat het gewas optimaal rendeert. De eerste periode zijn er nog geen bloemen, de planten hebben anderhalf a twee jaar voor ontwikkeling nodig, pas dan is de plant vol in productie en levert ze voldoende bloemen. Dat betekent dat de omzet (per m²) ook sterk stijgt in deze jaren.

Als je in 2017 of 2018 aangeplant hebt (bij nieuwe uitbreiding of in bestaande kas) is de omzet nog erg laag. De gemiddelde omzet (per m²) over de jaren 2017 – 2019 is daarmee ook relatief laag. In het jaar 2020 is de omzet optimaal.

Het is daardoor in deze gevallen reëel dat je in 2020 een omzet hebt van € 4,- per m² en je gemiddelde omzet over 2017 – 2019 slechts € 2,80 per m² was.

De omzetsdaling als gevolg van de corona crisis is hiermee niet aan te tonen, omdat een bedrijf in de corona crisis zelfs een hogere omzet (per m²) kan hebben dan in de jaren daarvoor.

Welke bedrijven betreft het ?

In de sierteelt gaat het over 30 vooraanstaande bedrijven (zie bijlage 1) die substantieel bijdragen aan het klimaatbeleid van het kabinet (bijlage 2). Deze bedrijven gaan nu op basis van de berekening over het omzetverlies niet in aanmerking komen voor de regeling.

De totale omzet van deze groep bedraagt ca. 250 miljoen per jaar (bron: Royal Flora Holland)

- 10 bedrijven met een omzet tussen de 10 en 30 miljoen per jaar (omzet basis 2019)
- 10 bedrijven tussen de 5 en 10 miljoen per jaar (omzet basis 2019)

- 10 bedrijven tussen de 5 miljoen per jaar en lager (omzet basis 2019)

Juridisch kader

In de regeling zoals deze in de Staatscourant is gepubliceerd is de volgende tekst van belang:

Artikel 2 (verstrekking en hoogte tegemoetkoming)

- 1. De minister verstrekt op aanvraag een tegemoetkoming aan een gedupeerde onderneming die in de periode van 12 maart 2020 tot en met 11 juni 2020:
  - a. meer dan 30% aan omzetsderving lijdt als gevolg van de maatregelen ter bestrijding van de verdere verspreiding van COVID-19;
  - b. geconfronteerd wordt met een combinatie van de volgende situaties:
    - – de productie gaat door terwijl er nauwelijks omzet wordt gemaakt;
    - – producten zijn slecht of niet houdbaar vanwege bederfelijkheid en er zijn geen of beperkte alternatieve toepassingsmogelijkheden; en
    - – in de periode maart, april en mei is een grote seizoenspiek in productie, personele bezetting en omzet.
- 2. De hoogte van de omzetsderving wordt vastgesteld op 70% van het verschil tussen het gemiddelde van de omzet in de periode van 12 maart tot en met 11 juni over de jaren 2017, 2018 en 2019 en de omzet in de periode van 12 maart tot en met 11 juni 2020, nadat dit verschil is verminderd met het bedrag waarmee de kosten van de ondernemer als gevolg van COVID-19 zijn afgenomen.

Advies hoe om te gaan met juridische kader

Uit de tekst van de regeling, zoals gepubliceerd in de Staatscourant blijkt dus dat het verplicht is om de omzet in 2020 te vergelijken met de gemiddelde omzet in de periode 2017 – 2019. Er staat verder nergens uitgelegd hoe die gemiddelde omzet berekend moet worden. Dat biedt volgens ons ruimte om daar een nadere invulling aan te geven door middel van een Nederlandse toevoeging.

➤ Bij groei

Wij stellen voor om voor bedrijven die sterk gegroeid zijn een berekening te maken die uitgaat van de omzet per vierkante meter netto teeltoppervlak.

De omzet per vierkante meter in 2020 vergelijken we met de gemiddelde omzet per vierkante meter over de periode 2017 – 2019.

Daaruit komt een omzetverlies per vierkante meter. Heeft een bedrijf minder dan 70 % omzet per vierkante meter in 2020 in vergelijking met het gemiddelde van 2017 - 2019 dan mag een bedrijf meedoen aan de regeling voor het noodfonds.

De hoogte van het omzetverlies voor deze bedrijven is het omzetverlies per vierkante meter maal het aantal vierkante meters van het bedrijf (netto teeltoppervlak!).

➤ Bij teeltwissel met langdurig karakter

Bij een teeltwissel wordt uitgegaan van de gemiddelde prijs die het bedrijf in 2017 – 2019 voor zijn product heeft gekregen. Voor het aantal stuks per m² mag het bedrijf

Bijlage 1 groep siertelers areaaluitbreiding en teeltwisseling in de jaren 2017, 2018 en 2019

Telers met areaaluitbreiding en teeltwisseling in de jaren 2017, 2018 en 2019, met meer dan 30% omzet verlies en met huidige interpretatie omzet vergelijk buiten regeling vallen.				
Bedrijfsnaam	Uitbreiding (in hectares)	Jaar	Teelt	beschrijving
10.2.g	3,6	2019	10.2.g	geschakeld van 10.2.g naar 10.2.g
10.2.g	4	2019	teeltwisseling in 2019	teeltwisseling
10.2.g	5	2019	10.2.g	nieuwbouw
10.2.g	5	2019	10.2.g	schakel van 10.2.g naar 10.2.g
10.2.g	4	2018	10.2.g	nieuwe locatie
10.2.g	3	2019	10.2.g	nieuwe locatie
10.2.g	8	2019	10.2.g	locatie gekocht 10.2.g
10.2.g	12	2019	10.2.g	nieuwe locatie
10.2.g	4,7	2019	10.2.g	nieuwe locatie 10.2.g
10.2.g	4	2019	10.2.g	locatie gekocht 10.2.g
10.2.g	9	2018	10.2.g	Locatie gekocht 10.2.g

10.2.g [redacted]	4	2018	10.2.g [redacted]	Nieuwe locatie 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]	3	2018	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	2	2018	10.2.g [redacted]	nieuwe locatie 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]	3	2018	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	4	2018	10.2.g [redacted]	Nieuwe locatie 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]			10.2.g [redacted]	
10.2.g [redacted]	1	2018	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	2	2019	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	2	2018	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	3,6	2018	10.2.g [redacted]	Locatie gekocht 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]	4	2018	10.2.g [redacted]	Locatie gekoch 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]	0,5	2019	10.2.g [redacted]	^{10.2.e} uitbreiding 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]	2,5	2019	10.2.g [redacted]	Nieuwe locatie
10.2.g [redacted]	3	2018	10.2.g [redacted]	Nieuwe locatie plus uitbreiding
10.2.g [redacted]	1,1	2019	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	1,5	2019	10.2.g [redacted]	Nieuwe locatie 10.2.g [redacted]
10.2.g [redacted]	2,5	2018	10.2.g [redacted]	
10.2.g [redacted]	3	2018 en 2019	10.2.g [redacted]	Uitbreiding
10.2.g [redacted]	5	2081	10.2.g [redacted]	Uitbreiding en teeltwisseling

Bijlage 2 berekening met toelichting van een van de bedrijven binnen de groep groei/krimp.

Maatwerk
schadeberekening.p

Bijlage 3 Duurzaamheidsmaatregelen die genomen zijn door de getroffen bedrijven

Deze 30 bedrijven hebben de afgelopen volop geïnvesteerd in bijdrage aan het klimaatbeleid en de verduurzaming/vergroening transitie:

Energie

- Fossiel vrij (kas zonder gas); Geothermie (veel in collectief verband zoals bijv. 10.2.g)

Westland) en warmtelevering aan woonwijken, seizoensopslag warmte; energiebesparing

door Het Nieuwe Telen (HNT) en deelname aan het programma “Kas als Energiebron” (i.s.m. met LNV)

Water en omgeving

- Rainleveler; luchtbehandelingstechniek
- hybride verlichting; LED verlichting; aanleg van zonneparken; Diffuus glas op kasdek
- Ondergrondse waterberging

Plantgezondheid

- Allen geïnvesteerd en verhoging inzet natuurlijke vijanden voor bestrijding plagen en ziekten, een van de bedrijven werkt al nagenoeg biologisch

Zoetermeer, mei 2020

Uitbreiding schaderegeling voedingstuinbouw

Op 15 mei 2020 is overleg gevoerd over aanpassing van de schaderegeling.

Uitgangspunten zijn:

1. Groenten en fruit
2. Omzetverlies > 30%
3. Voor de Foodservicemarkt (minimaal 75 % van de jaaromzet)

De volgende punten zijn besproken en geconcludeerd:

Omschrijving groenten en fruit

Moet alle verse producten die in het foodservicekanaal worden afgezet omvatten. Als richtsnoer kan gebruikt worden de wettelijke lijst is productbijlage van de MRL wetgeving Verordening (EU) 2018/62: Verse bederfelijke voedingstuinbouw producten vallen zijn duidelijk te onderscheiden in de hoofdproductgroepen verse groenten en fruit, paddenstoelen. Codes 0100000 tot 0290000 m.u.v. noten 0120000- 0120090-990

Klantprofiel

De markt van foodservice is zeer complex, Er zijn vele spelers die er voor zorgen dat de juiste producten in de juiste hoeveelheden op tienduizenden lokaties worden gebracht (fijndistributie). De groep SBI codes zal worden uitgebreid zodat alle soorten klanten er onder vallen waaronder de hospitality-branche (hotels, restaurants, etc.) , de catering (evenementen, bedrijfskantines, cruisevaart, etc.), de food-to-go (McDonalds, Subway, etc.). Grote klanten met eigen kantines vallen er ook onder. Deze groep wordt aangevuld met alle indirecte leveringen zoals horecagroothandel, verwerkers (wassen, snijden, portioneren), tussenhandel/importeurs, groothandelsmarkten en cash & carry en sommige bedrijven in het vervaardigen van kant- en klaar maaltijden en snacks. Uitgangspunt is dat aannemelijk moet worden gemaakt dat het om foodservice gaat.

Leveringsprofiel

De leveringen aan de foodservice hebben hun eigen kenmerken die dit soort leveringen onderscheiden van leveringen aan de retail en/of detailhandel. Veelal is sprake van bijzondere producten, mixorders met beperkte hoeveelheden per product, wijken verpakkingen af, wijkt de leverfrequentie af, etc. Aan de hand van klantprofiel in combinatie met leveringsprofiel kan bepaald worden dat het geleverde product bedoeld is voor de foodservice. Dit geldt dus ook bijvoorbeeld voor de tussenhandel/importeurs en de verwerkers waar niet direct te zien valt waar die klant het product naar toe verkoopt of verwerkt.

Bruto marge/winst

Voor de diverse berekeningen of voldaan wordt aan de criteria of de bepaling van de omvang van de schade kan nu volledig worden uitgegaan van de bruto marge/winst. Dus in het geval dat in het foodservice-assortiment meer marge wordt gemaakt dan in de niet onder de regeling vallende klanten/leveringen, dan zal eerder aan de criteria kunnen worden voldaan.

Effect van de verruiming

Om te bekijken wat het effect is van de aanpassingen is een onderzoek gedaan onder de leden van GroentenFruit Huis. De resultaten staan onderstaand overzicht:

Leden GFH Foodservice -30%	aantal	bestaand	aangepast
Foodservice Nederland	18	3	6
Foodservice export	9	2	3
Foodservice teelt	8	2	3
	35	7	12

Constateringen

1. De aanpassingen leiden er toe dat meer bedrijven van de regeling gebruik kunnen maken;
2. De norm van 75% is voor de meeste gespecialiseerde bedrijven een te hoge drempel. Met name de teeltbedrijven vallen af die werken binnen de collectieve afzet;
3. De periode van 12/3 t/m 11/6 is alleen met extrapolatie uit de administratie te halen;
4. Er zijn nog vele onzekerheden over de controle door de accountant. Door de complexiteit van de foodservicemarkt wordt betwijfeld of er ooit een verklaring zal worden afgegeven. Een praktisch ingericht en uit te voeren controle protocol is van essentieel belang.

Inventarisatie SBI codes

Aanvragers komen onder verschillende codes voor

01.61	Dienstverlening voor de akker- en/of tuinbouw
01.63	Behandeling van gewassen na de oogst
46.11	Handelsbemiddeling in landbouwproducten
46.17	Handelsbemiddeling in voedings- en genotmiddelen
46.31.1	Groothandel in groenten en fruit
46.39	Groothandel in voedings- en genotmiddelen
10.39	Verwerking groenten en fruit
10.85	Vervaardigen van kant- en klaar maaltijden en snacks
46.38.3	Gespecialiseerde groothandel in overige voedings- en genotmiddelen

Dezelfde codes worden ook voor de indirecte leveringen gebruikt

Klantcodes (eindklanten)

Op gebied van catering (56.21) en ook 56.29 zal het afhankelijk zijn van de structuur van de organisatie of daar bijvoorbeeld afzonderlijke BVs voor zijn of dat deze zijn uitbesteed aan andere partijen onder de SBI code van de moeder vallen. Geen idee hoe de bedrijfsstructuur is bij bijvoorbeeld bij Ikea en Efteling of cruise schepen. In veel gevallen zal het uitbesteed zijn maar misschien niet overal en dat zou onder maatwerk kunnen vallen.

Vraag die bij me opkomt is of het echt nodig om de SBI codes in de regeling op te nemen of kan dat bij de uitvoering vallen onder de term indirect.

50.10 Zee- en kustvaart (passagiersvaart en veerdienst)

Toelichting:

Zee- en kustvaart (passagiersvaart en veerdiensten) Deze klasse omvat: - vervoer van personen (eventueel met hun vervoermiddel) en/of goederen met veerboten over zee; - passagiersvaart en cruises over zee; - verhuur van zeilschepen en motorjachten met bemanning bestemd voor de vaart over zee.

Inclusief **46.69.7** Groothandel in scheepsbenodigdheden en visserij-artikelen

90.04.02 evenementenhallen

Evenementenhallen Deze klasse omvat: - dagelijks beheer voeren over eigen accommodaties of accommodaties van derden welke bestaan uit minstens één ruimte die regelmatig gebruikt wordt voor zowel voorstellingen van podiumkunsten als sportbeoefening en eventueel recreatieve evenementen. Deze klasse omvat niet: - het dagelijks beheer voeren over sportaccommodaties (9311 x).

82.30 Organiseren van congressen en beurzen

Organiseren van congressen en beurzen Deze klasse omvat: - organiseren van beurzen en tentoonstellingen; - organiseren van weekmarkten; - organiseren van braderieën, rommelmarkten, ruilbeurzen e.d.; - organiseren van modeshows; - exploitatie van markten, markthallen en

tentoonstellingsgebouwen. Deze klasse omvat niet: - organiseren van veilingen (82991 , 82992); - organiseren van zuiver recreatieve evenementen (93195).

93299 Overige recreatie (rest, geen jachthavens)

Overige recreatie (rest, geen jachthavens) Deze klasse omvat: - organiseren van veelal eenmalige of periodiek terugkerende recreatieve evenementen; - organiseren van (personeels-)feesten, bruiloften, partijen, uitstapjes waarbij de verzorging zoals vervoer, horeca e.d. wordt uitbesteed; - organiseren van pokeravonden; - schutterijen; - exploitatie paintball-faciliteiten en escaperooms; - het verzorgen van vuurwerkshows; - Oranjeverenigingen; - het trainen van huisdieren; - overkoepelende, voorlichtende, adviserende en coördinerende activiteiten op het gebied van recreatie. Deze klasse omvat niet: - informatieverstrekking op het gebied van toerisme (7990); - voorlichtende, adviserende en coördinerende activiteiten op het gebied van sport (93196).

Horeca groothandels gebruiken:

46901 - Niet-gespecialiseerde groothandel in consumentenartikelen

47299 - Gespecialiseerde winkels in overige voedings- en genotmiddelen n.e.g.

1089 - Vervaardiging van overige voedingsmiddelen n.e.g.

Andere belangrijke SBI code's:

Bedrijfskantines: deze hebben allemaal een aparte SBI code

Restaurant in musea, pretparken en evenementenhallen: idem, geen aparte SBI code!

46312 - Groothandel in consumptie-aardappelen

46311 - Groothandel in groenten en fruit

4639 - Groothandel in voedings- en genotmiddelen algemeen assortiment

4634 - Groothandel in dranken (geen zuivel)

1089 - Vervaardiging van overige voedingsmiddelen n.e.g.

1085 - Vervaardiging van kant-en-klaarmaaltijden en snacks

93119 - Overige sportaccommodaties (restaurant in grote sportcomplexen, bijvoorbeeld Snowworld)

Daarnaast is er ook een partij die in de categorie Markthandel zit 47819 Markthandel in overige voedings- en genotmiddelen. Ik zie ook andere partijen die als tweede code markthandel hebben.

Wellicht veelal van oudsher????! Betreft het hier alleen markthandel?

Het probleem met deze codes is dat de ondernemer deze niet bepaald, maar wordt opgelegd door KVK op basis van de doelstelling in de oprichtingsakte. Dus je zou kunnen spreken van een interpretatie van de Kvk, dus subjectief? Daarnaast verschuiven wellicht oudere bedrijven van markthandel naar groothandel, zonder dat de KVK SBI codes worden aangepast.

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: woensdag 17 juni 2020 17:25
Aan: 10.2.e Ruud Paauwe; Niels Louwaars; Alfons Zwetsloot; Prisca Kleijn; Richard Schouten;
 10.2.e 10.2.e
CC: Jaap Bond; 10.2.e 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: Re: Opzet werkgroep fase 2 , extra steunmaatregel

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Beste allen,

Zojuist is in het regie team de (mogelijke) procesgang voor een verzoek aan de minister besproken.(gezien het zomerreces zou een verzoek uiterlijk 26 juni gedaan moeten worden)

Dit heb ik vertaald in de volgende planning voor ons als werkgroep / schrijfteam :

- morgen 18 juni eerste aanzet voor brief (motivatie) en format voor schade (door branches in te vullen) opstellen
- maandag 22 juni input vanuit de branches binnen, resultaten bespreken en concept notitie maken
- woe 24 juni bespreken in coördinatie team en regie groep
- donderdag 25 juni , indien alle signalen op " groen" , brief en onderbouwing naar de minster van LNV sturen .

Ik ga jullie een vergaderverzoek sturen voor morgenochtend 9.00 uur .

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e
 M 10.2.e Greenports Nederland

GREENPORTS
 NEDERLAND

Op 17 jun. 2020, om 11:13 heeft 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl> het volgende geschreven:

Beste allen,

Vanochtend is in het coördinatie team een proces- aanpak voor het vervolg besproken.

1. Er zal een oriënterend gesprek plaatsvinden over de haalbaarheid en de insteek van een "fase-2 extra steunmaatregel" met de top van LNV. Jaap Bond zal dit vanuit de regiegroep zsm organiseren.

2. Onderwijl formeren we een werkgroep die een brief/ notitie voorbereid voor de motivatie van deze steunmaatregel , dit met een stevige onderbouwing vanuit de branches. Daarvoor is al wat materiaal aangereikt, maar deze moet op onderdelen verder verdiept worden.

Ik stel voor om morgen of maandag as een eerste call te organiseren. Met elkaar te beoordelen wat binnen is en vervolgafspraken te maken. Zie graag dat LNV zsm hierbij aansluit om te voorkomen dat In de opbouw van onze onderbouwing essentiële onderdelen gaan missen.

Graag jullie beschikbaarheid, ik zal daarvoor zsm een datum prikker uitsturen,

Donderdag 18 juni as : 9.00 uur

Donderdag 18 juni : 14.00 uur

Maandag 22 juni ; 12.00 uur

Maandag 22 juni : 14.00 uur

Met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e
M^{10.2.e} 10.2.e

Greenports Nederland

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: dinsdag 23 juni 2020 11:53
Aan: 10.2.e 10.2.e
CC: Jaap Bond
Onderwerp: Update werkproces steun maatregel fase 2
Bijlagen: 22062020extramaatregelfase2.docx; 200623 - concept - Dringende oproep tot verlenging extra steunmaatregel tuinbouw.docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Beste 10.2.e en 10.2.e

De werkgroep " fase 2" heeft haar motivatie en onderbouwing opgezet.

Bij deze tkn de concept notities, die morgen besproken tijdens overleg met het coördinatie team en de regiegroep.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e
M 10.2.e Greenports Nederland

Betreft: Onderbouwing “extra steunmaatregel Tuinbouw fase -2”

Aan: werkgroep uitwerking extra steunmaatregel (LNV/RVO en Crisis organisatie)

Van: Regiegroep Crisis organisatie Tuinbouw

Dd; 22 juni 2020

Notitie onderbouwing extra steunmaatregel Tuinbouw fase-2

In navolging van de onderbouwing voor Fase 1 (12 maart tm 11 juni) voorziet de crisis organisatie dat onderdelen van het tuinbouw cluster het komend kwartaal aanzienlijke schade blijven houden. Dit vanwege aanhoudende en verwachte vraaguitval, al dan niet in combinatie met teelt-cycli die reeds voor corona al waren opgestart en niet zonder schade afgebroken kunnen worden.

De crisis organisatie pleit ervoor om de bestaande regeling te verlengen met een duur van 3 maanden van, dit willen zeggen over de periode van 12 juni t/m 11 september 2020.

Ze komt met input van de verschillende branche-organisaties, tot een totale schade benadering van.... miljoen euro , verdeelt over de onderstaande sectoren.

Benadering schade-tegemoetkomingen per sector (12 juni tm 11 september) op de hoofd en sub-sectoren (x miljoen euro)

	Teelt	Handel	Veredeling& vermeerdering	Totaal
Bloemen en planten	45 (691)	--	3,0 (5)	48
Voedingstuinbouw	... (...)	... (...)	--	...
Bollensector	22,5 (....)	14,5 (20)	--	37
Totaal				....

Grondslag voor de berekening is een drempelwaarde van 30%

(..) = aantal bedrijven boven schade drempel van > 30 %

CONCEPT

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de minister, mevrouw C.J. Schouten
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 26 maart 2020
E-mail: 10.2.e @greenports-nederland.nl
Onderwerp: Dringende oproep tot verlenging extra steunmaatregel tuinbouw

Geachte mevrouw Schouten, Beste Carola,

De afgelopen periode vervulde de extra steunmaatregel voor de tuinbouw een cruciale functie om in de kern gezonde bedrijven te redden en banen te behouden in de tuinbouw. Bij deze doen wij een dringende oproep voor uw inzet om de steunmaatregel te verlengen, zoals het kabinet met andere noodmaatregelen ook doet. Ons inziens laten de ontwikkelingen in afzetmarkten en de impact ervan op de financiële resultaten en positie van bedrijven zien dat een tweede tranche noodzakelijk is.

Intentie

De intentie van de steunmaatregel zoals deze gold bij de start, is onverkort van kracht. Een belangrijk deel van de tuinbouwbedrijven kan geen beroep doen op het pakket generieke noodmaatregelen van het kabinet. In aanvulling op dit pakket blijft de extra steunmaatregel cruciaal om bedrijven en banen te redden, maar ook om de diversiteit en kracht van het tuinbouwcluster veilig te stellen. Dit cluster bestaat uit een samenhangend complex van innovatie en ontwikkeling, productie van en internationale handel in hoogwaardige tuinbouwproducten en toelevering.

Motivatie

Ook de motivatie voor de extra steunmaatregel geldt onverminderd. Cijfers van organisaties in de branche en uit een brede peiling onder ondernemers in het cluster laten zien dat bij een omvangrijk deel van de bedrijven de derving aan omzet en bruto winst aanhoudt tot eind 2020. Consequentie is dat liquiditeitsproblemen aanhouden, de financiële positie van deze bedrijven uitholt (met dalende solvabiliteit) en dat investeringen terug vallen. Ook bij het complete pakket aan steunmaatregelen dragen de bedrijven het overgrote deel van de schade zelf! Er valt nu al te voorzien dat vernieuwing en verduurzaming stil gaan vallen. Dit zal snel ten koste gaan van de concurrentiekracht en daarmee van de positie van het Nederlandse tuinbouwcluster in het internationale speelveld.

Lange doorwerking

De oorzaak van dit vooruitzicht blijft dezelfde als die van medio maart: acute vraaguitval na de wereldwijde coronapandemie en overheidsmaatregelen om verspreiding van dit virus te beteugelen.

Dit ligt buiten de schuld en invloedssfeer van ondernemers, die er blijk van geven alle zeilen bij te zetten om in te spelen op de mogelijkheden die markten wél bieden. Nu is echter zichtbaar welke lange doorwerking coronamaatregelen hebben en hoe dat ingrijpt op het cyclische productieproces in de tuinbouw. Dit valt niet stil te zetten. Investerings moeten zelfs doorgaan om in te spelen op (beperkte) kansen die (nieuwe en/of herstelde) afzetmarkten mogelijk bieden. De aanhoudende vraaguitval treft ondernemers die in internationale ketens actief zijn én ondernemers die zich specialiseerden in korte ketens. Juist dit samenspel van diversiteit in ondernemers en producten kenmerkt het bouwwerk van het tuinbouwcluster, dat een multinational van MKB-bedrijven vormt. Elk onderdeel draagt bij aan de kracht van het cluster en verdient steun om de crisis door te komen. Forse sanering van (groepen van) bedrijven ondermijnt de concurrentiekracht van het hele cluster. Terwijl het toonaangevend en wereldspeler is en kan blijven, met haar bakermat in ons land. De tuinbouw kan een belangrijke steunpilaar zijn om de economische malaise van de BV Nederland bij de aanstaande recessie te beperken en bij te dragen aan een sneller herstel.

Criteria gelden nog steeds

De coronacrisis toont aan dat ook in tijden van crises, consumenten onze kwalitatief hoogwaardige producten nodig hebben. Dat laat onverlet dat overheidsmaatregelen, die overigens op zich terecht zijn om de volksgezondheid veilig te stellen, voor marktontwrichting zorgen en schade veroorzaken. De eerder vermelde criteria bij het instellen van de extra steunmaatregelen, gelden nog steeds. Het gaat om ondernemingen die zich geconfronteerd zien met een combinatie van de volgende situaties:

- de productie gaat door terwijl er nauwelijks omzet wordt gemaakt;
- producten zijn slecht of niet houdbaar vanwege bederfelijkheid en er zijn geen of beperkte alternatieve toepassingsmogelijkheden;
- er is sprake van een seizoenspiek in productie, personele bezetting en/of omzet.

Ook geldt nog dat de tegemoetkoming is te zien als aanvulling op andere overheidsondersteuning uit het noodpakket banen en economie die het kabinet nam in verband met COVID-19. Het kabinet verlengt andere maatregelen; daar hoort verlenging van de extra steunmaatregel voor de tuinbouw bij. Die verlenging is ruimschoots te financieren uit de onderuitputting van het gereserveerde bedrag voor de eerste tranche. Volgens onze berekeningen volstaat een bedrag van xx miljoen euro voor de tweede tranche.

Tot slot

Uiteraard zijn wij als vertegenwoordigers van het tuinbouwcluster bereid om bovenstaande oproep en bijgaande cijfermatige onderbouwing nader toe te lichten. We vernemen graag op korte termijn uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Namens de Regiegroep Crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw,

Regiegroep

Regiegroep

Regiegroep

Jaap Bond
Voorzitter

Niek Jan van Kesteren
Greenport Holland

Adri Bom-Lemstra
Greenports Nederland

Bijlage
Cijfermatige onderbouwing van deze oproep

Tabel in te voegen

CONCEPT

Van: 10.2.e
Aan: 10.2.e; Niels Louwaars; Adri Bom-Lemstra; 10.2.e; Henk Westerhof;
10.2.e; 10.2.e; 10.2.e; 10.2.e; @groentenfruihuis.nl; Gert Mulder; 10.2.e
10.2.e; @kayb.nl; 10.2.e; 10.2.e; 10.2.e; @glastuinbouwnederland.nl; 10.2.e; @gmail.com;
Carrn van Huët; 10.2.e
Onderwerp: Regiegroep GPNL; vanmiddag 17.00 uur
Datum: woensdag 24 juni 2020 15:13:26
Bijlagen: [200624extramaatregelfase2v3.docx](#)
[200624 - concept - Dringende oproep tot verlenging extra steunmaatregel tuinbouwV2.docx](#)
[GreenportsNL-logoCMYK-1-2.jpeg](#)

Beste allen,

Bij deze de concept brief en onderbouwing. Dit ter bespreking vanmiddag.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e
M 10.2.e
Greenports Nederland

Betreft: Onderbouwing “extra steunmaatregel Tuinbouw fase -2”

Aan: werkgroep uitwerking extra steunmaatregel (LNV/RVO en Crisis organisatie)

Van: Regiegroep Crisis organisatie Tuinbouw

Dd; 24 juni 2020

Notitie onderbouwing extra steunmaatregel Tuinbouw fase-2

In navolging van de onderbouwing voor Fase 1 (12 maart t/m 11 juni) voorziet de crisisorganisatie dat onderdelen van het tuinbouwcluster het komend kwartaal aanzienlijke schade blijven houden. Dit vanwege aanhoudende en ook te verwachten vraaguitval, al dan niet in combinatie met teelt-cycli die reeds voor corona al waren opgestart en niet zonder blijvende schade afgebroken kunnen worden.

De crisisorganisatie pleit ervoor om de bestaande regeling conform de andere maatregelen uit het noodpakket van het kabinet te verlengen met een duur van 3 maanden, dit willen zeggen over de periode van 12 juni t/m 11 september 2020.

Ze komt met input van de verschillende brancheorganisaties, tot onderstaande benadering voor de totale tegemoetkoming. Dit is een schadebedrag waarin derving van omzet en brutowinst bij bedrijven die onder de drempel van 30% blijven niet is meegenomen. Het betreft dus bedrijven die wel boven de schadedrempel van 30 % komen, en die vervolgens een eigen risico van 51% kennen c.q. een tegemoetkoming van 49% krijgen.

Benadering schade-tegemoetkomingen per sector (12 juni t/m 11 september) op de hoofd- en sub-sectoren (x miljoen euro)

	Teelt	Handel	Veredeling & vermeerdering	Totaal
Bloemen en planten	45,0 (691)	21,3 (25)	3,0 (5)	69,3
Voedingstuinbouw*)	19,6 (133)	12,8 (62)	--	32,4
Bollensector	22,5 (700)	14,5 (20)	--	37,0
Totale schade van de tuinbouw boven drempelwaarde van 30 %				138,7
Tegemoetkoming door verlenging extra maatregel; na aftrek van “eigen risico van 49%”				97,1

(..) = aantal bedrijven boven schadedrempel van > 30 %

*) Voedingstuinbouw: extra eis in de huidige regeling van 60 % (in relatie beleving voor de out- of -home markt) is voor deze onderbouwing los gelaten.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de minister, mevrouw C.J. Schouten
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 25 juni 2020
E-mail: 10.2.e @greenports-nederland.nl
Onderwerp: Dringende oproep tot verlenging extra steunmaatregel tuinbouw

Geachte mevrouw Schouten, Beste Carola,

De extra steunmaatregel voor de tuinbouw vervulde een cruciale functie om in de kern gezonde bedrijven te redden en banen te behouden in de tuinbouw. We zijn u zeer erkentelijk voor de eerdere inzet van u en uw ambtenaren om deze regeling mogelijk te maken en uit te voeren. In debat met de Tweede Kamer gaf u aan niet voornemens te zijn om de regeling te verlengen. Bij deze doen wij een dringende oproep die stellingname te herzien. Ontwikkelingen in diverse afzetmarkten en de impact ervan op de financiële resultaten en positie van vele bedrijven in de tuinbouw laten zien dat een tweede tranche urgent is, net als met andere noodmaatregelen van het kabinet gebeurt.

Intentie

De intentie van de steunmaatregel zoals deze gold bij de start, is onverkort van kracht. Een belangrijk deel van de tuinbouwbedrijven kan geen beroep doen op het pakket generieke noodmaatregelen van het kabinet. Ook na aanpassing van de NOW-regeling is dat het geval. In aanvulling op het generieke pakket blijft de extra steunmaatregel cruciaal om bedrijven en banen te redden, en om de diversiteit en kracht van het tuinbouwcluster veilig te stellen. Dit cluster bestaat uit een samenhangend complex van innovatie en ontwikkeling, productie van en internationale handel in hoogwaardige tuinbouwproducten en toelevering.

Motivatie

Ook de motivatie voor de extra steunmaatregel geldt onverminderd. Cijfers van organisaties in de branche en uit een brede peiling onder ondernemers in het cluster laten zien dat bij een omvangrijk deel van de bedrijven de derving aan omzet en brutowinst aanhoudt tot eind 2020. Consequentie is dat liquiditeitsproblemen aanhouden, de financiële positie van deze bedrijven uitholt (met dalende solvabiliteit) en dat investeringen terugvallen. Achter het 'gunstige beeld' van de onder-uitputting gaat een harde werkelijkheid schuil. Ook bij een compleet pakket aan steunmaatregelen, inclusief de extra steunmaatregel, dragen de bedrijven het overgrote deel van de schade zelf: bij de derving tot 30% in het geheel en bij bedrijven die de schadedrempel van 30% in de regeling wel 'haalden' ook voor ruim de helft! Er is dan ook te voorzien dat vernieuwing en verduurzaming stilvalt; zo geeft ruim

40% van de ondernemers in de peiling aan dat investeringen moeten worden uitgesteld of geschrapt. Dit zal ten koste gaan van de concurrentiekracht en daarmee van de positie van het Nederlandse tuinbouwcluster in het internationale speelveld.

Buiten schuld en invloedssfeer

De oorzaak van dit sombere vooruitzicht blijft dezelfde als die van medio maart: acute vraaguitval bij de wereldwijde coronapandemie en overheidsmaatregelen om verspreiding van dit virus te beteugelen. Dit ligt buiten de schuld en invloedssfeer van ondernemers. Zij geven er blijk van alle zeilen bij te zetten om in te spelen op mogelijkheden die markten wél bieden. Die ondernemersgeest en veerkracht verklaren ook de onder-uitputting bij de extra steunmaatregel in de eerste tranche. We zien echter dat bij enkele subsectoren, zoals bloembollen, belangrijke afzetmarkten niet opveren. Voor tal van ondernemers, zeker als zij zich specialiseerden in specifieke afzetmarkten zoals feesten en partijen, evenementen, horeca en cateraars, herstellen afzetmogelijkheden zich beperkt tot niet. En dus duurt de derving van omzet of bruto winst voort of dient deze zich snel aan als de oogst- en afzetpiek later in het jaar valt.

Lange doorwerking

Het wordt scherp zichtbaar welke lange doorwerking coronamaatregelen hebben en hoe dat ingrijpt op het unieke cyclische productieproces in de tuinbouw. Dit valt niet stil te zetten; snel omschakelen naar een ander product is veelal geen optie. Investeringen in productie moeten zelfs doorgaan om in te spelen op (beperkte) kansen die (nieuwe en/of herstelde) afzetmarkten mogelijk bieden. De aanhoudende vraaguitval treft ondernemers die in internationale ketens actief zijn én ondernemers die zich specialiseerden in korte ketens. Juist dit samenspel van diversiteit in ondernemers en producten kenmerkt het bouwwerk van het tuinbouwcluster, dat een multinational van MKB-bedrijven vormt. Elk onderdeel draagt bij aan de kracht van het cluster en verdient steun om de crisis door te komen. Forse sanering van (groepen van) bedrijven ondermijnt de concurrentiekracht van het hele cluster. Terwijl het toonaangevend en wereldspeler is en kan blijven, met haar bakermat in ons land. De tuinbouw kan een belangrijke steunpilaar zijn om de economische malaise van de BV Nederland bij de aanstaande recessie te beperken en bij te dragen aan een sneller herstel.

Criteria gelden nog steeds

De coronacrisis toont aan dat ook in tijden van crises, consumenten onze kwalitatief hoogwaardige producten nodig hebben. Dat laat onverlet dat overheidsmaatregelen, die overigens op zich terecht zijn om de volksgezondheid veilig te stellen, nationaal en internationaal voor marktontwrichting blijven zorgen en schade blijven veroorzaken. De eerder vermelde criteria bij het instellen van de extra steunmaatregelen, gelden nog steeds. Het gaat om ondernemingen die zich geconfronteerd zien met een combinatie van de volgende situaties:

- de productie gaat door terwijl er nauwelijks omzet wordt gemaakt;
- producten zijn slecht of niet houdbaar vanwege bederfelijkheid en er zijn geen of beperkte alternatieve toepassingsmogelijkheden;
- er is sprake van een seizoenspiek in productie, personele bezetting en/of omzet.

De piek valt voor een belangrijk deel van de bedrijven in het voorjaar, maar voor andere juist later in het jaar. Ook geldt nog dat de tegemoetkoming is te zien als aanvulling op andere overheidssteun uit het noodpakket banen en economie die het kabinet nam in verband met COVID-19. Het kabinet verlengt andere maatregelen; daar hoort verlenging van de extra steunmaatregel voor de tuinbouw bij. Verlenging is ruimschoots te financieren uit de onder-uitputting van het gereserveerde bedrag

voor de eerste tranche. Volgens onze berekeningen volstaat een bedrag van 97,1 miljoen euro voor de tweede tranche. Waarbij we zekerheidshalve benadrukken dat dit bedrag dus het overgrote deel van de derving van omzet en bruto winst buiten beeld laat.

Tot slot

Uiteraard zijn wij als vertegenwoordigers van het tuinbouwcluster bereid om bovenstaande oproep en bijgaande cijfermatige onderbouwing nader toe te lichten. We verzoeken u met klem uw eerdere voornemen, om niet te verlengen, te herzien en met ons aan de slag te gaan om de noodzaak van verlenging toe te lichten bij het kabinet en het parlement. Het is onze overtuiging dat wij hier samen met u en uw medewerkers opnieuw toe in staat zullen zijn. We vernemen graag op korte termijn uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Namens de Regiegroep Crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw,

Regiegroep

Regiegroep

Regiegroep

Jaap Bond
Voorzitter

Niek Jan van Kesteren
Greenport Holland

Adri Bom-Lemstra
Greenports Nederland

Bijlage

Cijfermatige onderbouwing van deze oproep

Van: 10.2.e
Aan: [Niels Louwaars](#); [Adri Bom-Lemstra](#); [Henk Westerhof](#); 10.2.e@groentenfruihuis.nl; [Gert Mulder](#); 10.2.e@kayb.nl; 10.2.e@glastuinbouwnederland.nl; 10.2.e@gmail.com; [Carm van Huët](#)
Cc: 10.2.e 10.2.e 10.2.e 10.2.e 10.2.e 10.2.e
Onderwerp: Regiegroep GPNL; brief aan de minister van LNV; aanvullingen tot morgen 25 juni 9.00 uur
Datum: woensdag 24 juni 2020 20:24:09
Bijlagen: [200624 - concept - Dringend verzoek om gesprek vóór het zomerreces.docx](#)
[GreenportsNL-logoCMYK-1-2.jpeg](#)

Beste allen,

Op basis van het overleg van vanmiddag, stuur ik op verzoek van Jaap Bond, bij deze de aangepaste brief aan de minister van LNV.

Jullie reacties op dit concept zijn welkom tot morgen ochtend 9.00 uur daarna zal deze opgemaakt worden voor verzending.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
10.2.e
M 10.2.e Greenports Nederland

a.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de minister, mevrouw C.J. Schouten
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 25 juni 2020
E-mail: 10.2.e @greenports-nederland.nl
Onderwerp: Dringend verzoek om gesprek vóór het zomerreces

Geachte mevrouw Schouten, Beste Carola,

Graag gaan we op zeer korte termijn met u in gesprek over de huidige situatie in onze sector. De extra steunmaatregel voor de tuinbouw vervulde een cruciale functie om in de kern gezonde bedrijven te redden en banen te behouden. We zijn u zeer erkentelijk voor de inzet van u en uw ambtenaren om deze regeling mogelijk te maken en uit te voeren. Ontwikkelingen in afzetmarkten nationaal en internationaal hebben nog steeds forse impact op de financiële resultaten en positie van vele bedrijven in de tuinbouw. Cijfers van organisaties in de branche en uit een brede peiling onder ondernemers in het cluster laten zien dat bij een omvangrijk deel van de bedrijven de derving aan omzet en brutowinst aanhoudt tot eind 2020. Onze vrees van medio maart komt uit: de crisis heeft een lange doorwerking.

Geen beroep op generieke maatregelen

Een belangrijk deel van de tuinbouwbedrijven kan geen beroep doen op het pakket generieke noodmaatregelen van het kabinet. Ook bij de verbeterde NOW2-regeling is dat het geval. In aanvulling op het generieke pakket blijft extra steun cruciaal om in de kern gezonde bedrijven en banen te redden, en om de diversiteit en kracht van het tuinbouwcluster veilig te stellen. Dit cluster bestaat uit een samenhangend complex van innovatie en ontwikkeling, productie van en internationale handel in hoogwaardige tuinbouwproducten en toelevering.

Harde werkelijkheid

Achter het 'gunstige beeld' van de onder-uitputting bij de extra steunmaatregel gaat een harde werkelijkheid schuil. De bedrijven dragen het overgrote deel van de schade zelf! De consequentie ervan is dat vernieuwing en verduurzaming stilvalt; zo geeft ruim 40% van de ondernemers in de peiling aan dat investeringen moeten worden uitgesteld of geschrapt. Dit zal ten koste gaan van de concurrentiekracht en daarmee van de positie van het Nederlandse tuinbouwcluster in het internationale speelveld.

Nationaal en internationaal

De oorzaak van dit sombere vooruitzicht blijft dezelfde als die van medio maart: acute vraaguitval bij de wereldwijde coronapandemie en nationale en internationale overheidsmaatregelen om verspreiding van dit virus te beteugelen. Dit ligt buiten de schuld en invloedssfeer van ondernemers. Zij geven er blijk van alle zeilen bij te zetten om in te spelen op mogelijkheden die markten nationaal en internationaal wél bieden. Die ondernemersgeest en veerkracht verklaren ook deels de onderuitputting bij de extra steunmaatregel. We zien echter dat bij enkele subsectoren, zowel in als bloembollen, voedingstuinbouw en snijbloemen en haar internationale handel, voor een aantal belangrijke afzetmarkten niet opveren. Voor veel ondernemers, zeker als zij zich specialiseerden in specifieke afzetmarkten zoals feesten en partijen, evenementen, horeca en cateraars, herstellen afzetmogelijkheden zich beperkt tot niet. En dus duurt de derving van omzet of bruto winst voort of dient deze zich snel aan als de oogst- en afzetpiek later in het jaar valt.

Lange doorwerking

Het wordt scherp zichtbaar welke lange doorwerking coronamaatregelen hebben en hoe dat ingrijpt op het unieke cyclische productieproces in de tuinbouw. Dit valt niet stil te zetten; snel omschakelen naar een ander product is veelal geen optie. Investerings in productie moeten zelfs doorgaan om in te spelen op (beperkte) kansen die (nieuwe en/of herstelde) afzetmarkten mogelijk bieden. De aanhoudende vraaguitval treft ondernemers die in internationale ketens actief zijn én ondernemers die zich specialiseerden in korte ketens. Juist dit samenspel van diversiteit in ondernemers en producten kenmerkt het bouwwerk van het tuinbouwcluster, dat een multinational van MKB-bedrijven vormt. Elk onderdeel draagt bij aan de kracht van het cluster en verdient steun om de crisis door te komen. Forse sanering van (groepen van) bedrijven ondermijnt de concurrentiekracht van het hele cluster. Terwijl het toonaangevend en wereldspeler is en kan blijven, met haar bakermat in ons land. De tuinbouw kan een belangrijke steunpilaar zijn om de economische malaise van de BV Nederland bij de aanstaande recessie te beperken en bij te dragen aan een sneller herstel.

Argumenten gelden nog steeds

De coronacrisis toont aan dat ook in tijden van crises, consumenten onze kwalitatief hoogwaardige producten nodig hebben. Dat laat onverlet dat overheidsmaatregelen, die overigens op zich terecht zijn om de volksgezondheid veilig te stellen, nationaal en internationaal voor marktontwrichting blijven zorgen en schade blijven veroorzaken. De eerder vermelde argumenten bij het instellen van de extra steunmaatregelen, gelden nog steeds. Het gaat om ondernemingen die zich geconfronteerd zien met een combinatie van de volgende situaties:

- de productie gaat door terwijl er nauwelijks omzet wordt gemaakt;
- producten zijn slecht of niet houdbaar vanwege bederfelijkheid en er zijn geen of beperkte alternatieve toepassingsmogelijkheden;
- er is sprake van een seizoenspiek in productie, personele bezetting en/of omzet.

De piek valt voor een belangrijk deel van de bedrijven in het voorjaar, maar voor andere juist later in het jaar. Zoals vanaf het begin aangegeven, dreunt de impact langer door dan drie maanden.

Tot slot

Wij verwachten als crisis organisatie dat extra steun aan de sector evident blijft. Hoe groot die steun moet zijn en in welke vorm deze kan plaatsvinden laat zich nu nog lastig aftekenen.

Graag gaan we op zeer korte termijn met u in gesprek hoe we samen verder kunnen werken aan oplossingen. Gelet op de grote zorg, de onzekerheden in de markt en de urgentie, stellen we zeer op prijs als dit vóór het zomerreces kan plaatsvinden.

Met vriendelijke groet,
Namens de Crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw,

Jaap Bond (voorzitter)

Niek Jan van Kesteren; voorzitter Greenport Holland
Adri Bom-Lemstra; voorzitter Greenports Nederland
Richard Schouten , GroentenFruitHuis
10.2.e , Royal FloraHolland
Sjaak van der Tak, Glastuinbouw Nederland
Henk Westerhof, Royal Anthos
Niels Louwaars, Plantum
Carin van Huet, Rabobank Nederland

Van: Schilfgaarde, Steven van
Aan: [Sonnema, drs. M. \(Marjolijn\)](mailto:Sonnema.dr.M.(Marjolijn)@royalfloraholland.com)
Cc: 10.2.e
Onderwerp: Brief inzake : "toelichting aanvraag Royal FloraHolland Tegemoetkoming sierteelt en onderdelen voedingsuitbouw"
Datum: woensdag 24 juni 2020 16:37:36
Bijlagen: [image001.png](#)
[image002.png](#)
[image003.png](#)
[image004.png](#)
[image005.jpg](#)
[LC-LE 2020.0035 - Brief aan RVO i.v.m. aanvraag Noodfonds.pdf](#)

Geachte mevrouw Sonnema,

In de bijlage treft u een brief aan inzake "toelichting aanvraag Royal FloraHolland Tegemoetkoming sierteelt en onderdelen voedingsuitbouw".

Vertrouwend erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens Steven van Schilfgaarde

10.2.e

Royal FloraHolland

Middel Broekweg 29,2670 AE, Naaldwijk

E 10.2.e @royalfloraholland.com

T 10.2.e

I www.royalfloraholland.com

Dit e-mailbericht is verzonden namens de Coöperatie Royal FloraHolland U.A., statutair gevestigd te Aalsmeer, kamer van koophandel nr. 34284016 (hierna: 'Royal FloraHolland'). De informatie in dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde en kan vertrouwelijk en/of privacygevoelig zijn. Royal FloraHolland kan niet instaan voor de bevoegdheid van de afzender noch voor de inhoud van dit bericht of de overbrenging daarvan en kan niet garanderen dat dit bericht vrij is van virussen. Op alle verbintenissen met Royal FloraHolland is het Veilingreglement van toepassing. Het Veilingreglement is gedeponereerd bij de griffie van de rechtbank Amsterdam nr.32/2020 en gepubliceerd op de website www.royalfloraholland.com.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directoraat generaal Agro
T.a.v. drs. M. Sonnema
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum	24 juni 2020	Pagina 1 van 2
Referentie	L&C/LE 2020.0035	
Afdeling	Directie	
E-mail	10.2.e @royalfloraholland.com	
Onderwerp	Toelichting aanvraag Royal FloraHolland Tegemoet koming sierteelt en onderdelen voedingstuintbouw	

Geachte mevrouw Sonnema,

Op 18 juni jl. heeft Royal FloraHolland (RFH) een aanvraag ingediend voor een vergoeding in het kader van de regeling Tegemoetkoming sierteelt en onderdelen voedingstuintbouw. Op het formulier hebben wij bij het percentage omzetverlies 'n.v.t.' ingevuld en aangegeven hierop nadere toelichting te zullen verstrekken. Deze brief bevat bedoelde toelichting.

Tijdens de gesprekken bij de totstandkoming van de regeling, alsook in de regeling zelf en de toelichting daarop, is speciale aandacht gevraagd voor de bijzondere positie van de veilingen, waaronder RFH. De veilingen zijn aangemerkt als systeeminstelling. Zij zijn van wezenlijk belang voor het gehele sierteeltcluster.

RFH is een coöperatie, die meer dan 100 jaar geleden is opgericht door kwekers van bloemen en planten. Alleen sierteeltproducenten kunnen lid worden. De coöperatie voert een aantal werkzaamheden uit die collectief efficiënter verricht kunnen worden dan individueel. Deze werkzaamheden hebben allemaal betrekking op de verkoop en afzet van sierteeltproducten. Door deze collectieve organisatie van werkzaamheden is een level playing field ontstaan voor alle gebruikers van 'de marktplaats'. Dit geeft transparantie in de markt en zorgt ervoor dat zowel producenten als handelsbedrijven zich kunnen toespitsen op hun eigen werkzaamheden.

De manier waarop de sierteeltketen in Nederland zichzelf heeft ingericht levert een belangrijke bijdrage aan het succes van de Nederlandse sierteeltsector. Een belangrijke pijler is de afwezigheid van een eigen winsttoogmerk van RFH. Natuurlijk moet RFH zorgdragen voor een zakelijke bedrijfsvoering, maar eventuele positieve bedrijfsresultaten komen altijd weer ten gunste van de leden, via uitkering of bijschrijving op de reserves. Hetzelfde geldt voor negatieve bedrijfsresultaten. Deze worden afgewenteld op de leden, bijv. door benutting van de reserves of verhoging van de tarieven.

Het verlies van RFH als gevolg van de coronacrisis is dus een verlies dat ten laste komt van alle leden. Dit betekent dat de leden van RFH naast hun individuele bedrijfsomzetverlies ook nog een collectief omzetverlies lijden. Over de periode 12 maart-11 juni 2020 heeft RFH een omzetverlies geleden ^{10.2.e} 10.1.C ten opzichte van het gemiddelde in diezelfde periode in de jaren 2017/2018/2019.

Datum 24 juni 2020
Referentie L&C/LE 2020.0035

Pagina 2 van 2

10.1.c [REDACTED] [REDACTED]. Dit verlies wordt door onze leden gedragen en moet dus naar rato opgeteld worden bij de verliezen van de individuele producenten.

Vanuit deze gedachte vinden wij dat de toets van 30% op RFH niet van toepassing is. De drempel van 30% is al gepasseerd, omdat alleen kwekers met meer dan 30 % omzetverlies een uitkering krijgen. De collectieve verliezen komen daar boven op, waardoor deze kwekers de drempel ruim passeren. Het opleggen van een extra drempel voor RFH als coöperatie doet geen recht aan haar positie als verlengstuk van de kwekers.

Gezien het belang van RFH als systeeminstelling voor de sierteeltsector in Nederland, het ontbreken van een eigen winstoogmerk bij de coöperatieve rechtsvorm en de structuur van de verliesnotering in de sierteeltketen, zijn wij van mening dat er gegronde redenen aanwezig zijn voor toekenning van een tegemoetkoming aan RFH. Hiermee wordt het totale te verwachten verlies van RFH over heel 2020 voor een beperkt deel gecompenseerd. Het overgrote deel zullen we uiteindelijk zelf moeten opvangen in onze eigen exploitatie.

Indien gewenst, zijn wij altijd beschikbaar om het bovenstaande mondeling toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Royal FloraHolland

Steven van Schilfgaarde
CEO

10.2.e

Van: 10.2.e 10.2.e @greenports-nederland.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 09:06
Aan: Niels Louwaars; 10.2.e@groentenfruihuis.nl; Matthijs Mesken; 10.2.e 10.2.e
 ; Henk Westerhof; Sjaak van der Tak; 10.2.e 10.2.e
 10.2.e @vbn.nl; Ruud Paauwe; Niek Jan van Kesteren; 10.2.e 10.2.e@kavb.nl;
 10.2.e Carin van Huët; Sjaak van der Tak; Adri Bom-Lemstra; Gert Mulder;
 10.2.e
Onderwerp: Brief aan minister van LNV dd 25 juni 2020
Bijlagen: 2020.06.25 brief aan LNV - minister Schouten - dringend verzoek om gesprek voor het
 zomerreces.pdf

Beste leden van coördinatie team en regie groep van de crisis organisatie,

Bijgaand de brief die gisteren is verstuurd naar de minister van LNV.
 Met het verzoek om vanuit de crisisorganisatie zsm met haar in gesprek te gaan, om een aanpak te bespreken voor de komende periode waarvoor het kabinet aanvullende maatregelen voor de crisis bestrijding gaat formuleren.

Met vriendelijke groet,

10.2.e
 10.2.e
 M^{10.2.e} 10.2.e Greenports Nederland

GREENPORTS
 NEDERLAND

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de minister, mevrouw C.J. Schouten
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 25 juni 2020
E-mail: 10.2.e @greenports-nederland.nl
Onderwerp: Dringend verzoek om gesprek vóór het zomerreces

Geachte mevrouw Schouten, Beste Carola,

Graag gaan we op zeer korte termijn met u in gesprek over de huidige situatie in onze sector. De extra steunmaatregel voor de tuinbouw vervulde een cruciale functie om in de kern gezonde bedrijven te redden en banen te behouden. We zijn u zeer erkentelijk voor de inzet van u en uw ambtenaren om deze regeling mogelijk te maken en uit te voeren. Ontwikkelingen in afzetmarkten nationaal en internationaal hebben nog steeds forse impact op de financiële resultaten en positie van vele bedrijven in de tuinbouw. Cijfers van organisaties in de branche en uit een brede peiling onder ondernemers in het cluster laten zien dat bij een omvangrijk deel van de bedrijven de derving aan omzet en brutowinst aanhoudt tot eind 2020. Onze vrees van medio maart komt uit: de crisis heeft een lange doorwerking.

Geen beroep op generieke maatregelen

Een belangrijk deel van de tuinbouwbedrijven kan geen beroep doen op het pakket generieke noodmaatregelen van het kabinet. Ook bij de verbeterde NOW2-regeling is dat het geval. In aanvulling op het generieke pakket blijft extra steun cruciaal om in de kern gezonde bedrijven en banen te redden, en om de diversiteit en kracht van het tuinbouwcluster veilig te stellen. Dit cluster bestaat uit een samenhangend complex van innovatie en ontwikkeling, productie van en internationale handel in hoogwaardige tuinbouwproducten en toelevering.

Harde werkelijkheid

Achter het 'gunstige beeld' van de onder-uitputting bij de extra steunmaatregel gaat een harde werkelijkheid schuil. Als gevolg van de drempel van 30% voor de tegemoetkoming en door andere politieke keuzes bij de uitwerking van de extra steunmaatregel, dragen de bedrijven het overgrote deel van de schade zelf! De consequentie ervan is dat vernieuwing en verduurzaming stilvalt; zo geeft ruim 40% van de ondernemers in de peiling aan dat investeringen moeten worden uitgesteld of geschrapt. Dit zal ten koste gaan van de concurrentiekracht en daarmee van de positie van het Nederlandse tuinbouwcluster in het internationale speelveld.

Nationaal en internationaal

De oorzaak van dit sombere vooruitzicht blijft dezelfde als die van medio maart: acute vraaguitval bij de wereldwijde coronapandemie en nationale en internationale overheidsmaatregelen om verspreiding van dit virus te beteugelen. Dit ligt buiten de schuld en invloedssfeer van ondernemers. Zij geven er blijk van alle zeilen bij te zetten om in te spelen op mogelijkheden die markten nationaal en internationaal wél bieden. Die ondernemersgeest en veerkracht verklaren ook deels de onderuitputting bij de extra steunmaatregel. We zien echter dat bij enkele subsectoren, zowel in de teelt als de (inter)nationale handel van bloembollen, producten in de voedingstuinbouw en snijbloemen, een groot aantal belangrijke afzetmarkten niet opveren. Voor veel ondernemers, zeker als zij zich specialiseerden in specifieke afzetmarkten zoals feesten en partijen, evenementen, horeca en cateraars, herstellen afzetmogelijkheden zich beperkt tot niet. En dus duurt de derving van omzet of bruto winst voort of dient deze zich snel aan als de oogst- en afzetpiek later in het jaar valt.

Lange doorwerking

Het wordt scherp zichtbaar welke lange doorwerking coronamaatregelen hebben en hoe dat ingrijpt op het unieke cyclische productieproces in de tuinbouw. Dit valt niet stil te zetten; snel omschakelen naar een ander product is veelal geen optie. Investerings in productie moeten zelfs doorgaan om in te spelen op (beperkte) kansen die (nieuwe en/of herstellende) afzetmarkten mogelijk bieden. De aanhoudende vraaguitval treft ondernemers die in internationale ketens actief zijn én ondernemers die zich specialiseerden in korte ketens. Juist dit samenspel van diversiteit in ondernemers en producten kenmerkt het bouwwerk van het tuinbouwcluster, dat een multinational van MKB-bedrijven vormt. Elk onderdeel draagt bij aan de kracht van het cluster en verdient steun om de crisis door te komen. Forse sanering van (groepen van) bedrijven ondermijnt de concurrentiekracht van het hele cluster. Terwijl het toonaangevend en een wereldspeler is en kan blijven, met haar bakermat in ons land. De tuinbouw kan een belangrijke steunpilaar zijn om de economische malaise van de BV Nederland bij de aanstaande recessie te beperken en bij te dragen aan een sneller herstel.

Argumenten gelden nog steeds

De coronacrisis toont aan dat ook in tijden van crises, consumenten onze kwalitatief hoogwaardige producten nodig hebben. Dat laat onverlet dat overheidsmaatregelen, die overigens op zich terecht zijn om de volksgezondheid veilig te stellen, nationaal en internationaal voor marktontwrichting blijven zorgen en schade blijven veroorzaken. De eerder vermelde argumenten bij het instellen van de extra steunmaatregelen, gelden nog steeds. Het gaat om ondernemingen die zich geconfronteerd zien met een combinatie van de volgende situaties:

- de productie en handel gaan door, terwijl er nauwelijks omzet wordt gemaakt;
- producten zijn slecht of niet houdbaar vanwege bederfelijkheid en er zijn geen of beperkte alternatieve toepassingsmogelijkheden;
- er is sprake van een seizoenspiek in productie, personele bezetting en/of omzet.

De piek valt voor een belangrijk deel van de bedrijven in het voorjaar, maar voor andere juist later in het jaar. Zoals vanaf het begin aangegeven, werkt de impact langer door dan drie maanden.

Tot slot

Wij verwachten als crisisorganisatie dat extra steun aan de sector evident blijft, ook gezien de aanstaande Brexit en economische recessie. Hoe groot die steun moet zijn en in welke vorm deze kan plaatsvinden laat zich nu nog lastig aftekenen.

In de komende maanden zal het kabinet uitwerking geven aan het vervolgtraject van het pakket noodmaatregelen. Daar worden keuzes gemaakt. Nu de tuinbouw met veel schade zit, meer schade is te voorzien en generieke maatregelen niet afdoende verlichting geven, bespreken we graag op heel korte termijn met u welke scenario's er zijn voor een (gezamenlijke) vervolgaanpak. Gelet op de grote zorg, de onzekerheden in de markt en de urgentie, stellen we zeer op prijs als dit vóór het zomerreces kan plaatsvinden.

Met vriendelijke groet,
Namens de Crisisorganisatie Coronacrisis Tuinbouw,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Bond', written over a horizontal line.

Jaap Bond (voorzitter)

Niek Jan van Kesteren; voorzitter Greenport Holland
Adri Bom-Lemstra; voorzitter Greenports Nederland
Richard Schouten; GroentenFruit Huis
10.2.e [redacted] Royal FloraHolland
Sjaak van der Tak; Glastuinbouw Nederland
Henk Westerhof; Royal Anthos
Niels Louwaars; Plantum
Carin van Huët; Rabobank Nederland